

**Katedra:** Historie  
**Studijní program:** Historické vědy  
**Studijní obor:** Historie

„Malá retribuce“ na Semilsku. Trestní nalézací  
komise Turnov, Semily a Jilemnice  
„Small retribution“. Penalty finding commission at  
Turnov, Semily and Jilemnice.

**Diplomová práce:** 13–FP–KHI– 271

**Autor:**  
Jiří LOUDA

**Podpis:**

---

**Vedoucí práce:** Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

**Konzultant:** Mgr. Pavel Kmoch

**Počet**

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
148	0	0	6	9	8

V Liberci dne: 22. 7. 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI  
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická  
Akademický rok: 2011/2012

## ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jiří Louda**  
Osobní číslo: **P11000668**  
Studijní program: **N7105 Historické vědy**  
Studijní obor: **Historie**  
Název tématu: **"Malá retribuce" na Semilsku. Trestní nalézací komise Turnov, Semily a Jilemnice.**  
Zadávací katedra: **Katedra historie**

### Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je na základě analýzy, komparace a syntézy pramenů a odborné literatury charakterizovat průběh tzv. malé retribuce na Semilsku. Konkrétně bude provedena detailní analýza činnosti trestních nalézacích komisí v Turnově, Semilech a Jilemnici v letech 1945 až 1948. Výzkum se zaměří na oblast personálního obsazení jednotlivých komisí a charakteristiku obžalovaných, jednotlivé kauzy budou statisticky vyhodnoceny a typizovány. V neposlední řadě bude porovnána za pomoci metody srovnávací analýzy činnost jednotlivých komisí a to i v kontextu celorepublikových dějin.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BORÁK, Mečislav: Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945 - 1948), Šenov u Ostravy 1998.

HRACHOVÁ, Ivana: Mimořádný lidový soud v Mostě 1945 - 1947. Diplomová práce FP TUL, Liberec 2006.

JANÁK, Dušan: Činnost mimořádného soudu Opava v letech 1945 - 1948, Časopis Slezského zemského muzea, série B, 43/1994, s. 245 - 283.

JIŘÍK, Václav: Klatovské oprátky, Plzeň 2004.

JUST, Vladimír: Věc: Vlasta Burian, Praha 1991.

JUST, Vladimír: Vlasta Burian. Mysterium smíchu, Praha 1993.

KOČOVÁ, Kateřina: Druhá retribuční. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948, Soudobé dějiny XI. ročník, Praha 2004, s. 586 - 625.

KOČOVÁ, Kateřina: Činnost mimořádných lidových soudů. MLS Česká Lípa, Liberec a Litoměřice. Disertační práce Fakulta humanitních studií Hradec Králové, Hradec Králové 2006.

KUKLÍK, Jan: Mýty a realita tzv. "Benešových dekretů". Dekrety prezidenta republiky 1940 - 1945, Praha 2005.

Poválečná justice a národní podoby antisemitismu. Postih provinění vůči Židům před soudy a komisemi ONV v Českých zemích v letech 1945 - 1948

a v některých zemích střední Evropy, Sborník, Praha - Opava 2002.

Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu. Židovská problematika a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945 - 1948, Sborník, Praha - Opava 2002.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání diplomové práce:

27. dubna 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

26. dubna 2013



doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.



PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 27. dubna 2012

## Čestné prohlášení

**Název práce:** „Malá retribuce“ na Semilsku. Trestní nalézací komise  
Turnov, Semily a Jilemnice

**Jméno a příjmení autora:** Jiří Louda

**Osobní číslo:** P11000668

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 22. 07. 2013

---

Jiří Louda

## **PODĚKOVÁNÍ:**

Touto cestou bych chtěl poděkovat všem, kdo se podíleli na vzniku této diplomové práce. Velké díky patří Mgr. Kateřině Lozoviukové, Ph.D. za její vedení, pomoc, rady, věnovaný čas a hlavně za to, že mě s tímto tématem seznámila. Dále bych rád poděkoval zaměstnancům Státního okresního archivu Semily za ochotu a vstřícnost. A v neposlední řadě také rodině za podporu a trpělivost.

## ANOTACE

Tato studie se věnuje problematice tzv. malé retribuice v poválečném Československu, kterou prováděly trestní nalézací komise, k jejichž zřízení došlo na základě jednoho z dekretů prezidenta republiky. Jejich činnost následně upravovaly směrnice a dodatky vydané ministerstvem vnitra. Práce se věnuje komparaci činností trestních nalézacích komisí působících na Semilsku, tedy TNK Jilemnice, TNK Semily a TNK Turnov. Jsou porovnány počty projednaných případů, rozsudky, provinění a tresty. Komise vykazují jak společné, tak i odlišné znaky. Jelikož se v současnosti do popředí dostává i sociální otázka, je pozornost věnována také postavení žen a osob německé národnosti před komisemi. S ženskou otázkou se pojí fenomén horizontální kolaborace. Jako primární zdroj posloužily fondy uložené ve Státním okresním archivu týkající se tzv. malé retribuice.

**Klíčová slova:** trestní nalézací komise, okresní národní výbor, retribuice, malý retribuční dekret, provinění proti národní cti, veřejné pohoršení, horizontální kolaborace, Jilemnice, Semily, Turnov

## THE ANNOTATION

The master thesis deals with the so called small retribution in the post-war Czech Republic, which was conducted by Penalty finding commissions founded by one of the republic president's decrees. Their activity was then determined by directives and supplements issued by Ministry of internal affairs. The thesis compares the activities of Penalty finding commissions (PFC) in the Semily region – the PFC Jilemnice, PFC Semily and PFC Turnov. The counts of individual cases, judgments, wrongdoings and punishments have been compared. The commissions show both similarities and distinctions. As the social aspects are of increasing importance today, the attention is given also to the position of women and German nationality persons facing the commissions. The women's issues are connected with the phenomenon of horizontal collaboration. The materials of the State regional archives dealing with the small contribution were used as primary source of information.

**Key words:** penalty finding commission, district people's committee, retribution, "small retributive decree", offences against national honor, public nuisance, horizontal collaboration, Jilemnice, Semily, Turnov

## **DIE ANMERKUNGEN ZUR DIPLOMARBEIT**

Diese Studie behandelt die Problematik der sogenannten kleinen Vergeltung in der Nachkriegs tschechoslowakei, die die Untersuchungskommissionen durchgeführt haben, zu deren Einrichtung es auf der Grundlage eines der Dekrete des Präsidenten der Republik gekommen ist. Ihre Tätigkeit wurde durch Richtlinien und Zusätze des Innenministeriums reguliert. Die Arbeit behandelt den Vergleich der Tätigkeiten der Untersuchungskommissionen, die im Gebiet Semily tätig waren, also USK Jilemnice, USK Semily und USK Turnov. Es werden die Mengen der verhandelten Fälle, Urteile, Verstöße und Strafen verglichen. Die Kommissionen weisen sowohl gemeinsame als auch unterschiedliche Merkmale auf. Da in der Gegenwart auch die soziale Frage in den Vordergrund rückt, wird die Aufmerksamkeit auch der Position von Frauen und Personen deutscher Staatsangehörigkeit vor den Kommissionen gewidmet. Mit der Frauenfrage ist das Phänomen der horizontalen Kollaboration verbunden. Als Hauptquelle dienten Unterlagen im Staatlichen Bezirksarchiv, die die sogenannte kleine Vergeltung betreffen.

**Die Schlüsselwörter:** der Straferkenntnis-Kommission, Kreis nationaler Ausschuss, Retribution, „kleine Retributionsdekret“, Delikte gegen nationale Ehre, öffentliches Ärgernis, horizontale Kollaboration, Jilemnice, Semily Turnov.

## OBSAH

ÚVOD .....	10
2 ROZBOR LITERATURY A PRAMENŮ.....	13
2.1 Kritika pramenů.....	13
2.2 Kritika literatury .....	14
3 RETRIBUCE .....	20
4 RETRIBUČNÍ DEKRETY .....	23
4.1 Tzv. velký retribuční dekret .....	23
4.2 Tzv. malý retribuční dekret .....	24
4.3 Národní soud .....	26
4.4 Retribuční normy a soudnictví na Slovensku .....	27
4.5 Tzv. druhá retribuce .....	29
5 TRESTNÍ NALÉZACÍ KOMISE .....	32
6 "MALÁ RETRIBUCE" NA SEMILSKU .....	36
6.1 Trestní nalézací komise Jilemnice .....	37
6.1.1 Typologie provinění .....	41
6.1.2 Typologie trestů .....	43
6.2 Trestní nalézací komise Semily .....	45
6.2.1 Typologie provinění .....	49
6.2.2 Typologie trestů .....	53
6.3 Trestní nalézací komise Turnov .....	57
6.3.1 Typologie provinění .....	59
6.3.2 Typologie trestů .....	63
6.4 Komparace TNK na Semilsku .....	66
7 ŽENY A "MALÁ RETRIBUCE" NA SEMILSKU .....	72



7.1 Odsuzující rozsudky .....	74
7.2 Osvobozující rozsudky .....	81
7.3 Tzv. horizontální kolaborace .....	96
8 OSOBY NĚMECKÉ NÁRODNOSTI .....	105
8.1 Osvobozující rozsudky/předvolání .....	111
8.2 Odsuzující rozsudky .....	120
ZÁVĚR.....	125
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY .....	128
SEZNAM PŘÍLOH.....	134

## **PŘEHLED TABULEK**

Tabulka 1: Přehled činnosti TNK Jilemnice v roce 1946 .....	40
Tabulka 2: Přehled činnosti TNK Jilemnice v roce 1947 .....	41
Tabulka 3: Přehled činnosti TNK Semily v roce 1946 .....	49
Tabulka 4: Přehled činnosti TNK Semily v roce 1947 .....	49
Tabulka 5: Počet zasedání TNK Turnov .....	60
Tabulka 6: Počet projednaných případů TNK Turnov.....	60

## **SEZNAM ZKRATEK**

ČSNS – Československá strana národně socialistická

ČSSD – Československá sociální demokracie

ČSL – Československá strana lidová

Gestapo - Geheime Staatspolizei (česky Tajná státní policie)

Kčs – korun československých

KNV – krajský národní výbor

KSČ – Komunistická strana Československa

MLS – mimořádný lidový soud

MNV – místní národní výbor

NOF – Národní obec fašistická

NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterparte (Národně socialistická německá dělnická strana)

NSF - Nationalsozialistische Frauenschaft (Nacionálně socialistický svaz žen)

NSV - Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (Národně socialistická organizace pro péči o blaho lidu)

ONV – okresní národní výbor

SA - Sturmabteilung (úderné, útočné oddíly)

Sb. - sbírky

SD - Sicherheitsdienst (bezpečnostní služba)

SdP - Sudetendeutsche Partei

SG – Svatoplukova garda

SNR – Slovenská národní rada

SOkA – Státní okresní archiv

SS - Schutzstaffel (elitní bezpečnostní a bojová jednotka)

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

TNK – trestní nalézací komise

UNRRA - United Nations Relief and Rehabilitation Administration

ÚV KSS – Ústřední výbor Komunistické strany Slovenska

VK – vyšetřovací komise

ZNV – zemský národní výbor

## 1 ÚVOD

8. května 1945 skončila porážkou Německa druhá světová válka a do popředí se dostala otázka, jak naložit s válečnými zločinci a jak potrestat zrádce, kolaboranty a jejich pomahače. 20. listopadu 1945 proběhla v Norimberku první schůze Mezinárodního soudního tribunálu, který se s touto otázkou vypořádával na mezinárodní úrovni. V rozmezí 17. července až 2. srpna 1945 proběhla konference v Postupimi, kde tzv. Velká trojka ve složení Josef Stalin za Sovětský svaz, Harry Truman za Spojené státy americké a za Velkou Británii Winston Churchill, později nahrazený Clementem Atleem, diskutovala o poválečné samosprávě kapitulovaného Německa a rekonstrukci Evropy.<sup>1</sup>

Evropa se v důsledku válečného konfliktu nacházela ve zdevastovaném stavu. Země zasažené válkou utrpěly ztráty jak materiální, tak lidské. Podle odhadů zemřelo v letech 1938 až 1945 jen v důsledku přímých příčin války 36 500 000 Evropanů. Díky Úřadu Spojených národů pro obnovu a pomoc (UNRRA) se zabránilo propuknutí velkých epidemií a šíření nakažlivých chorob. Na druhou stranu se šířily nákazy z rozkládajících se mrtvol. Mnoho dětí trpělo tuberkulózou (v roce 1946 v Československu 350 000 dětí) a křivici, v neposlední řadě úplavicí či impetigem. UNRRA rovněž věnovala péči uprchlíkům a zajišťovala základní potřeby pro lidi bez domova.<sup>2</sup>

Sovětské tanky vjely do Prahy 9. května 1945 a následný den přiletěla nová československá vláda, kterou prezident Edvard Beneš jmenoval 4. dubna 1945 ve slovenských Košicích. Příslušníci KSČ se stali ministry vnitra, zemědělství a informací, v čele vlády stanul sociální demokrat a bývalý československý vyslanec v SSSR Zdeněk Fierlinger. V politickém myšlení došlo k posunu doleva, směrem k socialismu, a výrazným prvkem politického myšlení se stal nacionalismus. Poválečný život v Československu doprovázely sociální a hospodářské problémy, nedostatek potravin a přidělové zásobování. Z významných událostí nelze opominout ani tzv. divoký odsun v roce 1945 a následný tzv. organizovaný odsun.<sup>3</sup>

Retribuci v Československu, značně ovlivněnou státní politikou, doprovázela řada násilností a excesů páchaných na osobách německé národnosti. První retribuční období skončilo v českých zemích 4. května 1947 a na Slovensku až 31. prosince 1947. Následně

---

<sup>1</sup> BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny evropské civilizace II.*, 1. vyd. Praha, Paseka 1995, ISBN 80-7185-011-X, s. 237.

<sup>2</sup> JUDT, Tony: *Poválečná Evropa: Dějiny od roku 1945*, 1. vyd. Praha, Slovart 2008, ISBN 978-80-7391-025-9, s. 22.

<sup>3</sup> KOCIAN, Jiří: Československo mezi dvěma totalitami (1945-1948), in: PÁNEK, Jaroslav – TŮMA, Oldřich a kol.: *Dějiny českých zemí*, 1. vyd. Praha, Karolinum. 2008, ISBN 978-80-246-1544-8, s. 365–375.

převzaly případy nevyřešené retribučními institucemi řádné soudy. Tzv. druhá retribuce se stala nástrojem Komunistické strany Československa k upevnění moci v republice a k vypořádání se s potencionálními nepřáteli.<sup>4</sup>

Retribuce zpočátku doprovázely chaos a anarchie s podporou předních československých státníků. S cílem legitimizovat jednání odbojářů za okupace a druhé světové války, které směřovalo k obnovení Československa a osvobození Čechů a Slováků, a zúčtovat s nacisty, zrádci a kolaboranty byl přijat zákon č. 115/1946 Sb., o právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků, též známý jako tzv. Amnestijní zákon. Současně se od poloviny roku 1945 snažily nově vzniklé národní výbory o obnovení pořádku a koncentraci moci do svých rukou.<sup>5</sup>

Na základě retribučních dekretů prezidenta republiky vznikly tři typy institucí, které legitimně trestaly zločiny spáchané v době tzv. ohrožení republiky. Jednalo se o mimořádné lidové soudy, Národní soud a trestní nalézací komise.

Cílem této diplomové práce je na základě analýzy, komparace a syntézy pramenů a odborné literatury charakterizovat průběh tzv. malé retribuice na Semilsku, kde působily tři trestní nalézací komise, a to TNK Jilemnice, TNK Semily a TNK Turnov. Práci jsem rozdělil na dvě části, a to teoretickou a výzkumnou.

V úvodní teoretické části se věnuji retribučním v Československu s přesahy do celoevropského kontextu a retribučním dekretům prezidenta republiky. Charakterizují již zmíněné jednotlivé retribuční instituce (MLS, Národní soud a TNK) a rovněž se věnuji normám a retribučním na Slovensku, které se v mnohém lišily od českých zemí. V následující kapitole se zabývám trestními nalézacími komisemi na základě analýzy směrnic a jejich tří dodatků vydaných Ministerstvem vnitra, které upravovaly činnost TNK.

Zaměřil jsem se na oblast personálního obsazení jednotlivých komisí a charakteristiku obžalovaných. Jednotlivé kauzy budou statisticky vyhodnoceny a typizovány. V neposlední řadě bude za pomoci metody srovnávací analýzy porovnána činnost jednotlivých komisí, a to i v kontextu celorepublikových dějin.

Ve výzkumné části charakterizují jednotlivé komise působící na Semilsku a snažím se za použití metody srovnávací analýzy vysledovat společné i odlišné znaky jak mezi sebou

---

<sup>4</sup> KOCIAN, Jiří, pozn. 3, s. 369.

<sup>5</sup> FROMMER, Benjamin: *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*, 1. vyd. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0, s. 60-97.

navzájem, tak i mezi ostatními trestními nalézacími komisemi působícími po celém Československu. Věnuji se analýze a statistickému vyhodnocení činností všech tří komisí v bývalém semilském okrese, typologii provinění a trestů. V následujících dvou kapitolách jsem zaměřil pozornost na sociální tematiku, a sice postavení žen a osob německé národnosti před těmito komisemi. V případě žen neopomím fenomén tzv. horizontální kolaborace a u osob německé národnosti fenomén etnické indiference.

Práci doplňuje řada příloh. Jedná se o dekrety prezidenta republiky, směrnice a dodatky týkající se TNK, dále vládní usnesení ze dne 18. června 1948 o amnestii ve správních věcech trestních. Pro představu jsem zařadil i fotografickou dokumentaci spisu (obsílka, zápis TNK, výměr).

Diplomová práce vychází z vlastní obhájené bakalářské práce *Trestní nalézací komise Turnov*.<sup>6</sup> Rozhodně se nejedná o pouhou dílčí úpravu, ale o výrazně rozšířenou a přepracovanou bakalářskou práci, ze které čerpám pouze dílčí výsledky týkající se TNK Turnov. Diplomová práce nezahrnuje pouze jednu, ale tři trestní nalézací komise a postihuje oblast bývalého okresu Semily. Výrazně se rozšířila jak pramenná základna, tak i množství využitě literatury. Tematiku tzv. malé retribuce (její dílčí poznatky) jsem prezentoval na českých konferencích.<sup>7</sup>

---

<sup>6</sup> LOUDA, Jiří: *Trestní nalézací komise Turnov*, Bakalářská práce, Liberec 2011.

<sup>7</sup> Nejaktuálněji na Celostátní vědecké studentské konferenci s příspěvkem *Tzv. malá retribuce na Semilsku: Postavení žen a osob německé národnosti před TNK na Semilsku*, KHI FPE ZČU, Plzeň, 11-12. 4. 2013.

## 2 ROZBOR LITERATURY A PRAMENŮ

### 2. 1 Kritika pramenů

Většina výzkumů o „malé retribuci“ vychází z archivních fondů uložených ve Státních oblastních archivech nebo Státních okresních archivech.

Podstatná část mé práce je postavena na analýze archivního materiálu. Jedná se o tři fondy uložené ve Státním okresním archivu Semily, a to Okresní národní výbor Jilemnice,<sup>8</sup> Okresní národní výbor Semily<sup>9</sup> a Okresní národní výbor Turnov.<sup>10</sup>

Agenda věnující se TNK Turnov má dvacet čtyři kartonů. Kartony 1 až 21 obsahují abecedně seřazené spisy, nicméně ne vždy se jedná jen o osoby, o jejichž vině rozhodovala Trestní nalézací komise v Turnově. Součástí jsou i spisy osob německé národnosti určených k odsunu či spisy obsahující jen předvolání, popřípadě záznam výsledků. Spisy nejsou řazeny chronologicky, ale abecedně dle příjmení obviněných. Nejedná se o ryze fond věnující se pouze TNK. Zbýlé tři kartony zahrnují administrativní materiál, jako jsou např. kopie závěrečných zpráv, seznamy členů fašistických organizací, vyhlášky, nařízení, statistické údaje, seznamy osvobozených a odsouzených osob, statistické údaje atd.

Agenda TNK při ONV Jilemnice obsahuje 11 kartonů. Tento fond lze označit za nejucelenější a poskytující nejvíce informací. Kartony poskytly alespoň základní informace o skladbě vyšetřovací a trestní nalézací komise, jelikož obsahovaly dochované jmenovací dekrety s uvedenou politickou příslušností jednotlivých členů. Část fondu věnující se TNK je opět seřazena jmenovitě, nikoliv chronologicky. Poslední karton kromě několika jmenovitých spisů opět obsahuje i materiál věnující se administrativě (kopie závěrečných zpráv atd.), legislativě (zákony a vyhlášky atd.) a statistice.

Agenda TNK při ONV Semily zahrnuje 14 kartonů a v nedávné době prošla skartací a přečíslováním. Agenda získala přehlednější podobu a odpovídá struktuře dvou předchozích fondů. Opět poskytuje nejenom abecedně seřazené spisy, ale i doplňující materiál.

Nicméně archivní materiál lze označit za torzovitý, často chybí doplňující informace, spis obsahuje pouze závěrečný protokol. Naopak některé spisy obsahují hned několik kopií stejného prohlášení či výpovědi. U agendy TNK při ONV Semily a TNK při ONV Turnov chyběli jmenovací dekrety, členové komisí jsou identifikováni na základě podpisů

---

<sup>8</sup> Státní okresní archiv Semily, Okresní národní výbor Jilemnice, TNK Jilemnice.

<sup>9</sup> Státní okresní archiv Semily, Okresní národní výbor Semily, TNK Semily.

<sup>10</sup> Státní okresní archiv Semily, Okresní národní výbor Turnov, TNK Turnov.

ze závěrečných protokolů. Také ne vždy spisy obsahovaly veškeré potřebné informace k rekonstrukci případu a popisu obviněného.

Jako další pramen byly využity dobové právní normy, které se týkaly činnosti trestních nalézacích komisí. V roce 1946 vydal Jindřich Stach z popudu ministerstva příručku nazvanou *Provinění proti národní cti a jejich trestání podle dekretu presidenta republiky ze dne 27. října 1945, čís. 138 Sb.*<sup>11</sup> V této brožuře se snaží usnadnit rozhodování členům TNK. Podobnou příručku vydal i Jaroslav Fusek.<sup>12</sup> Josef Šebestík a Josef Lukeš vydali příručku *Přehled předpisů o Němcích a osobách považovaných za Němce*,<sup>13</sup> která měla pomoci členům trestních nalézacích komisí s národnostní problematikou. Tyto publikace si pravděpodobně kladly za cíl sjednotit činnost všech komisí, což se ve větší míře minulo účinkem.

U kapitoly věnující se postavení žen jsem využil i publikované prameny, především životopisy někdejších prvorepublikových hereckých hvězd.

## 2. 2 Kritika literatury

V současné české i světové historiografii se retribuční soudnictví stalo aktuálním tématem. Donedávna vznikaly práce věnující se převážně tzv. velké retribuci a mimořádným lidovým soudům, dekretům prezidenta republiky a okrajově i Národnímu soudu.<sup>14</sup> Nejenom díky pracovišti katedry historie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TUL vznikají aktuálně i studentské vysokoškolské závěrečné práce věnující se i tzv. malé retribuci, přesněji trestním nalézacím komisím působících po celém Československu.

Při zpracování problematiky jsem používal dvě hlavní metody. První z nich se stala syntéza pramenů a literatury a prostudovanou literaturu jsem rozdělil do několika okruhů.

První okruh tvoří monografie a práce poskytující obecný vhled do retribučního soudnictví. K nejaktuálnějším pracím zabývající se tzv. malou retribucí se řadí diplomová práce Pavla Kmocha, která ale spíše svým rozsahem, odborností a pojatou problematikou odpovídá disertační práci. Diplomová práce má dvě roviny, a to obecnou a konkrétní, ve které

---

<sup>11</sup> STACH, Jindřich: *Provinění proti národní cti a jejich trestání podle dekretu presidenta republiky ze dne 27. října 1945, čís. 138 Sb.*, Brno 1946.

<sup>12</sup> FUSEK, Jaroslav: *Provinění proti národní cti*, Praha 1946.

<sup>13</sup> ŠEBESTÍK, Josef – LUKEŠ, Josef: *Přehled předpisů o Němcích a osobách považovaných za Němce*, Praha 1946.

<sup>14</sup> SCHEINOST, Jan: *Prominentní katolický novinář před národním soudem*, Diplomová práce, Brno 2007. HAVLÍK, Vratislav: *Ostravský novinář Jan Hloužek před Národním soudem*, Diplomová práce, Brno 2010. KŮRKOVÁ, Vendula: *Novinář A. J. Kožíšek před Národním soudem*, Diplomová práce, Brno 2011.

autor zabývá s osudy obviněných osob.<sup>15</sup> Pavel Kmoč se věnuje retribuci i v dalších příspěvcích.<sup>16</sup> Za stěžejní považují i knihu Benjamin Frommera *Národní očista: Retribuce v poválečném Československu*.<sup>17</sup> V originále vyšla v roce 2005, českého překladu se dočkala o pět let později. Ještě před tím se retribuci věnoval Mečislav Borák ve své monografii *Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*.<sup>18</sup> O dekretu prezidenta republiky nejuceleněji pojednává monografie *Mýty a realita tzv. Benešových dekretů* od Jana Kuklíka.<sup>19</sup> Dekretům se věnují Emanuel Mandler<sup>20</sup> či Jana Němeček<sup>21</sup> ve svých knihách. Některým aspektům perzekuce se věnuje i Tomáš Staněk.<sup>22</sup>

---

<sup>15</sup> KMOCH, Pavel: "Malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy, Diplomová práce, Liberec 2011.

<sup>16</sup> KMOCH, Pavel: „Malá retribuce“ 1945-1948. Trestní a nalézací komise v Benešově, in: *Historica Olomucensia, Sborník prací historických*, roč. XXIX, 2012, č. 41 s. 259–283, ISSN 1803-9561. KMOCH, Pavel: KSČ a „malá retribuce“, in: VÁCHOVÁ, Jana (ed.): *Zpravodaj grantového projektu Komunistická strana Československa a bolševismus*, 4/2011, s. 7–64, Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky 2012. KMOCH, Pavel – LOZOVIUKOVÁ, Kateřina: Pomsta nebo spravedlnost? Trestní nalézací komise v českých zemích, in: *Fontes Nissae*, roč. XII, 2011, s. 185–206. LOZOVIUKOVÁ, Kateřina – KMOCH, Pavel: Verbotene Liebe: Strafrechtsregression der Liebesbeziehungen in den Jahren 1935-1948. In: ALTMANN, Werner (ed.): *Deutsch-tschechische Begengungen. Band 2: Kaufbeurer Schüler erleben Jablonec gestern und heute. Kaufbeuren* 2012, s. 32–45. LOZOVIUKOVÁ, Kateřina – KMOCH, Pavel: Zakázaná láska. Trestní postih milostných vztahů v letech 1935–1948, in: MÄRC, Josef a kol.: *Žena jako subjekt a objekt*, 1. vyd. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem 2010, ISBN 978-80-7414-367-0.

<sup>17</sup> FROMMER, Benjamin: *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*, 1. vyd. Praha, Academia 2010. ISBN 978-80-200-1838-0.

<sup>18</sup> BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*, 1. vyd. Šenov u Ostravy, Tilia 1998. ISBN 80-86101-07-X.

<sup>19</sup> KUKLÍK, Jan: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů: Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945*, 1. vyd. Praha, Linde 2002, ISBN 80-7201-352-1.

<sup>20</sup> MANDLER, Emanuel: *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*, 1. vyd. Praha, Libri 2002, ISBN 80-7277-139-6.

<sup>21</sup> NĚMEČEK, Jan: *Cesta k dekretům a odsunu Němců*, 1. vyd. Praha, Littera 2002, ISBN 80-83916-21-5.

<sup>22</sup> STANĚK, Tomáš: *Retribuční vězni v českých zemích: 1945-1955*, 1. vyd. Opava, Zemské slezské muzeum 2003, ISBN 80-86224-33-3. STANĚK, Tomáš: *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2005, ISBN 80-7285-062-8. STANĚK, Tomáš: *Tábory v Českých zemích 1945-1948*, 1. vyd. Šenov u Ostravy, Tilia 1996, ISBN 80-902075-3-7. STANĚK, Tomáš: *Perzekuce 1945*, 1. vyd. Praha, Ise 1996, ISBN 80-85241-99-4.



Druhý okruh tvoří literatura věnující se přímo tzv. velké retribuci. Za zmínku stojí *Nedaleko od Norimberku. Z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948* od Václava Jiříka<sup>23</sup> či Lucie Jarkovské a *Odplata či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*.<sup>24</sup> Analýze činnosti jednotlivých mimořádných lidových soudů se ve svých závěrečných pracích věnovali např. Kateřina Kočová,<sup>25</sup> Ivana Hrachová,<sup>26</sup> Veronika Sýkorová,<sup>27</sup> Tomáš Nohel<sup>28</sup> či Jaroslav Nečas.<sup>29</sup>

Do třetího okruhu jsem zařadil práce svých kolegů, kteří se věnují stejné problematice. Jedná se o Zuzanu Hamplovou a *Trestní nalézací komise Nymburk*,<sup>30</sup> Václava Rybáře a *Trestní nalézací komise v Liberci v letech 1945-1948*,<sup>31</sup> Barboru Mikšovskou a *Trestní nalézací komise Poděbrady*,<sup>32</sup> Moniku Remsovou a *Trestní a nalézací komise v Jablonci nad Nisou 1945-1947*,<sup>33</sup> Zdeňku Červinkovou a *Trestní nalézací komise v Trutnově 1945-1948*,<sup>34</sup> Barboru Peškovou a *Trestní nalézací komise Broumov 1945–1947*,<sup>35</sup> Daniela Kasana a *Trestní nalézací komise Dvůr Králové nad Labem*,<sup>36</sup> Radka Hulvu a *Provinění proti národní*

---

<sup>23</sup> JIŘÍK, Václav: *Nedaleko od Norimberku. Z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948*, 1. Vyd. Cheb, Svět křidel 2000, ISBN 80-85280-68-X.

<sup>24</sup> JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. 1. vyd. Praha, Prostor 2008, ISBN 978-80-7260-206-3.

<sup>25</sup> KOČOVÁ, Kateřina: *Činnost mimořádných lidových soudů. MLS Česká Lípa, Liberec a Litoměřice*, Disertační práce, Hradec Králové 2006.

<sup>26</sup> HRACHOVÁ, Ivana: *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945 – 1948*, Rigorózní práce, Hradec Králové 2007.

<sup>27</sup> SÝKOROVÁ, Veronika: *Mimořádný lidový soud Mladá Boleslav 1945-1947*, Bakalářská práce, Liberec 2005.

<sup>28</sup> NOHEL, Tomáš: *Mimořádný lidový soud ve Znojmě v letech 1945 – 1948*, Bakalářská diplomová práce, Brno 2009.

<sup>29</sup> NEČAS, Jaroslav: *Mimořádný lidový soud v Hradci Králové 1945-1948 a jeho ohlas v dobovém tisku*, Bakalářská diplomová práce, Brno 2011.

<sup>30</sup> HAMPLOVÁ, Zuzana: *Trestní nalézací komise Nymburk*, Bakalářská práce, Liberec 2011.

<sup>31</sup> RYBÁŘ, Václav: *Trestní nalézací komise v Liberci v letech 1945-1948*, Bakalářská práce, Liberec 2009.

<sup>32</sup> MIKŠOVSKÁ, Barbora: *Trestní nalézací komise v Poděbradech*, Bakalářská práce, Liberec 2012.

<sup>33</sup> REMSOVÁ, Monika: *Trestní a nalézací komise v Jablonci nad Nisou 1945-1947*, Bakalářská práce, Liberec 2012.

<sup>34</sup> ČERVINKOVÁ, Zdeňka: *Trestní nalézací komise Trutnov*, Diplomová práce, Liberec 2012.

<sup>35</sup> PEŠKOVÁ, Barbora: *Trestní nalézací komise Broumov 1945 – 1947*, Bakalářská práce, Liberec 2012.

<sup>36</sup> KASAN, Daniel: *Trestní nalézací komise Dvůr Králové nad Labem*, Bakalářská práce, Liberec 2012.

cti podle tzv. malého dekretu v okrese Opava-Venkov v letech 1945-1948,<sup>37</sup> Davida Kovaříka a „Malý“ retribuční dekret v Ostravě 1945-1948,<sup>38</sup> Ludřka Jansu a Malý retribuční dekret v Brně 1945-1948,<sup>39</sup> Terezu Kryndlerovou a Ženy před trestní nalézací komisí v Hradci Králové v letech 1945-1948,<sup>40</sup> Andreu Lněničkovou a Provinění proti národní cti podle tzv. malého dekretu, projednáváná v Ostravě v letech 1945-1948,<sup>41</sup> Terezu Mátlovou a Trestní nalézací komise ve Velkém Meziříčí (1945-1948).<sup>42</sup> Ve sborníku *Poválečná justice a národní podoby antisemitismu* z roku 2002 jsou uvedeny dva příspěvky k tématu TNK, a to *Postavení a povaha přečinů s židovskou tematikou u trestní nalézací komise v Ostravě v letech 1946 – 1947* od Andrey Lněničkové<sup>43</sup> a *Antisemitské delikty ve spisech trestních komisí nalézacích Ústředního národního výboru hlavního města Prahy* (výsledky výzkumu) Jana Ryby.<sup>44</sup> Ve sborníku z téhož roku *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu* se problematice dekretu č. 138/1945 a TNK věnují čtyři příspěvky. Jedná se o *Antisemitské delikty ve spisech trestních komisí nalézacích Ústředního národního výboru hlavního města Prahy* (typologie, metodické problémy, otevřené otázky) Jana Ryby.<sup>45</sup> Následuje *Židovská*

---

<sup>37</sup> HULVA, Radek: *Provinění proti národní cti podle tzv. malého dekretu v okrese Opava-Venkov v letech 1945-1948*, Diplomová práce, Opava 2002.

<sup>38</sup> KOVAŘÍK, David: *Malý“ retribuční dekret v Ostravě 1945-1948*, Disertační práce, Brno 2011.

<sup>39</sup> JANSÁ, Luděk: *Malý retribuční dekret v Brně 1945-1948*, Diplomová práce, Brno 2011.

<sup>40</sup> KRYNDLEROVÁ, Tereza: *Ženy před trestní nalézací komisí v Hradci Králové v letech 1945-1948*, Diplomová práce, Hradec Králové 2011.

<sup>41</sup> LNĚNIČKOVÁ, Andrea: *Provinění proti národní cti podle tzv. malého dekretu, projednáváná v Ostravě v letech 1945-1948*, Diplomová práce, Ostrava 2000.

<sup>42</sup> MÁTLOVÁ, Tereza: *Trestní nalézací komise ve Velkém Meziříčí (1945-1948)*, Diplomová práce, Hradec Králové 2010.

<sup>43</sup> LNĚNIČKOVÁ, Andrea: *Postavení a povaha přečinů s židovskou tematikou u trestní nalézací komise v Ostravě v letech 1946 – 1947*, in: *Poválečná justice a národní podoby antisemitismu: postih a provinění vůči Židům před soudy a komisemi ONV v českých zemích a v některých zemích střední Evropy* BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-39-2, s. 127–135.

<sup>44</sup> RYBA, Jan: *Antisemitské delikty ve spisech trestních komisí nalézacích Ústředního národního výboru hlavního města Prahy* (výsledky výzkumu), in: *Poválečná justice a národní podoby antisemitismu: postih a provinění vůči Židům před soudy a komisemi ONV v českých zemích a v některých zemích střední Evropy*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-39-2, s. 136–179.

<sup>45</sup> RYBA, Jan: *Antisemitské delikty ve spisech trestních komisí nalézacích Ústředního národního výboru hlavního města Prahy* (typologie, metodické problémy, otevřené otázky), in: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu: židovská problematika a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních*

problematika a antisemitismus ve spisech podle tzv. malého dekretu v oblasti Krajského soudu Olomouc 1945 – 1948 od Marie Crhové<sup>46</sup>. Třetí příspěvek, jehož autorem je Miroslav Krutík, se jmenuje *Spisy tzv. malého dekretu v bývalých okresech Nové město na Moravě a Velké Meziříčí*.<sup>47</sup> Andrea Lněničková je autorkou posledního příspěvku *Činnost retribučních komisí v Ostravě v letech 1945 – 1948*.<sup>48</sup> Jan Machala ve sborníku z konference konané v Muzeu Kroměřížska dne 9. listopadu 2005 uveřejnil příspěvek *Projevy antisemitismu v případech projednávaných Trestní nalézací komisí v Holešově*.<sup>49</sup> Vladimír Just se ve své monografii *Věc: Vlasta Burian* zabývá případem Vlasty Buriana u TNK.<sup>50</sup>

Další okruh tvoří publikace věnující se postavení Němců po válce, odsunu a celkově německé problematice. Nejaktuálněji reflektuje tento problém edice Tomáše Staňka a Adriana von Arburga *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951*.<sup>51</sup> Dva výše jmenovaní se podíleli i na monografii *Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945*.<sup>52</sup> Tématu se týká i kniha *Rozumět dějinám* reflektující vývoj česko-německých

---

*komisí ONV v letech 1945-1948*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-35-X, s. 111-120.

<sup>46</sup> CRHOVÁ, Marie: Židovská problematika a antisemitismus ve spisech podle tzv. malého dekretu v oblasti Krajského soudu Olomouc 1945 – 1948, in: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu: židovská problematika a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945-1948*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-35-X, s. 121-126.

<sup>47</sup> KRUTÍK, Miroslav: *Spisy tzv. malého dekretu v bývalých okresech Nové město na Moravě a Velké Meziříčí*, in: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu: židovská problematika a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945-1948*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-35-X, s.127-136.

<sup>48</sup> LNĚNIČKOVÁ, Andrea: Činnost retribučních komisí v Ostravě v letech 1945 – 1948, in: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu: židovská problematika a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945-1948*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-35-X, s. 137-142.

<sup>49</sup> MACHALA, Jan: *Projevy antisemitismu v případech projednávaných Trestní nalézací komisí v Holešově*, in: *Židé a Morava. Sborník z konference konané v Muzeu Kroměřížska dne 9. listopadu 2005*, Kroměříž, Muzeum Kroměřížska 2006, ISBN 80-85945-46-0, s. 238-250.

<sup>50</sup> JUST, Vladimír: *Věc: Vlasta Burian*, 1. vyd. Praha, Rozmluvy 1991, ISBN 80-85336-04-9.

<sup>51</sup> ARBURG, Adrian – STANĚK, Tomáš. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951*. 1. Vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2011. ISBN 978-80-86057-67-5

<sup>52</sup> ARBURG, Adrian a kol.: *Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945*. 1. Vyd. Brno, Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, 2010. ISBN 978-80-86488-70-7.

vztahů na našem území v letech 1848 až 1948.<sup>53</sup> Odsunem se ve své monografii *Cesta k vyhnání 1938-1945* zabývá Detlef Brandes.<sup>54</sup> Etnickou indiferenci reflektuje Petr Lozoviuk ve své knize *Evropská etnologie ve středoevropské perspektivě*.<sup>55</sup>

Pro přiblížení některých vedlejších témat jsem využíval i doplňující literaturu. Jedná se např. o sborník *Vězeňské systémy v Československu a ve střední Evropě 1945 až 1955*,<sup>56</sup> či sborník statí vydaný k příležitosti pětadesátin historika Karla Kaplana *Stránkami soudobých dějin* obsahující příspěvek věnující se volbám v roce 1946.<sup>57</sup> Tony Judt se ve své monografii *Poválečná Evropa: Dějiny od roku 1945* zabývá nejnovějšími evropskými dějinami.<sup>58</sup> Poválečnou situaci Československa lze nalézt v *Dějínách českých zemí* od Jaroslava Pánka, Oldřicha Tůmy a kolektivu.<sup>59</sup> Fašismem v Československu se ve svých monografiích zabývají např. Tomáš Pasák,<sup>60</sup> Ivo Pejčoch<sup>61</sup> či Milan Nakonečný.<sup>62</sup> V neposlední řadě jsem nahlédl i do prací zabývajících se životy významných československých politiků.<sup>63</sup>

---

<sup>53</sup> BENEŠ, Zdeněk a kol.: *Rozumět dějinám*. 2. vyd. Praha, Gallery 2002. ISBN 80-86010-60-0.

<sup>54</sup> BRANDES, Detlef: *Cesta k vyhnání 1938-1945*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-070-2.

<sup>55</sup> LOZOVIUK, Petr: *Evropská etnologie ve středoevropské perspektivě*. 1. vyd. Pardubice, Univerzita Pardubice 2005. ISBN 80-7194-752-0.

<sup>56</sup> JANÁK, Dušan (ed.): *Vězeňské systémy v Československu a ve střední Evropě 1945 až 1955*, Opava, Slezské zemské muzeum 2001, ISBN 80-86224-28-7.

<sup>57</sup> JECH, Karel (ed.): *Stránkami soudobých dějin*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1993, ISBN 80-85270-16-1.

<sup>58</sup> JUDT, Tony: *Poválečná Evropa: Dějiny od roku 1945*, 1. vyd. Praha, Slovart 2008, ISBN 978-80-7391-025-9.

<sup>59</sup> PÁNEK, Jaroslav - TŮMA, Oldřich a kol.: *Dějiny českých zemí*, 1. vyd. Praha, Karolinum. 2008, ISBN 978-80-246-1544-8.

<sup>60</sup> PASÁK, Tomáš: *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*, 1. vyd. Praha, Práh 1999, ISBN 80-7252-017-2.

<sup>61</sup> PEJČOCH, Ivo: *Fašismus v českých zemích: Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, 1. vyd. Praha, Academia 2011, ISBN: 978-80-200-1919-6.

<sup>62</sup> NAKONEČNÝ, Milan: *Vlajka: K historii a ideologii českého nacionalismu* 1. vyd., Praha, Chvojko nakladatelství 2001, ISBN 80-86183-24-6.

<sup>63</sup> KOUTEK, Ondřej: *Prokop Drtina. Osud československého demokrata*, 1. vyd. Praha, Ústav pro studium totalitních režimů a Vyšehrad 2011, ISBN 978-80-7429-069-5. PERNES, Jiří – POSPÍŠIL, Jaroslav – LUKÁŠ, Antonín: *Alexej Čepička: Šedá eminence rudého režimu*, 1. vyd. Praha, Brána 2008, ISBN 978-80-7243-382-7.

### 3 RETRIBUCE

Slovník cizích slov definuje retribuci jako *právní stíhání zločinů, kterých se dopustili nacisté, zrádci a kolaboranti a jejich pomahači na československém lidu za okupace*.<sup>64</sup> Nejednalo se pouze o československý fenomén, nýbrž o charakteristický znak celé poválečné Evropy. Nacisté a jejich spojenci sice byli poraženi, ale s ohledem na rozsah jejich zločinů se již během druhé světové války objevila otázka zabývající se jejich potrestáním. Vlády v zemích osvobozené Evropy se rozhodly s cílem zisku legitimacy a autority vypořádat s pozůstatky zdiskreditovaných válečných režimů. Retribuci nedoprovázel pouze právní a politický aspekt, měla hlubší význam. Lidé ji chápali jako odplatu za příkoří, ponižování a ztráty během každodenního válečného života. Její počátky nelze klást až po skončení války, neboť již v jejím průběhu byli kolaboranti, ať už skuteční či domnělí, trestáni buď na osobní úrovni, nebo na základě verdiktů podzemních odbojových organizací. Např. ve Francii takto potrestaly nezávislé ozbrojené skupiny odbojářů smrtí na 10 000 lidí, v Itálii se lidová odplata během posledních měsíců války obrátila proti 15 000 lidem. V Polsku se hněv lidí zaměřil proti Židům, kdy během prvních čtyř měsíců násilně zemřelo 150 osob židovského původu a do dubna roku 1946 se jejich počet zvýšil na 1 200. Poláci vnímali Židy jako sympatizanty se Sovětským svazem.<sup>65</sup> Podobné útoky byly evidovány i na Slovensku a v Maďarsku.<sup>66</sup>

Veškeré zákony spjaté s retribucí se vyznačovaly retrospektivou, tj. trestaly činy spáchané v minulosti. Na kolaboraci bylo pohlíženo jako na vlastizradu, což vyvolalo zmatečnost, jelikož kolaboranti ve Francii, na Slovensku, v Chorvatsku, Protektorátu Čechy a Morava, Maďarsku a Rumunsku se obhajovali tím, že vždycky pracovali pouze v orgánech nebo pro orgány vlastního státu.<sup>67</sup>

Značný rozdíl mezi evropskými zeměmi představoval počet potrestaných, výše jejich trestu a celkový počet vykonaných trestů smrti. V Norsku čítajícím 3 000 000 obyvatel stanulo před soudem 95 000 údajných kolaborantů, z nichž soud odsoudil 17 000 mužů a žen k odnětí svobody. Soud vynesl třicet rozsudků smrti, z nichž dvacet pět bylo vykonáno. V Holandsku proběhlo vyšetřování u 200 000 osob podezřelých z kolaborace a polovina z nich skončila ve vězení. O práci přišlo 17 500 státních úředníků a ze 154 osob odsouzených k trestu smrti bylo 40 lidí skutečně popraveno. Sousední Belgie vynesla 2 940 hrdelních

---

<sup>64</sup> KLIMEŠ, Lumír: *Slovník cizích slov*, 3. upr. vyd. Praha, SPN 1986, ISBN 14-575-86, s. 611.

<sup>65</sup> Antisovětské postoje v Polsku byly částečně dány historickými okolnostmi a také katyňským masakrem.

<sup>66</sup> JUDT, Tony, pozn. 2, s. 41–44.

<sup>67</sup> JUDT, Tony, pozn. 2, s. 44.

trestů, ale proběhlo jich pouze 242. V Dánsku se zločin kolaborace prakticky nevyskytoval. Ve Francii, která se sama o sobě stala kolaborantem, se k tomuto provinění přistupovalo mírněji. V letech 1944 až 1951 francouzské soudy vynesly 6 763 rozsudků smrti (3 910 v nepřítomnosti) za vlastizradu a zločiny s ní spojené. Poprava proběhla pouze u 791 případů. 38 000 údajných kolaborantů soudy potrestaly odnětím svobody, ale následně se jich dotkla amnestie v roce 1947 a 1951. Trest za kolaboraci v podobě „národní potupy“<sup>68</sup> postihl 49 723 francouzských občanů. V Československu působící mimořádné lidové soudy vynesly 713 rozsudků trestu smrti a 95 % z nich bylo vykonáno. Jednalo se o nejnižší podíl mezi odsouzenými k smrti a skutečně popravenými. Velkou roli zde sehrálo nařízení vykonat exekuci do dvou hodin od vynesení rozsudku. 714 údajných kolaborantů bylo potrestáno doživotním vězením a 19 888 dočasným odnětím svobody.<sup>69</sup>

Nejnámější soudní proces představuje Norimberský tribunál, zasedající od října 1945 do října 1946, který posuzoval vinu nejvyšších nacistů, zatímco britské, americké a francouzské tribunály soudily níže postavené nacisty v příslušných okupačních zónách a zároveň vydávaly nacisty do dalších zemí (hlavně do Polska a Francie), aby se zpovídali ze zločinů, které tam spáchali. Vedle výkonu spravedlnosti plnil norimberský proces další funkci, a to výchovné působení na veřejnost. Německý rozhlas dvakrát denně podával zprávy z norimberského procesu, německá mládež se s důkazy shromažďovanými u soudu seznamovala ve školách a veřejnost ve filmových týdenících a převýchovných střediscích zřízených po celé zemi.<sup>70</sup> Po ročním působení začalo 30. září 1946 čtení rozsudků, které trvalo až do poledne následujícího dne. Tři obžalovaní, a to Hjalmar Schacht, Franz von Papen a Hans Fritzsche, byli shledáni nevinnými a propuštěni na svobodu. Finální zasedání Norimberského tribunálu proběhlo 1. října 1946 a trvalo čtyřicet minut. Dvanáct obžalovaných bylo odsouzeno k trestu smrti provazem,<sup>71</sup> tři k doživotnímu žaláři<sup>72</sup> a bylo

---

<sup>68</sup> Tento typ trestu vznikl po osvobození Paříže, tedy 26. srpna 1944 a upíral francouzským obyvatelům to, co považovali za atraktivní. Patřilo sem právo nosit válečná vyznamenání, právo vykonávat povolání soudce, advokáta, notáře, učitele ve státních školách a právo vystupovat jako svědek u soudu, dále právo řídit vydavatelství, rozhlasové stanice a filmové společnosti, v neposlední řadě právo zastávat vedoucí místa ve finančních institucích. JUDT, Tony, pozn. 2, s. 46.

<sup>69</sup> JUDT, Tony, pozn. 2, s. 45–51.

<sup>70</sup> JUDT, Tony, pozn. 2, s. 53–54

<sup>71</sup> Hermann Göring, Joachim von Ribbentrop, Wilhelm Keitel, Alfred Rosenberg, Ernst Kaltenbrunner, Wilhelm Frick, Hans Frank, Julius Streicher, Fritz Sauckel, Alfred Jodl, Arthur Seyss-Inquart a Martin Bormann v nepřítomnosti.

uloženo několik trestů v podobě odnětí svobody.<sup>73</sup> Odsouzení využili možnosti požádat o milost u Kontrolní rady pro Německo, kterou mimořádné zasedání rady ve dnech 9. a 10. října neudělilo a ani nevyhovělo požadavku Göringa, Keitela a Jodla o změně vykonání trestu smrti zastřelením.<sup>74</sup>

Zajímavý pohled na retribuci v Československu poskytuje článek Radima Foustky *Národní očista v letech 1945 až 1946* uveřejněný v Československém časopisu historickém v roce 1955. Interpretace retribuice plně vychází z oficiální komunistické ideologie a označuje ji za prostředek, který oslabil postavení buržoazie jako třídy a v konečném výsledku vedl k vítězství dělnické třídy. Retribuci přirovnává k boji československého lidu vedeného revoluční stranou mířícího proti velkoburžoazii jako celku a ke smetení její zrádné části. Poukazuje na to, jak Komunistická strana Československa od začátku prosazovala důsledné provedení potrestání zrádců a očisty československého veřejného života, což jí ale ztěžovala „reakce“. Terčem kritiky se stal hlavně Národní soud a složení senátů, kdy si paritním politickým zastoupením zajišťovala „reakce“ konečné slovo rozhodnutí soudu (2 komunisté, 2 národní socialisté, lidovec a sociální demokrat). Údajně se také prostřednictvím výběru přísedících z řad pravicových stran a pravicových sociálních demokratů snažila reakce mařit národní očistu a smysl dekretů. Autor článku poukazuje na nízké tresty příslušníků české buržoazie, s nimiž „hradní“ část buržoazie před Mnichovem dlouho spolupracovala.<sup>75</sup> Právě to bylo důvodem, proč musela po únoru 1948 KSČ přistoupit k důkladné čistce veřejného života v Československu, dílo pak dokonaly Akční výbory Národní fronty.<sup>76</sup> Z článku nevyplývá, proč či k jaké příležitosti vznikl (možná k desátému výročí skončení 2. světové války), ale zcela jasně propaguje myšlenky Komunistické strany Československa.

Již v roce 1946 právě komunisté kritizovali v kampani rozpoutané v Rudém právu činnost Národního soudu a mírné rozsudky. Retribuce byla vykreslena jako vítězství dělnické třídy nad buržoazií a její zneužití k posílení moci a vypořádání se s nepřáteli bylo maskováno jako očista československé veřejnosti.

---

<sup>72</sup> Rudolf Hess, Erich Raeder a Walter Funk.

<sup>73</sup> Baldur von Schirach a Albert Speer - 20 let, Konstantin von Neurath - 15 let, Karl Dönitz - 10 let.

<sup>74</sup> HONZÍK, Miroslav: *Povstaňte, soud přichází*, 1. vyd. Praha, Panorama 1986, ISBN 11-114-86, s. 153–155.

<sup>75</sup> Výslovně jmenuje profesora Josefa Drachovského a generálního ředitele Škodových závodů Adolfa Vamberského, v jejichž případech vynesl soud podle jeho mínění nízké tresty.

<sup>76</sup> FOUSTKA, Radim: *Národní očista v letech 1945 až 1946*, in: *Československý časopis historický*, roč. 3, 1955, č. 1, s. 626–642, ISSN neuvedeno.

## 4 RETRIBUČNÍ DEKRETY

Retribuce se stala diskutovatelným tématem na mezinárodní evropské úrovni a Československo jakožto evropský stát se do této diskuze zapojilo. Retribuční československé normy navazovaly na mezinárodní spojenecké dohody o potrestání nacistických válečných zločinců a jejich pomahačů a byly jimi ovlivněny. Největší vliv měly Svatojakubská deklarace z roku 1942, Moskevská deklarace z roku 1943 a Londýnský dohoda z 8. srpna 1945. Definice válečných zločinů proti míru a zločinů proti lidskosti formuloval Norimberský tribunál a následně je v roce 1946 potvrdila Organizace spojených národů. V říjnu 1943 vznikla v Londýně Komise Spojených národů pro válečné zločiny (UNWCC), která se zabývala sběrem důkazů o válečných zločinech a jejich pachatelích a dále jednala s vládami o zásadách vydávání zločinců. Národní úřady jednotlivých okupovaných zemí s ní navázaly spolupráci při shromažďování důkazů o zločinech a vznášení obžalob pachatelů. V komisi se nacházelo pět zástupců československé vlády a Československo obohatilo seznam hledaných zločinců o 1 543 jmen Němců a 14 Maďarů.<sup>77</sup>

### 4. 1 Tzv. velký retribuční dekret

Otázka potrestání československých kolaborantů, zrádců a jejich pomahačů se objevila již v roce 1942 v exilu a první osnovu připravovaného dekretu předložil prezidentu Benešovi ministr spravedlnosti Jaroslav Stránský v červnu 1943. Plánovaný vznik dekretu vyvolal řadu diskuzí, ve kterých názorové proudy určovala politická příslušnost. Vláda schválila konečné znění londýnského dekretu 6. října 1944, Beneš ho signoval na jaře 1945 a 6. března ho otiskl Úřední věstník československý. Po společném jednání představitelů londýnského exilu, komunistického exilu v Moskvě a SNR a diskuzích např. ohledně existence retribučních soudů či vymezení časové platnosti vešel po menších úpravách v platnost 9. července 1945 dekret označovaný jako tzv. velký retribuční dekret.<sup>78</sup>

První hlava dekretu obsahovala preambuli a kromě všeobecných ustanovení rozdělila zločiny na čtyři skupiny. Jednalo se o zločiny proti státu (úklady o republiku, přípravy úkladů, ohrožení bezpečnosti, prorady, zrady státního tajemství, vojenské zrady, násilí proti ústavním činitelům, propagování a podpora fašistického nebo nacistického hnutí, obhajování nepřátelské vlády či schvalování režimu, rozvracení hnutí směřující k osvobození Československé republiky), zločiny proti osobám, kterých se pachatel dopustil ve službách

<sup>77</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 95–96.

<sup>78</sup> KOČOVÁ, Kateřina: *Činnost mimořádných lidových soudů. MLS Česká Lípa, Liberec a Litoměřice*, Disertační práce, Hradec Králové, 2006.



nebo v zájmu Německa či jeho spojenců (loupež, nakládání s člověkem jako otrokem, vražda, těžké poškození na těle, vyhrožování, vydírání, omezování svobody), zločiny proti majetku (poškození cizího majetku, zhárství, krádeže, zpronevěry, veřejné násilí v podobě vpadnutí do nemovitého statku) a udavačství. Odsouzení na základě tzv. velkého retribučního dekretu vedlo k pozbytí občanské cti (trvalá ztráta vyznamenání, řádů a hodností, akademických hodností, platů z veřejných peněz, ztráta práva volit a být volen, zastávat funkce ve sdruženích, konat veřejné přednášky nebo projevy, provozovat svobodné podnikání či působit ve správní radě a ve výchovných či uměleckých institucích).<sup>79</sup>

Druhá hlava se věnovala ustanovení mimořádných lidových soudů, kterých vzniklo v Československu postupně čtyřadvacet.<sup>80</sup> Kvůli vyhocené situaci začal jako první fungovat MLS v Brně, a to ještě podle původního londýnského dekretu. Mimořádné lidové soudy vznikaly v sídlech krajských soudů, v případě potřeby mohly zasedat kdekoliv v soudním obvodu. Soud tvořily senáty skládající se z předsedy a čtyř soudců z lidu. V čele soudu stál přednosta, který měl vlastního náměstka. Prezident republiky jmenoval přednosty, jejich náměstky a soudce z povolání, zatímco vláda vybírala soudce z lidu. Z hlediska statistického vyhodnocení tyto soudy projednaly případy 20 000 osob německé národnosti, necelých 13 000 osob české národnosti a více než 350 osob jiné národnosti.<sup>81</sup> Na řízení vyměřil dekret časovou lhůtu tří dnů od momentu postavení pachatele před soud. Opravné prostředky neexistovaly a ani milost nevedla k odkladnému účinku v případě trestu smrti, který se vykonával oběšením do dvou hodin po vyhlášení rozsudku. Na výslovnou žádost odsouzeného se lhůta prodloužila o další hodinu. V případě „zájmu společnosti“ proběhl trest smrti veřejně. K dalším trestům patřilo odnětí svobody na dobu pěti let až na doživotí.<sup>82</sup>

#### **4. 2 Tzv. malý retribuční dekret**

Na jaře 1945 došlo k masovému zatýkání, které způsobilo přeplnění vězení v Československu. Nicméně při vyšetřování docházelo často ke zjištění, že se jedná buď o falešná udání či provinění nespádající pod velký retribuční dekret, což vedlo k hromadnému

<sup>79</sup> Karel JECH – Karel KAPLAN: *Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945*, 2. oprav. a dopl. vydání. Praha, Ústav pro soudobé dějiny 2002, ISBN 80-7239-115-1.

<sup>80</sup> Brno, České Budějovice, Česka Lípa, Hradec Králové, Cheb, Chrudim, Jičín, Jihlavy, Klatovy, Kutna Hora, Liberec, Litoměřice, Mladá Boleslav, Most, Moravská Ostrava, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Písek, Praha, Tábor, Uherské Hradiště a Znojmo.

<sup>81</sup> KOČOVÁ, Kateřina: *Činnost mimořádných lidových soudů. MLS Česká Lípa, Liberec a Litoměřice*, Disertační práce, Hradec Králové 2006.

<sup>82</sup> KUKLÍK, Jan, pozn. 19, s. 377 – 378.

propouštění, proti kterému veřejnost (např. dělníci z královéhradecké tovární pobočky firmy Škoda) protestovala. V září 1945 Klement Gottwald požadoval rozšíření působnosti a přísnosti velkého dekretu, místo toho však vznikl přes noc nový dekret vypracovaný ministrem vnitra Václavem Noskem. Zároveň s tímto dekretem schválila vláda i dekret č. 137, podle kterého má být každý zatčený obviněn do osmi dnů, nebo musí být propuštěn. Tzv. malý retribuční dekret vznikl hlavně z toho důvodu, že „drobné“ přečiny nešlo trestat podle dekretu č. 16, jelikož mimořádné lidové soudy vynášely nejnížší trest 5 let vězení.<sup>83</sup>

Dekret prezidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti, tzv. malý retribuční dekret s platností pouze pro české země, nabyl platnosti 27. října 1945. Obsahoval pouze čtyři paragrafy a řadu vágních a nic neříkajících formulací. Následně jej ministerstvo vnitra doplnilo směrnicemi z 26. listopadu 1945 a novelizovalo postupně třemi dodatky.<sup>84</sup> Zde stojí za pozornost, že TNK spadaly do kompetence Ministerstva vnitra, avšak mimořádné lidové soudy se zodpovídaly Ministerstvu spravedlnosti v čele s národním socialistou Prokopem Drtinou.

Zřízené trestní nalézací komise disponovaly třemi typy trestů, a to veřejným pokáráním v podobě vývěsky v místě bydliště a pracoviště, peněžitou pokutou v maximální výši 1 000 000 Kčs a trestem odnětí svobody v maximální délce trvání jednoho roku. Členové komisí mohli tresty samozřejmě i kombinovat. V případě trestu ve formě peněžité pokuty vyměřovali členové v případě nedobytnosti náhradní trest vězení.<sup>85</sup> Odsouzení na základě malého retribučního dekretu nebylo zanášeno do rejstříku trestů.<sup>86</sup>

S tzv. malou retribuicí se pojí i možnost manipulace s volbami do Ústavodárného shromáždění, které proběhly 26. května 1946. Označují se jako poslední demokratické a svobodné volby, což ale nejen z hlediska historie, nýbrž i politologie není úplně pravda. Politické strany vytvořily Národní frontu, která fungovala jako uzavřený systém stran. Všeobecné volební právo získali občané starší osmnácti let a nově také účastníci branné moci. Právě zákaz obnovení politických stran (Republikánská strana neboli agráři, Živnostenská strana, Strana národního sjednocení a Ludová strana) omezil formální demokracii. O volební právo přišli váleční zločinci, provinilci, zrádci, kolaboranti a příslušníci neslovanských

---

<sup>83</sup> LOUDA, Jiří: *Trestní nalézací komise Turnov*, Bakalářská práce, Liberec 2011, s. 20.

<sup>84</sup> KUKLÍK, Jan, pozn. 19, s. 377–378.

<sup>85</sup> KUKLÍK, Jan, pozn. 19, s. 385.

<sup>86</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 38.

národů. Zachován zůstal poměrný volební systém,<sup>87</sup> systém vázaných kandidátních listin a povinnost volit.<sup>88</sup> Ministerstvo vnitra uspořádalo k volebním zákonům dotazníkovou akci, jejíž efekt byl ale v konečném smyslu nulový. Spíše než zapracováním připomínek se akce zaměřila na jejich eliminaci.<sup>89</sup>

21. února 1946 byl vydán zákon o úpravě stálých voličských seznamů, jehož paragraf 22 zbavoval volebního práva každého, na koho bylo podáno trestní oznámení kvůli údajné kolaboraci a současně na něj byla uvalena vyšetřovací vazba. Toto opatření se týkalo pouze velkého retribučního dekretu, dekretu o Národním soudu a nařízení SNR č. 33. V případě tzv. malého retribučního dekretu ztrácel volební právo pouze odsouzený, a to na jeden až tři roky. Podle paragrafu 23 tohoto zákona bylo možno uvést ve voličských seznamech poznámku o překážce volebního práva, pokud to „vyžadoval veřejný zájem“.<sup>90</sup> V Praze komunisté údajně rozeslali kolem patnácti tisíc obsílek a celkově se počet takto postižených lidí vyšplhal na 250 až 300 tisíc.<sup>91</sup> Tento jev se vyskytl i u TNK Turnov, kdy desítky lidí obdržely ve dnech 23. a 24. května 1946 oznámení o zahájení řízení z důvodu podezření proti národní cti. Na druhou stranu padesát čtyři osob, které spáchaly provinění proti národní cti, bylo k volbám připuštěno.<sup>92</sup>

#### 4. 3 Národní soud

Na základě dekretu prezidenta republiky č. 17 ze dne 19. června 1945 vznikl Národní soud, fungující jednak jako trestní, jednak jako čestný soud. Skládal se ze sedmičlenných senátů, přičemž předseda a jeho dva náměstci museli být soudcové z povolání. Posuzoval

---

<sup>87</sup> Tento typ volebního systému podporuje multipartismus, který následně způsobuje fragmentaci parlamentu a nutnost tvorby koaličních vlád. Částečně to vysvětluje zákaz jiných politických stran a uzavřenost Národní fronty, pro jejíž účely by byl vhodnější většinový volební systém (typ prosté většiny). Ten vede k bipartismu a větší stabilitě. Více viz CABADA, Ladislav – KUBÁT, Michal a kol: *Úvod do studia politické vědy*, 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: eurolex Bohemia 2004, 80-86432-63-7.

<sup>88</sup> Politickému systému se věnuje např. VODIČKA, Karel – CABADA, Ladislav: *Politický systém České republiky: Historie a současnost*, 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha, Portál 2007, ISBN 978-80-7367-337-6.

<sup>89</sup> BROKLOVÁ, Eva: Volební zákony pro parlamentní volby 1946 v Československu, in: *Stránkami soudobých dějin*, Karel Jech, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1993, ISBN: 80-85270-16-1, s. 76-92.

<sup>90</sup> KMOCH, Pavel, pozn. 15, s. 60-61.

<sup>91</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 37.

<sup>92</sup> SOKA Semily, ONV Turnov, 1–24.

vinu prezidenta Emila Háchy,<sup>93</sup> ministrů vlády druhé republiky, protektorátní vlády,<sup>94</sup> vedoucích činitelů fašistických organizací, novinářů podporujících fašismus<sup>95</sup> a osob vysoce postavených v hospodářském, politickém a vojenském životě.<sup>96</sup>

#### 4. 4 Retribuční normy a soudnictví na Slovensku

Retribuce na Slovensku se lišila a řídila jinými právními nařízeními než v českých zemích. Po vypuknutí Slovenského národního povstání Slovenská národní rada vyhlásila ve svém nařízení č. 1 ze dne 1. září 1944, že veškerou zákonodárnou, vládní a výkonnou moc na Slovensku vykonává sama. Zároveň zde zůstal v platnosti zákon č. 230/1940 Zb., který zrušil platnost předválečného československého zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. ze dne 19. března 1923. Právě na tento zákon se odvolával tzv. velký retribuční dekret. K prvnímu ústupku ze strany SNR došlo 2. června 1945 při podpisu tzv. první pražské dohody mezi předsednictvem SNR a vládou Československa, kdy představitelé SNR částečně uznali zákonodárnou pravomoc prezidenta republiky. Prezident Edvard Beneš při tvorbě dekretů nebral v potaz odlišný pomnichovský vývoj českých zemí a Slovenska.<sup>97</sup>

Tvorbou retribuční normy pro Slovensko se začal zabývat ÚV KSS 13. května 1945 a do textu pravděpodobně už v tento moment zasáhl Gustáv Husák, pověřenec vnitra, jehož verze byla následně přijata. Nařízení SNR č. 33/1945 Zb., o potrestání zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví vstoupilo v platnost v den úředního vyhlášení, tedy 23. května 1945, a obsahovalo pět paragrafů, čímž budilo dojem úspěchanosti. Dekret klasifikoval pět skupin skutkových podstat, a to *fašistické okupanty* jako cizí státní příslušníky přičinivší se o rozbití ČSR, *domácí zrádce*, *kolaboranty*, *zradu na povstání*

<sup>93</sup> 27. června 1945 zemřel v nemocnici na Pankráci. Více k tématu např. TOMÁŠEK, Dušan - KVAČEK, Robert: *Causa Emil Hácha*, 1. vyd. Praha, Themis 1995, ISBN 80-85821-30-3. PASÁK, Tomáš: *JUDr. Emil Hácha (1938-1945)*, 1. vyd. Praha, Horizont 1997, ISBN 80-7012-088-6.

<sup>94</sup> Předseda protektorátní vlády a ministr spravedlnosti Jaroslava Krejčí byl odsouzen k pětadvacetiletému vězení, také předseda protektorátní vlády a ministr vnitra Richard Bienert k tříletému pobytu ve vazbě a ministr dopravy a techniky Jindřich Kamenický k pětiletému pobytu ve vězení. Všem třem mělo být vězení jednou za čtvrt roku zostřeno jedním tvrdým ložem. Více viz TOMÁŠEK, Dušan - KVAČEK, Robert: *Obžalovaná je vláda*, 1. Vyd. Praha, Themis 1999, ISBN 80-85821-68-0.

<sup>95</sup> K trestu smrti byli odsouzeni šéfredaktor Árijského boje Rudolf Novák, šéfredaktor Moravských novin a Poledního listu Antonín Jaromil Kožíšek, redaktor rozhlasu Alois Kříž, šéfredaktor Venkova Vladimír Krychtařílek, šéfredaktor A-Zet Jaroslav Křemen, šéfredaktor Českého slova Karel Werner, kterému se kladlo za vinu smrt Františky Plamínkové, a v nepřítomnosti šéfredaktor Večerníku Českého slova Emanuel Vajtauer.

<sup>96</sup> FROMMER, Benjamin, pozn. 5, s. 350–408.

<sup>97</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 81–82.

spočívající v maření příprav povstání a pronásledování jeho účastníků a *provinilce fašistického režimu*, kteří v místním měřítku zakládali, organizovali či propagovali Hlinkovu slovenskou lidovou stranu, Hlinkovu gardu a jiné fašistické organizace, propagovali spolupráci s nacisty nebo válku proti Sovětskému svazu, pracovali politicky proti demokratickému systému Československa, účastnili se protidemokratických, protikomunistických, rasových nebo podobných akcí a štvání, využitím svého politického postavení se obohatili na úkor jiných občanů nebo se jakkoliv provinili v boji za svobodu slovenského národa či za války proti SSSR a spojencům, nutili jiné občany k práci pro německé zájmy, poškodili jiné na životě či majetku nebo nesli odpovědnost za příkoří způsobené okupanty a zrádci. Mezi touto poslední skupinou a tzv. malým retribučním dekretem lze nalézt určitou paralelu, jelikož se jednalo spíše o přečiny než vážné zločiny, a také tresty v podobě ztráty občanských práv na dva roky až patnáct let, veřejná důtka či zařazení do pracovního útvaru v maximální délce dva roky se svým typem a rozsahem blížily dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti.<sup>98</sup>

Retribuční soustavu na Slovensku tvořil Národní soud se sídlem v Bratislavě, okresní lidové soudy a místní lidové soudy, zřizované v každé obci se sídlem místního národního výboru. Místní soudy posuzovaly vinu podle paragrafu číslo 5. Předsedu a žalobce jmenoval okresní národní výbor, který na návrh MNV jmenoval i přísedící. Počet členů v senátu se pohyboval od 5 do 11. Okresní lidové soudy disponovaly pěti členy a předseda i jeho náměstek museli mít dokončené soudnické vzdělání. Národní soud v Bratislavě posuzoval vinu členů vlády, poslanců Sněmu Slovenské republiky, členů Státní rady, členů hlavního velitelství Hlinkovy gardy a Hlinkovy mládeže, šéfů propagandy, vyslanců a zplnomocněných ministrů, vedoucích národních skupin a jejich zástupců, vedoucích funkcionářů v protirasové činnosti, přednostů Ústředny státní bezpečnosti a členů revizního senátu Nejvyššího soudu a jeho veřejných žalobců a konečně všech osob, které do působnosti národního soudu přikázalo předsednictvo SRN. Senát tvořilo sedm členů, jeho předseda a náměstek museli být soudci z povolání.<sup>99</sup>

Retribuci následně upravovaly tyto právní normy: prováděcí nařízení Sboru pověřenců č. 55/195 Zb. ze dne 5. června 1945, které povolovalo zřizovat v obcích s nedostatkem osob vhodných na přísedící pouze pětičlenné senáty, dále nařízení SRN č. 83/1945 Zb. ze dne

<sup>98</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 83–85.

<sup>99</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 85–86.

25. července 1945 reagující na snahu soudců z lidu vyhýbat se odpovědnosti spojené s výkonem funkce a ukládající povinnost přijímat funkce u lidových osudů a v neposlední řadě nařízení SNR č. 57/1946 Zb. ze dne 14. května 1946, jemuž se přezdívalo „*retribuční novela*“.<sup>100</sup>

Nařízení č. 33 stanovilo konec činnosti soudů na 31. prosince 1947. K tomuto datu soudy uzavřely přibližně tři čtvrtiny případů z celkového počtu 38 000 podaných udání. 60 % kauz skončilo osvobozujícím rozsudkem, 40 % obviněných bylo odsouzeno. Z 65 trestů smrti bylo vykonáno 29 poprav.<sup>101</sup> Z toho vyplývá, že na Slovensku proběhla retribuce mnohem mírněji a klidněji než v českých zemích. Rozdíly určitě souvisejí s odlišnými historickými okolnostmi, obzvláště s existencí zvláštních a stanných soudů zavedených nacisty v českých zemích. Na Slovensku vznikl u Nejvyššího soudu v Bratislavě mimořádný soud až s koncem války. Ač vynesl šest rozsudků smrti, ani jeden se neuskutečnil.<sup>102</sup>

#### **4. 5 Tzv. druhá retribuce**

4. května 1947 skončilo první retribuční období v českých zemích a nevyřešené případy převzaly od mimořádných lidových soudů a trestních nalézacích komisi řádné soudy. Tyto soudy během své působnosti od 5. května 1947 do 1. dubna 1948 údajně vynesly celkem 270 rozsudků. 25. března 1948 proběhla 101. schůze Ústavodárného Národního shromáždění, na které se projednal vládní návrh zákona o obnově retribučního dekretu. Na základě zákona č. 33/1948 Sb. ze dne 25. března 1948 došlo s určitými úpravami k obnovení účinnosti tzv. velkého retribučního dekretu do konce roku 1948. Za zmínku stojí hlavně posílení pravomocí ministra spravedlnosti<sup>103</sup>, k jehož kompetencím patřilo jmenování přednostů mimořádných lidových soudů, jejich náměstků a soudců z povolání stejně jako veřejných žalobců a soudců z lidu. Zákon umožnil znovuotevření jakéhokoliv retribučního případu z minulosti, byť již uzavřeného odsuzujícím či zprošťujícím rozsudkem. Zákon č. 34/1948 Sb. o revizi trestního řízení v některých případech provinění proti národní cti ze dne 25. března 1948 vešel v platnost 2. dubna 1948 a obnovoval účinnost tzv. malého retribučního dekretu.

---

<sup>100</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 87.

<sup>101</sup> PEJČOCH, Ivo – PLACHÝ, Jiří a kol.: *Okupace, kolaborace, retribuce*, 1. vyd. Praha, Ministerstvo obrany České republiky – Prezentační a informační centrum MO 2010, ISBN 978-80-7278-529-2, s. 236.

<sup>102</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 88.

<sup>103</sup> Prokopa Drtinu vystřídal na postu ministra spravedlnosti člen Komunistické strany Československa a zeť Klementa Gottwalda, Alexej Čepička, který tuto funkci vykonával v letech 1948 až 1950. Často bývá označen za šedou eminenci. Více viz PERNES, Jiří – POSPÍŠIL, Jaroslav – LUKÁŠ, Antonín: *Alexej Čepička: Šedá eminence rudého režimu*, 1. vyd. Praha, Brána 2008, ISBN 978-80-7243-382-7.

Nařizoval zahájit řízení nejpozději do 31. července 1948 a nepřipouštěl žádný opravný prostředek. Bývalý ministr spravedlnosti Prokop Drtina<sup>104</sup> se dozvěděl o obnovení retribuční až v roce 1955 a označil to jako neústavní krok.<sup>105</sup>

Zákon č. 33/1948 Sb. ze dne 25. března 1948 obnovil retribuční v Československu na jednotném právním podkladě. Terčem obnovené retribuční se měly stát „velké ryby“, dále se počítalo s revizí řady procesů a s projednáním odložených či zastavených případů. Lidové soudy vznikly v sídlech krajských soudů a měly se při posuzování viny řídit pokyny retribučního oddělení Ministerstva spravedlnosti. Soudy měly brát v potaz nejen okolnosti, ale i sociální postavení pachatele. Senáty se skládaly z tří, popřípadě pěti členů a trest smrti měl být vykonán do dvou hodin po vyhlášení rozsudku. Nedošlo k obnovení Národního soudu, jehož nevyřízené případy převzaly nově vzniklé lidové soudy, a místních lidových soudů, které svoji činnost ukončily k 31. prosinci 1948. Vinou válečných zločinců a kolaborantů se následně zabývaly řádné soudy.<sup>106</sup>

Podle zpráv uložených v archivu Kanceláře prezidenta republiky bylo v letech 1945 až 1948 odsouzeno v rámci takzvaných retribučních k dočasnému trestu odnětí svobody v Československu celkem 31 824 osob. V rámci prvního období 28 350 a během tzv. druhé retribuční (tj. 1. 4. 1948 až 31. 12. 1948) 3 204 osob. V rámci tzv. druhé retribuční padlo i 52 trestů v podobě doživotního vězení a 31 trestů smrti. Na Slovensku se během druhé retribučního období posuzovala vina u 1 717 osob, z nichž bylo 903 odsouzeno a 814 osvobozeno. Z 11 trestů smrti proběhla pouze jedna poprava. Řada trestů byla vynesena v nepřítomnosti obviněných.<sup>107</sup>

Trestní nalézací komise podle nových směrnic neměly mít pět členů, ale jenom tři. Zároveň případy k projednání neotevíraly samy, ale na popud revizních komisí na základě seznamu případů, který obdržely od bezpečnostního referenta ONV. Komise byla usnášeníschopná za přítomnosti všech svých členů nebo náhradníků a hlasovalo

---

<sup>104</sup> 28. února 1948 se pokusil skokem z okna o sebevraždu, ale neúspěšně. S těžkými zraněními byl převezen do nemocnice na Bulovce a od března 1948 do prosince 1953 držen ve vyšetřovací vazbě. Ve vykonstruovaném procesu ho odsoudili k patnáctiletému pobytu ve vězení. Více viz KOUTEK, Ondřej: *Prokop Drtina. Osud československého demokrata*, 1. vyd. Praha, Ústav pro studium totalitních režimů a Vyšehrad 2011, ISBN 978-80-7429-069-5.

<sup>105</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 75–80.

<sup>106</sup> KOČOVÁ, Kateřina: Druhá retribuční. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948, in: *Soudobé dějiny*, roč. XII, 2005, č. 3-4, s. 586–625, ISSN 1210-7050.

<sup>107</sup> KOČOVÁ, Kateřina, pozn. 105, s. 616–618.

se nadpoloviční většinou. Odsouzený disponoval možností odvolání se do tří dnů u ONV, který nález vydal, posléze rozhodoval Zemský národní výbor v Praze disponující tříčlennou trestní odvolací komisí.<sup>108</sup>

---

<sup>108</sup> KMOCH, Pavel, pozn. 15, s. 87–88.



## 5 TRESTNÍ NALÉZACÍ KOMISE<sup>109</sup>

Trestní nalézací komise jako nástroj tzv. malého retribučního dekretu vznikly u okresních národních výborů s cílem posuzovat provinění proti národní cti. Jejich činnost řídilo Ministerstvo vnitra, které vydalo 26. listopadu 1945 směrnice koordinující jejich činnost a následně je novelizovalo postupně třemi dodatky. Oproti tomu mimořádné lidové soudy a Národní soud spadaly pod Ministerstvo spravedlnosti.

Toto mocenské rozložení sil vedlo k častým sporům mezi Komunistickou stranou Československa a Československou stranou národně socialistickou, které se týkaly podoby a průběhu retribucí. Řada příslušníků KSČ je kritizovala ještě před ukončením prvního retribučního období, např. Václav Kopecký je označil za nejtrapnější kapitolu v poválečné transformaci a Klement Gottwald se nechal slyšet, že retribuce je totální fiasko. Vládní ministři z řad KSČ neváhali obvinít tehdejšího ministra spravedlnosti Prokopa Drtinu z držení ochranné ruky nad kolaboranty a jejich pomahači.<sup>110</sup>

Na počátku se TNK skládaly ze čtyř členů, přičemž se doporučovalo, aby alespoň jeden člen komise měl dokončené právnické vzdělání, ale nemusel být soudcem z povolání. Často se zde nacházeli lidé, kteří za svůj život nepřišli do styku s právními předpisy. Členy do komise jmenovaly okresní národní výbory. Doporučovalo se, aby v komisích působili lidé, kteří se byli za války činní v odboji, což při posuzování viny obžalovaných ovlivňovalo jejich úsudek.

Shromažďování udání spadalo do kompetencí bezpečnostních komisí zřízených u místních národních výborů, které je následně předkládaly ONV. Ten buď spis postoupil příslušnému soudu, pokud se jednalo o trestný čin, anebo případ vyšetřil sám, shledal-li podstatu provinění proti národní cti. Výsledky šetření předal trestní nalézací komisi. Členové komisí posuzovali činy spáchané v době tzv. zvýšeného ohrožení republiky, které bylo stanoveno od 21. května 1938 (vyhlášení částečné mobilizace) do 31. prosince 1946, tedy rok a půl po ukončení druhé světové války. Trestní nalézací komise na rozdíl od MLS či Národního soudu se neorientovaly na posuzování provinění politiků či veřejně významných lidí, naopak se soustředily na případy obyčejných lidí. Je pravděpodobné, že vznikly za účelem očištění československé lidu od kolaborantů a zrádců a vytvoření etnický homogenního státu Čechů a Slováků. Tomu by odpovídal i odsun osob německé národnosti.

---

<sup>109</sup> Pokud není uvedeno jinak, informace pocházejí ze směrnice ministerstva vnitra ze dne 26. 11. 1945 č. B 2220 – 23/11-45-I/2.

<sup>110</sup> FROMMER, Benjamin, pozn. 5, s. 410.

Pokud se členové komise shodli, mohl se obviněný k trestnímu řízení dostavit s právním poradcem, na druhou stranu však neměl právo předvolávat svědky ve svůj prospěch či nahlížet do spisů. Ani právní poradce obviněného nesměl do procesu zasahovat. Na rozdíl od MLS a Národního soudu disponoval obviněný opravnými prostředky, mohl se odvolat k Zemskému národnímu výboru v Praze či v Brně. Řízení probíhalo na svobodě.<sup>111</sup>

Provinění proti národní cti mělo mnoho podob:

- Hlášení se k německé nebo maďarské národnosti (do roku 1947 byli stíhatelní pouze Češi, kterým byla žádost zamítnuta);
- politická spolupráce s Němci či Maďary, hospodářský styk s nimi přesahující míru nezbytnosti;
- členství ve fašistických organizacích a horlivé počínání si v nich;
- propagování, obhajování, vychvalování nebo podpora nacismu, fašismu a antisemitismu;
- schvalování či podpora nepřátelských projevů a činů fašistů, nacistů a českých či slovenských zrádců;
- odborná spolupráce s Němci, Maďary a zrádci přesahující míru nezbytnosti;
- kontakt s německými a maďarskými úřady s cílem získání výhod a poskytování úplat a výhod okupantům;
- zneužívání vedoucí funkce, dosažené pomocí okupantů, k vlastnímu obohacení;
- společenský styk s Němci a Maďary přesahující míru nutnosti;
- terorizování Čechů a Slováků za cílem zalíbit se okupantům.

Podle tzv. malého retribučního dekretu měli být souzeni pouze českoslovenští státní občané české, slovenské či jiné slovanské národnosti,<sup>112</sup> výjimka byla v případech obvinění ze zneužívání vedoucí funkce a terorizování. Trestný čin musel vzbudit veřejné pohoršení, které mělo být ověřeno výslechy svědků, např. z místa pracoviště. Řízení mělo být zastaveno v případě, že obžalovaný jednal pod nátlakem či ve prospěch jednotlivce, českého národa

---

<sup>111</sup> FROMMER, Benjamin, pozn. 5, s. 258-260.

<sup>112</sup> STACH, Jindřich: *Provinění proti národní cti a jejich trestání podle dekretu presidenta republiky ze dne 27. října 1945, čís. 138 Sb.*, Brno 1946.

či republiky. Podle tzv. malého retribučního dekretu se skutky promlčovaly ve lhůtě šesti měsíců ode dne účinnosti samotného dekretu.<sup>113</sup>

Jelikož postupem času byli lidé z probíhající retribuční unaveni a snažili se vyhýbat členství v trestních nalézacích komisích, prohlásila vláda vykonávání členství v TNK za občanskou povinnost. Její porušení se trestalo dvěma způsoby, buď peněžitou pokutou ve výši 5 000 Kčs, nebo pětidenním vězením.<sup>114</sup>

7. května 1946 vydalo Ministerstvo vnitra první dodatek ke směrnicím. Doplnoval činy vyjmenované v odstavci 10) směrnic o vědomě či z hrubé nedbalosti učiněné nesprávné prohlášení o státní a národní spolehlivosti osoby, která se provinila proti Československé republice či českému a slovenskému národu. V další části se dodatek věnoval očistním komisím, které se zabývaly proviněním veřejných zaměstnanců, a to státních zaměstnanců, zaměstnanců Československých drah, příslušníků Sboru národní bezpečnosti a soudců. Dodatek věnoval pozornost i nežádoucímu promlčení, čemuž se ONV mohly bránit zasláním výměru, který zněl následovně: „*Okresní výbor v ..... zahajuje proti Vám trestní řízení pro přestupek §1 dekretu prezidenta republiky ze dne 27. října 1945 č. 138 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti*“.<sup>115</sup>

Druhý dodatek ke směrnicím vyšel 28. listopadu 1946 a upravoval podobu TNK, přesněji zvyšoval počet jejich členů z původních čtyř na pět a rovněž určoval jejich složení na základě politické parity. Umožňoval ONV urychlit v případě potřeby retribuční proces a zřídit více než jednu trestní nalézací komisi.<sup>116</sup>

Třetí dodatek ke směrnicím ze 7. ledna 1947 se opět věnoval zvýšení rychlosti projednávání případů. Pokud se nedostavili všichni členové ani náhradník, mohly komise jednat za přítomnosti nadpoloviční většiny členů. Zároveň pokud TNK do třiceti dnů neobdržely výrok očistné komise, mohly zahájit řízení bez ohledu na výsledek jednání očistné komise. V případě hlášení se k německé či maďarské národnosti bylo možno zahájit trestní řízení bez ohledu na státní příslušnost obžalovaného, což před tím nebylo možné.<sup>117</sup>

Tzv. malý retribuční dekret obsahoval řadu problematických pasáží a vágních pojmů, jako např. termín veřejné pohoršení. Komise se snažily vysledovat pohoršení ve svědeckých

---

<sup>113</sup> KUKLÍK, Jan, pozn. 19, s. 387.

<sup>114</sup> BORÁK, Mečislav, pozn. 18, s. 38.

<sup>115</sup> KMOCH, Pavel, pozn. 15, s. 51–53.

<sup>116</sup> KMOCH, Pavel, pozn. 15, s. 53–54.

<sup>117</sup> KMOCH, Pavel, pozn. 15, s. 54–55.

protokolech, nicméně hlavní roli zde sehrálo etické cítění jednotlivých členů. Ne všichni shledávali v inkriminovaném jednání stejné pohoršení. Dekret také neupřesňoval míru přesahující nutnost, často uplatňovanou u styků s Němci.

## 6 TZV. MALÁ RETRIBUCE NA SEMILSKU

V této kapitole se budu s použitím metody srovnávací analýzy věnovat „malé retribuci“ na Semilsku, kterou vykonávaly tři trestní nalézací komise. V první části stručně představím všechny tři komise, jejich personální složení, počet případů, činnost v letech 1946, 1947 a 1948 a zaměřím se na typologii provinění a trestů, doplněnou o konkrétní případy. Druhá část se věnuje komparaci komisí s občasným přesahem do celorepublikového kontextu.<sup>118</sup>

Vycházím z analýzy fondu trestních nalézacích komisí na Semilsku, které působily v období retribuce první (od vydání tzv. malého retribučního dekretu do 4. května 1947) a druhé, neboli obnovené retribuce (2. duben 1948 až 31. prosinec 1948). Případy nevyřešené v tomto období převzaly řádné okresní soudy, jejichž činnost není v mé práci zohledněna. V některých případech postoupily komise případ pro jeho závažnost mimořádným lidovým soudům, či naopak.

Oblast Semilská tvořily do roku 1960, kdy proběhla reorganizace územního členění státu, tři samostatné územní celky, a to Jilemnice, Semily a Turnov, které se dále dělily na soudní okresy: Turnov a Český Dub, Jilemnice, Rokytnice a Vysoké nad Jizerou, Semily, Železný Brod a Lomnice nad Popelkou. Po Mnichovské dohodě a postoupení pohraničí Německu došlo k okleštění všech tří okresů, nejvíce obcí ztratil okres Jilemnice, kterému zůstalo sedmnáct obcí. 1. června 1942 Okresní úřad v Jilemnici připojením ke správnímu obvodu Okresního úřadu v Semilech zanikl. Zároveň proběhl převod soudního okresu Železný Brod z Okresního úřadu Semily k Okresnímu úřadu Turnov. Po osvobození se organizace státní správy vrátila ke stavu k 29. září 1938 a všechny proběhnuvší změny byly zrušeny.<sup>119</sup> V současnosti města Jilemnice, Semily a Turnov spadají pod Liberecký kraj.<sup>120</sup>

---

<sup>118</sup> V této části vycházím ze závěrečných prací, které vznikly na katedře historie Technické univerzity v Liberci pod vedením paní doktorky Kateřiny Lozoviukové. KMOCH, Pavel: *„Malá retribuce“ v českých zemích a trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*, Diplomová práce, Liberec 2011. MIKŠOVSKÁ, Barbora: *Trestní nalézací komise Poděbrady*, Bakalářská práce, Liberec 2011. REMSOVÁ, Monika: *Trestní a nalézací komise Jablonec nad Nisou (1945 – 1947)*, Bakalářská práce, Liberec 2012. RYBÁŘ, Václav: *Trestní a nalézací komise v Liberci v letech 1945 – 1948*, Bakalářská práce, Liberec 2009.

<sup>119</sup> Úvod k inventáři prezidiálních spisů OÚ Semily 1850-1945. Bystrá nad Jizerou: Státní okresní archiv Semily, 1994. s. 9.

<sup>120</sup> Bohužel k tématu poválečná situace na Semilsku, respektive k situaci v Jilemnici, Semilech a Turnově, nevyšla prozatím ucelená publikace, pouze zmínky v jednotlivých monografiích. Některé z nich jsou pravděpodobně ovlivněny dobou svého vzniku.

## 6. 1 Trestní nalézací komise Jilemnice

Německý zábor v okrese Jilemnice nerespektoval jazykovou hranici a součástí německé říše se staly více než dvě desítky ryze českých vesnic. Státní hranice se po několika změnách směrem do vnitrozemí ustavila na křižovatce u Hrabačova a do samotného města Jilemnice směřovaly proudy uprchlíků. Jilemnický okres se zmenšil a 31. srpna 1942 se stal součástí okresu Semily. 3. května 1945 propuklo povstání, kdy pět minut po patnácté hodině zdejší městské ústředí obdrželo chaotický telefonní pokyn, aby ilegální národní výbor provedl místní převrat. Na náměstí se začaly shromažďovat hloučky lidí. Skupina pod vedením kapitána Antonína Volfa se odebrala do SS lazaretu v budově bývalého českého gymnázia, kde jim posádka vydala zbraně, a obyvatelé Jilemnice se zavázali, že až do příchodu spojenců zajistí bezpečnost posádky a pacientů. Během vyjednávání došlo k roztržce jilemnických obyvatel s celníky, během které byl zabit komíník Jan Hanuš. Lidé se rozprchli a němečtí vojáci posílení úspěchem požádali o pomoc Volkssturmu<sup>121</sup>. Po rozhlasové výzvě se na tři sta mužů odebralo chránit město, a to část k Horní Branné a část do Hrabačova, odkud přišel útok Němců, kteří postupovali k městu a brali rukojmí. Ke zlomu došlo během půlnoci, kdy do Jilemnice přišla skupina devíti dobře vyzbrojených partyzánů pod vedením hraběte Kolovrata. Ten pod hrozbou partyzánského útoku donutil velitele SS lazaretu k dohodě o příměří, na jejímž základě byla zastavena střelba, rukojmí propuštěni a jednotky Volkssturmu se stáhly za protektorátní hranici. 4. května 1945 vznikly revoluční místní a okresní národní výbor a převzaly moc do svých rukou. O dva dny později měl předseda okresního národního výboru projev a 8. května němečtí vojáci na zámku v Horní Branné kapitulovali.<sup>122</sup>

Ve fondu TNK Jilemnice se dochovaly jmenovací dekrety do všech tří komisí - vyšetřující komise ONV, bezpečnostní komise a TNK Jilemnice.

Vyšetřující komisi ONV tvořili JUDr. Turek z Jilemnice (KSČ), Josef Urbanec z Jilemnice (KSČ), Jan Kuřík ze Zálesní Lhoty (ČSL), Jindřich Vodička z Jilemnice (ČSSD) a JUDr. Antonín Šimůnek z Jilemnice (ČSNS). Jako náhradníci byli jmenováni Bohumil Kroh

---

<sup>121</sup> Německá lidová domobrana ustanovená 25. září 1944 s cílem pomoci zastavit postup spojeneckých vojsk a ochranou týlových pozic, železnic atd. Později (začátkem roku 1945) se staly nástrojem obrany měst. V českých zemích se podílel na potlačování činnosti partyzánů a bojoval proti postupujícím jednotkám Rudé armády.

<sup>122</sup> LUŠTINEC, Jan. *Jilemnice*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-824-9, s. 40–44.

z Jilemnice (KSČ), Miloslav Jech z Pasek nad Jizerou (KSČ), MUDr. Josef Fejfar z Jilemnice (ČSL), František Frano z Jilemnice (ČSSD) a Karel Řáha z Jilemnice (ČSNS).

Do bezpečnostní komise byli jmenováni MUDr. Anatolij Krivuc z Jilemnice (KSČ), Jaroslav Šprenger z Rokytnice nad Jizerou (KSČ), Vojtěch Janouch z Jilemnice (ČSL), Václav Kasal z Dolních Štěpanic (ČSSD) a Antonín Volf z Jilemnice (ČSNS). Jejich náhradníky se stali Antonín Štěpán z Horní Sytové (KSČ), Karel Kratěna z Jilemnice (KSČ), Stanislav Červinka z Jilemnice (ČSL), Josef Chaloupský z Roztok (ČSSD) a Karel Řáha z Jilemnice (ČSNS).

Předsedu trestní nalézací komise vykonával JUDr. Jan Buchar (KSČ), posléze byl nahrazen JUDr. Zdeňkem Kovářem z Jilemnice (KSČ). Doplnovali ho Bohumil Pfeifer z Jilemnice (KSČ), Josef Nýdrle (ČSL), kterého nahradil František Čermák z Roztok (ČSL), Bohumil Svatý z Roztok (ČSSD) a Karel Řáha z Jilemnice (ČSNS). Mezi zbylé náhradníky patřili Oldřich Rejmon z Jilemnice (KSČ), Theodor Franc z Jablonce nad Jizerou (ČSSD) a národní socialista František Čížek z Jilemnice.<sup>123</sup> Ve všech třech komisích se nacházeli vždy dva členové KSČ, ani v jednom případě neměla převahu jiná politická strana.

Trestní nalézací komise Jilemnice vynesla první rozsudek 2. února 1946. Zastavila případ holičského pomocníka **Josefa Noska** obviněného za údajný společenský styk s Němci.<sup>124</sup> V únoru také zastavila případ štabního strážmistra Sboru národní bezpečnosti v Martinicích **Jaroslava Cepka**. Měl se dne 5. dubna 1944 dopustit vyhrožování gestapem při výslechu Marie Ulvové a udání Hynka Kunce gestapu kvůli chovu poštovních holubů. Podnět k zahájení vyšetřování vzešel z oznámení Julie Kuncové, matky Hynka Kunce, k Zemskému národnímu výboru.<sup>125</sup>

TNK Jilemnice zastavila 11. listopadu 1946 případ **Anny Matysové**, majitelky hotelu Ráj v Jablonci, která se podle výpovědi svědků provinila udavačstvím. V tu dobu jí bylo již 80 let, tudíž se jednalo o nejstarší osobu, která stanula před TNK Jilemnice. Udání na ni podal František Kroupa, který se svou manželkou bydlel v hotelu jako nájemce. Ke sporu došlo na začátku roku 1943, kdy Matysové tamější úřad nařídil odklízet sníh před hostincem a ona tímto úkolem pověřila Kroupu, který odmítl. Následně si Matysová šla údajně stěžovat k starostovi Schimmerovi. Obviněná to ve své výpovědi popřela, stejně jako údajné domáhání se pomoci prostřednictvím kanceláře Adolfa Hitlera. Františka Kroupu zatklo 16. února 1943

---

<sup>123</sup>SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 1.

<sup>124</sup> Narodil se 2. ledna 1924 v Horní Sytové. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 7.

<sup>125</sup> Obviněný Čech se narodil 25. září 1908 v Pískové Lhotě. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 2.

gestapo a odeslalo kvůli politické nespolehlivosti a postoji k Říši do koncentračního tábora Mauthausenu, odkud se vrátil 14. května 1945. Že se jednalo o pomstu ze strany manželů Kroupových, potvrdila svědkyně, která ve své výpovědi uvedla, že Kroupovi Anně Matysové nadávali a Kroupová ji dokonce uhodila.<sup>126</sup>

Nejmladší obviněná **Vlasta Mejsnarová** se narodila 19. října 1925 ve Valteřicích. Údajně se provinila udavačstvím, ale členové komise řízení 11. dubna 1946 pro nedostatek důkazů zastavili.<sup>127</sup>

V roce 1946 rozhodovali členové trestní nalézací komise o vině či nevině u 201 osob, které se údajně dopustily provinění proti národní cti. Členové TNK Jilemnice shledali devatenáct osob vinnými, zbylých sto osmdesát dva případů zastavili. Objevily se všechny tři typy trestů, a to jak samostatně, tak i v kombinaci. Veřejné pokárání vynesla TNK Jilemnice v případě šesti osob, celková délka vězení se vyšplhala na třicet tři měsíců a celková peněžitá pokuta na 21 000 korun. Z údajných provinění převažovalo udavačství (35), společenský či hospodářský styk s Němci (18), vyhrožování (12), členství ve fašistických organizacích (11) a NSDAP (8), propagace fašismu a nacionálního socialismu (9), asociální jednání s českým dělnictvem (7) a používání německého pozdravu (7).<sup>128</sup>

**Tabulka 1: Přehled činnosti TNK Jilemnice v roce 1946**

<b>Datum</b>	<b>Počet případů</b>	<b>Odsouzeno</b>	<b>Zastaveno</b>
Únor	2	0	2
Březen	1	0	1
Duben	64	0	62
Květen	36	0	36
Červen	3	3	0
Srpen	42	8	34
Září	1	0	1
Říjen	10	3	7
Listopad	27	3	24
Prosinec	16	0	16

<sup>126</sup>SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

<sup>127</sup> Narodila se 19. října 1925 ve Valteřicích. Souzena byla i její o rok mladší sestra Jiřina. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

<sup>128</sup>SOKA Semily, ONV Jilemnice, kartony 1 až 12.



V roce 1946 se TNK Jilemnice sešla minimálně sedmadvacetkrát. Nejaktivnější byla v měsících duben a květen, kdy zasedala vždy sedmkrát, a vynesla sto trestních výměrů, tedy necelou polovinu všech případů za tento rok. Odsuzující rozsudky se objevují až v druhé polovině roku 1946, a to v červnu, srpnu (8), říjnu a listopadu.<sup>129</sup>

Poslední výměr členů TNK Jilemnice zastavil 2. května 1947 případ **Milady Maderové**, rozené Vydrové, která jako dcera „české matky“ údajně podala žádost o německou státní příslušnost a získala ji. Obviněná navštěvovala české školy, posléze se vyučila dámskou krejčovou a v roce 1932 se provdala za Arthura Maderu z Libiny. Manžel získal automaticky německé občanství a v roce 1941 narukoval k říšskoněmeckému vojsku v Českých Budějovicích. Podle výpovědi Maderové podala žádost pod nátlakem hejtmana Schipeka a Okresního úřadu v Semilech. Hejtman jí vyhrožoval odebráním syna Arthura a úřad odepřením podpory, kterou dostávala za manžela.

V roce 1947 vyšetřovací komise podstoupila TNK Jilemnice čtyřicet sedm případů provinění proti národní cti, a to nejvíce v podobě společenské a politické spolupráce s Němci (11 případů), s tím spjatou propagaci fašismu a nacionálního socialismu (5 případů), provinění žádostí o německou státní příslušnost (5 případů), udavačství (5 případů) či šikany českých obyvatel, popřípadě dělníků (2 případy). Nebylo neobvyklé, že jedna osoba spáchala více přestupků. TNK Jilemnice vynesla dvanáct trestů, odsuzující trestní výměry měly podobu čtyř veřejných pokárání, dvou vězení a šesti kombinací pokárání a vězení. Celková délka vězení se vyšplhala na osmnáct měsíců a dva týdny. Veřejná pokárání formou vývěsky většinou trvala po dobu deseti dnů. Za celou dobu TNK Jilemnice zasedala minimálně třináctkrát, jak lze odvodit z dat uvedených na trestních výměrech. Nejvíce aktivní byla v měsíci dubnu, kdy se sešla osmkrát a rozhodla o třiceti pěti případech.<sup>130</sup> Následující tabulka podává přehled o zasedáních komise v jednotlivých měsících a počtu prošetřených případů.

**Tabulka 2: Přehled činnosti TNK Jilemnice v roce 1947**

Datum	Počet případů	Odsouzeno	Zastaveno
Březen	6	4	5
Duben	35	8	27
Květen	1	0	1

<sup>129</sup>SOKA Semily, fond ONV Jilemnice, kartony 1 až 12.

<sup>130</sup>SOKA Semily, ONV Jilemnice, kartony 1 až 12.

Červenec	2	0	2
Září	1	0	1

Odsuzující výměry vynesla TNK Jilemnice pouze ve třech dnech, a to 20. března, 28. dubna a 30. dubna 1947, kdy dvě osoby shledala vinnými pro údajný společenský styk s Němci, další dvě pro údajné terorizování, šikanování a hrubé zacházení s českými zaměstnanci a jednoho člověka za to, že měl označit Edvarda Beneše za zkrachovalého diplomata.<sup>131</sup>

Během tzv. druhé retribuice TNK Jilemnice projednala jedenáct případů, z čehož pouze čtyři byly obnoveny a následně opětovně zastaveny. V roce 1948 řešili členové komise pět nových udání. Ve třech případech vynesli odsuzující rozsudek, u dvou osob řízení zastavili, ale udělili dotyčným důtku. Dva případy byly odročeny během první retribuice, a komise je proto musela dořešit. Celková délka vězení se vyšplhala na devět měsíců a dva týdny, peněžitá pokuta na 5 000 Kčs. Veřejného pokárání využila TNK Jilemnice jednou, a to v trojkombinaci trestů. Nejvíce kauz projednala komise v září (4), následně v říjnu (3), v prosinci (2) a po jednom v dubnu a srpnu. Ve sto patnácti spisech se objevil přípis, že revize nebude zahájena.<sup>132</sup>

### 6. 1. 1 Typologie provinění

Z hlediska typologie provinění členové TNK Jilemnice posuzovali vinu nejvíce u údajných udavačů - ve 40 případech. Většina udání byla bezpředmětná a falešná a nevedla k zatčení, popřípadě smrti. Komise za tento přečin nikoho nepotrestala, všechny případy byly zastaveny.

Méně osob (29) se provinilo společenským a hospodářským stykem s Němci přesahující míru nutnosti. Opět ve většině případů vynesla TNK Jilemnice zprošťující nálezy. Výjimkou se stal **Antonín Horák**, kterého členové komise 30. dubna 1947 potrestali měsíčním vězením a desetidenním veřejným pokáráním<sup>133</sup>.

Společenského styku s cílem vlastního obohacení se měl dopustit i vedoucí pily **Ladislav Dobiáš**, který obdržel 30. dubna 1947 odsuzující výměr v podobě dvouměsíčního vězení, které si odpykal v zajišťovací vazbě.<sup>134</sup>

<sup>131</sup> SOKA Semily, ONV Jilemnice, kartony 1 až 12.

<sup>132</sup> SOKA Semily, ONV Jilemnice, kartony 1 až 12.

<sup>133</sup> Tento dělník se narodil 12. prosince 1896 v Poniklé nad Jizerou. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 4.

<sup>134</sup> SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 3.

Před TNK Jilemnice se objevily dva případy, kdy čeští muži navázali a udržovali intimní styk s ženami německé národnosti. První z nich se jmenoval **Josef Fajt** a narodil se 9. června 1901 v Štěpanické Lhotě. V letech 1942 až 1943 se údajně intimně stýkal s Němkou Annou Šírovou a pracoval v úřadě říšského protektora. 28. června 1946 vynesla komise odsuzující rozsudek v podobě veřejného pokárání v délce trvání dva týdny a pětiměsíčního vězení.<sup>135</sup> Lze říci, že se jedná o trest poměrně přísný, odpovídající trestům za tzv. horizontální kolaboraci, která se primárně pojí s ženami-pachatelkami. Na druhou stranu nelze s přesností říci, zda trest nesouvisel s působením obžalovaného v říšském úřadu či snaze komise dodatečně legalizovat zajišťovací vazbu, ve které strávil obžalovaný 129 dní.

Stejného provinění se měl dopustit i klempíř **Oldřich Kobr**, který navázal intimní poměr s Němkou Gertrudou Daumovou a údajně pronesl: „*Neznám české ženy, která by se dala přirovnati po stránce charakteru a intelligence k Daumové, neboť to je žena, již nikdo nesahá ani po kotníky.*“ 13. srpna 1946 obdržel trestní výměr v podobě veřejného pokárání, proti čemuž se odvolal. Odvolání bylo zamítnuto, ale díky vyhlášené amnestii se trest promíjel.<sup>136</sup> V porovnání s českými ženami, které navázaly poměr s muži německé národnosti, se jedná o velmi mírný trest. Navíc o poměru Kobra a Daumové se vědělo, tudíž veřejné pokárání by nemělo takový efekt diskreditace. Částečně to potvrzuje domněnku, že u mužů se tento přečin bagatelizoval a víceméně toleroval, zatímco u žen se přísně trestal a byl chápán jako pošpinění české národnosti.

Početným proviněním proti národní cti se stalo i vyhrožování. Podle spisů se mělo dopustit tohoto přečinu 21 osob. Většinou se jednalo o osobní, pracovní či sousedské spory a dotyční se odvolávali např. na německé úřady, gestapo atd. Většinou se jednalo o plané hrozby, o čemž svědčí i to, že TNK Jilemnice všechny případy zastavila.<sup>137</sup>

Ve 21 případech se členové TNK Jilemnice setkali s proviněním v podobě vychvalování a podpory nacionálního socialismu jakýmkoliv způsobem (veřejné projevy, víra ve vítězství Německa, posílání dětí do německých škol, používání německého pozdravu).

22. srpna 1946 obdržel **František Hušek** odsuzující výměr za údajné chválení německé branné moci, víru v neporazitelnost německé armády a její vítězství v podobě měsíčního vězení, které si odpykal v zajišťovací vazbě.<sup>138</sup>

---

<sup>135</sup> SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 3.

<sup>136</sup> Obviněný se narodil 13. února 1908 ve Sklenařicích. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 6.

<sup>137</sup> SOkA Semily, ONV Jilemnice, kartony 1 až 12.

<sup>138</sup> Tento strojný zámečník se narodil 26. dubna 1904 Hrubé Horce. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 5.

Nejenom podporou fašistické ideologie, ale i společenským stykem s Němci se podle členů TNK Jilemnice provinil **Emilián Kroutil**, za což si vysloužil 20. března 1947 dvouměsíční vězení, které si opět odpykal v zajišťovací vazbě.<sup>139</sup>

Další přečiny spočívaly v asociálním jednání s dělníky, kterého se často dopouštěly osoby německé národnosti zastávající vedoucí funkce.<sup>140</sup> K dalším proviněním se řadily členství ve fašistických organizacích či žádost o německou státní příslušnost.<sup>141</sup>

### 6. 1. 2 Typologie trestů

Veřejné pokárání v podobě vývěsky použila TNK Jilemnice v šesti případech, délka se většinou pohybovala kolem dvou týdnů.

**Rudolf Šafařík** za své údajné provinění proti národní cti obdržel 20. března 1947 od členů komise v Jilemnici tento typ trestu v délce trvání deseti dnů. Podle svědků obviněný propagoval a vychvaloval nacismus, mluvil z rozhlasového vozu německých okupantů k obyvatelstvu v obci Víchová a prohlásil, že se českému lidu povede lépe, když jej Němci vzali pod ochranu. Dožadoval se rovněž vydání německých lístků do kina, respektive lístků na sedadla vyhrazená Němcům, i přes svoji českou národnost.<sup>142</sup>

Stejného přečinu v podobě propagování a vychvalování nacionálního socialismu se podle komise dopustil **Štěpán Kaván**, který obdržel výměr 28. dubna 1947. Proti rozsudku se odvolal, ale KNV v Liberci ho 2. září 1949 zamítl pro bezpředmětnost.<sup>143</sup>

Peněžitou pokutou potrestali členové TNK Jilemnice tři údajné provinilce. **Antonín Sem**, který pracoval jako provazník<sup>95</sup>, si prý podal v roce 1940 žádost o německou státní příslušnost a získal ji k 6. červnu 1941. Hájil se tím, že v roce 1940 byl nedostatek materiálu a od žádosti si sliboval zisk surovin do svého obchodu a další výhody. Za první republiky byl členem živnostenské strany, během okupace vstoupil do NSDAP. 11. listopadu 1946 ho TNK Jilemnice potrestala peněžitou pokutou ve výši 5 000 Kčs, v případě nedobytnosti měsíčním vězením.

Stejnou výši pokuty potrestali členové komise 6. září 1946 i **Jaroslava Fajstavera**, který údajně asociálně a hrubě zacházel se zemědělci a odborně spolupracoval s Němci. Jeho

---

<sup>139</sup> Narodil se 27. září 1904 v Seleticích. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 7.

<sup>140</sup> Jedná se např. o Jana Schiena či Rudolfa Schmidta, jejichž případy jsou popsány v kapitole zabývající se postavením osob německé národnosti před TNK.

<sup>141</sup> SOkA Semily, ONV Jilemnice, kartony 1–12.

<sup>142</sup> Tento dělník se narodil 24. listopadu 1896 v Dolních Štěpanicích. SOkA Semily, ONV Jilemnice, kartony 10.

<sup>143</sup> SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 6.

odvolání ZNV v Praze vyhověl kvůli zmatečnosti řízení a špatnému personálnímu obsazení komise.<sup>144</sup>

Trest v podobě samostatného vězení využila komise v Jilemnici celkem dvanáctkrát. **Emil Lukeš** krátce po připojení pohraničí údajně pronesl v hostinci hospodského Červinky vůči přítomným hostům: „*Vy krysy, když budu chtít, tak vás nechám zavřít za vaši protiněmeckou činnost*“. Tímto výrokem měl vzbudit veřejné pohoršení a členové TNK Jilemnice ho potrestali 6. srpna 1946 šestitýdenním vězením, které si odpykal v zajišťovací vazbě.<sup>145</sup>

Odsuzující výměr v podobě půlročního vězení obdržel 28. června 1946 **Otakar Tobiáš** za údajné udání úkrytu dvou ruských zajatců, které vedlo k jejich odhalení a zatčení četníky. Tento čin potvrdil svědecky strážmistr Antonín Munzar. Obviněný za okupace působil jako partyzán československé zpravodajské skupiny Mamut, vyslané majorem Krátkým, styčným důstojníkem MNO v Londýně. Za svoji činnost získal vyznamenání I., II. a III. stupně za věrné zpravodajské služby pro vlast.<sup>146</sup>

**Josef Mach** dne 9. listopadu 1941 údajně podepsal žádost o slevu na dani na finanční úřad ve Vrchlabí svým jménem a dodatkem Heil Hitler. Jeho syn navštěvoval tři semestry německé techniky v Drážďanech, dcera po odmítnutí české školy nastoupila ve 12 letech na německou školu ve Víchově. Antonín Lukeš dosvědčil Machův výrok, že se stydí za to, že pochází z české matky. Obviněný prý dále snižoval české rolníky a poukazoval na to, že Němci jsou oproti Čechům charakterní a inteligentní. V udání na Josefa Macha ze dne 12. května 1945 je označen jako kolaborant a germanofil. Za tyto údajné aktivity ho komise odsoudila 13. srpna 1946 k měsíčnímu vězení.<sup>147</sup>

Z analýzy spisů vyplynulo, že kombinaci trestů komise používala méně, což platí hlavně u kombinace peněžité pokuty a veřejného pokárání (1) a vězení a peněžité pokuty (3).

**Antonín Hanousek** se údajně podílel na zatčení tří ruských zajatců, za což obdržel třítisícovou odměnu. Komise vynesla 11. října 1946 odsuzující výměr v podobě tříměsíčního vězení a pokuty ve stejné výši, jako byla odměna za dopadení zajatců. Obviněný se odvolal

---

<sup>144</sup> SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 3.

<sup>145</sup> Narodil se 3. května 1898 ve Vojtěšicích. SOkA Semily, fond ONV Jilemnice, karton 8.

<sup>146</sup> Tento lesní praktikant se narodil 28. ledna 1908 v Jilemnici. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 11.

<sup>147</sup> Narodil se 27. září 1899 ve Valteřicích. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

a 18. června 1947 mu ZNV v Praze vyhověl, jelikož nebylo zjištěno, zda se skutečně jednalo o ruské zajatce, nebo provokatéry.<sup>148</sup>

Desetkrát vynesla TNK Jilemnice trestní výměr v podobě veřejného pokárání a vězení. Jednalo se o druhý nejčastější trest hned po samostatném vězení. **František Čmuchálek** si údajně 3. května 1944 podal jako Čech žádost o německou státní příslušnost, která mu byla 26. září 1944 udělena. Následně podle svědků spolupracoval odborně s Němci, zneužíval vedoucího postavení k získání osobního prospěchu a snažil se zalíbit okupantům. 22. srpna 1946 komise případ odložila, ale následně obviněného 28. dubna 1947 potrestala šestiměsíčním vězením (odpykáno zajišťovací vazbou) a veřejným pokáráním po dobu deseti dnů.<sup>149</sup>

**Rudolf Zuzánek** údajně schvaloval a propagoval nacionální socialismus a ucházel se u německých úřadů o službu. Svědek František Hevák ho dokonce obvinil z možného udavačství. 20. března 1947 ho komise potrestala vězením v délce šesti týdnů a veřejným pokáráním.<sup>150</sup>

Podle svědků se člen Sokola **Karel Matějka** provinil následujícími aktivitami: členství ve Vlajce a Svazu pro spolupráci s Němci, k čemuž se veřejně hlásil, používání německého pozdravu a odstranění podobizny Masaryka se slovy *Nemáme již žádného prezidenta*. Ve výpovědi přiznal, že ho zpočátku ideologie fašismu nadchla, ale později od ní upustil. Zdravení používal proto, že pracoval v letech 1941 až 1945 u německé firmy v Trutnově, členství ve Vlajce popřel. Dále uvedl, že příspěvek do ČSSN v roce 1941 zaslal, ale posléze přerušil veškeré styky. Členové komise ho potrestali 28. dubna 1947 měsíčním vězením, které si odpykal zajišťovací vazbou, a veřejným pokáráním po dobu deseti dnů. Poslal žádost o zrušení veřejného pokárání, nicméně ZNV v Praze ji 30. června 1947 zamítl.<sup>151</sup>

## 6. 2 Trestní nalézací komise Semily

Po německé okupaci v oblasti Semilská aktivně působila odbojová skupina Obrana národa, semilskému praporu velel podplukovník Štrobl. V tamější sokolovně se tiskl časopis V boj. Početné továrny byly přeměněny většinou v armádní sklady, výjimku tvořila Schmidtova továrna, která se přeorientovala na válečnou výrobu leteckých motorů firmy

<sup>148</sup> Narodil se 14. dubna 1894 a působil jako hajný. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 4.

<sup>149</sup> Tento Hostinský se narodil 1. prosince 1889 v Semilech. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 2.

<sup>150</sup> Narodil se 24. dubna 1890 v Jilemnici. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 12.

<sup>151</sup> Zednický a tesařský mistr se narodil 8. listopadu 1884 v Jilemnici. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

Zittwerke, kam bylo přiděleno na dva tisíce mladých mužů z protektorátu. V Podkrkonoší vypuklo povstání proti okupantům dříve než v Praze, pomyslnou jiskrou se stal neúspěšný pokus Němců odvézt ze skladu v Buriánkově továrně v Chuchelně kožené kombinézy, které tam měla během války uložené Luftwaffe. V Semilech vznikly revoluční národní výbor a posádkové velitelství v čele s kapitánem Antonínem Wohlmudem. Řídily odzbrojování procházejících jednotek wehrmachtu a zajišťovaly předání moci českým orgánům. K povstání se připojily okolní obce a města jako Železný Brod, Lomnice nad Popelkou, Turnov či Stará a Nová Paka. Dobrovolníci začali intenzivně vystupovat proti Němcům a kolaborantům. V Semilech došlo 7. května 1945 k internování deseti tisíc německých vojáků.<sup>152</sup>

Členové TNK Semily rozhodovali o vině či nevině u 312 obviněných z provinění proti národní cti. Z hlediska pohlaví se jednalo o 252 mužů a 60 žen, které byly převážně souzeny se svými partnery, popřípadě otcí. Funkci předsedy komise vykonávali František Dostál a JUDr. Vogel, k dalším členům se řadili Dr. Večerník, Jitřen Kuk, Václav Šedivý, Josef Hušek, Václav Fikr, Oldřich Deyl, Josef Simandl, Rudolf Horáček, Jaroslav Cerman, Josef Robovský a pánové Jehlička, Drahota a Čermák. Fond ONV Semily bohužel neposkytl žádné informace o politické příslušnosti uvedených osob.<sup>153</sup>

Trestní nalézací komise Semily svým prvním trestním výměrem z 26. ledna 1946 potrestala řezníka **Jana Tunyse** za domnělé vychvalování nacionálního socialismu, urážení Čechů, ponižování prezidenta republiky a zesměšňování československých legií, podporu Němců a udávání svých spoluzaměstnanců ročním vězením a veřejným pokáráním. Podle svých slov psal Tunys dopisy, ve kterých vychvaloval nacionální socialismus, kvůli ochraně před perzekucí a zajištění existenčních zájmů své rodiny, jelikož jako legionář nemohl nalézt práci. Popřel, že by udal řezníka Antonína Stránského či doktora Kubánka za jejich výroky namířené proti Adolfu Hitlerovi a Němcům. Tunys se proti výroku členů komise odvolal k Zemskému národnímu výboru v Praze, který odvolání 2. června 1947 zamítl jako bezpředmětné. Později jeho manželka Kristina Tunysová adresovala ZNV žádost o milost pro svého manžela, protože musela živit tříčlennou rodinu, i když ona sama trpěla revmatismem, tělesnou slabostí a chronickým zánětem průdušek, což jí zabraňovalo pracovat. Žádost byla zamítnuta 19. ledna 1948.<sup>154</sup>

---

<sup>152</sup>NAVRÁTIL, Ivo – JAKUBEC, Pavel. *Semily*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-054-5, s. 26–29.

<sup>153</sup>SOkA Semily, ONV Semily, kartony 69–9.

<sup>154</sup>Narodil se 28. ledna 1890 v Postřelmově, národnosti české. SOkA Semily, fond ONV Semily, karton 8.

Nejstarší obviněný se jmenoval **Jan Zita**. Narodil se 24. června 1865 ve Vinci a podle TNK Semily se provinil podáním stížnosti na svého souseda pro hlasitý poslech rádia. V listopadu 1944 si obviněný stěžoval na svého souseda Karla Bartoně na německém úřadě pro hlasitý poslech rozhlasu, který rušil klid v domě. Souseda na základě udání zatkli dva němečtí četníci a Bartoň strávil ve vězení šest až devět týdnů. Svědecké protokoly Marie Polákové a Františky Blažkové potvrdily, že Jan Zita navázal s německým starostou Adolfem dobré styky, nechoval se jako řádný Čech a přerozděloval uhlí ve svůj prospěch. Obžalovaný se ke svému činu přiznal, ale uvedl, že si stěžoval na poslech rozhlasu obecně, nikoliv zahraničního.<sup>155</sup> 8. října 1946 obdržel trestní výměr dvouměsíčního vězení, do trestu se mu započítala zajišťovací vazba.

Krejčovského učně **Libora Vlčka** jako nejmladšího obviněného potrestali členové komise za údajné udavačství 18. dubna 1946 měsíčním vězením a veřejným pokáráním po dobu deseti dnů. V tu dobu mu bylo necelých osmnáct let. Obviněný společně s Josefem Skrbkem napsal a německému četnictvu zaslal udání, ve kterém Josefa Dytrycha z Libštátu obviňoval z poslechu zpráv z Londýna, z keřasení se zlatem a stříbrem a uschování zásob mouky a obilí. Jednalo se o falešné udání, které nevedlo k zásahu německých úřadů proti Dytrychovi. Oba udavači se tímto způsobem mstili svému bývalému zaměstnavateli, který je propustil poté, co mu zpronevěřili a utratili deset tisíc korun. Vlček se ke svému činu doznal, jeho výpověď podpořilo šetření Sboru národní bezpečnosti. Údajných výkřiků *Heil Hitler* se podle členů TNK Semily nedopustil.<sup>156</sup>

První retribuční období zakončila TNK Semily 3. května 1947 rozhodnutím o nevině tří osob, a to **Marie Lamačové**, která údajně požádala o německou státní příslušnost, **Josefa Tichého**, obviněného z předložení proříšského letáku poštovnímu ředitelství v Pardubicích v roce 1939, a vrchního komisaře politické správy **Josefa Cypra**, který podle udání odborně spolupracoval s Němci, ve snaze zalíbit se okupantům terorizoval Čechy a podporoval nacionální socialismus.<sup>157</sup>

V roce 1946 TNK Semily posuzovala provinění u 187 případů, přičemž 106 osob odsoudila a 81 případů zastavila. Členové komise využili všech možných typů trestů, ať už jednotlivě nebo v kombinaci. 50 osob obdrželo trestní výměr v podobě veřejného

---

<sup>155</sup>SOKA Semily, ONV Semily, karton 9.

<sup>156</sup> Narodil se 15. listopadu 1928 v Berlíně. Odsouzen byl i jeho spolupachatel Skrbek. SOKA Semily, ONV Semily, karton 9.

<sup>157</sup>SOKA Semily, fond ONV Semily, kartony 69-9.



pokárání, z toho 41 v kombinaci s dalším trestem. Nejnižší pokuta činila sto korun, nejvyšší sto tisíc korun československých. Celkově se suma vyšplhala na 352 100 Kčs. Nejkratší vězení trvalo deset dnů, nejdelší rok. TNK Semily vyměřila trest vězení v celkové délce devět a půl roku.

**Tabulka 3: Přehled činnosti TNK Semily v roce 1946**

Měsíc	Počet případů	Odsouzeno	Zastaveno
Leden	1	1	0
Únor	26	14	12
Březen	24	15	9
Duben	59	17	42
Květen	45	23	22
Červen	2	0	2
Červenec	6	3	3
Srpen	4	3	1
Září	6	1	5
Říjen	7	2	5
Listopad	0	0	0
Prosinec	3	1	2

V roce 1947 se TNK Semily zabývala 106 případy, z nichž členové 92 zastavili a 14 osob odsoudili. S postupující dobou se výměry za provinění proti národní cti zmírňovaly. V tomto roce členové komise vynesli pouze jednotlivé tresty, žádné kombinace trestů. Čtyři osoby obdržely trestní výměr v podobě vězení. Pět kauz bylo ukončeno peněžitou pokutou a dalších pět veřejným pokáráním. Nejkratší vězení trvalo měsíc a nejdelší půl roku. Celková délka pobytu ve vězení se vyšplhala na jeden rok a osm a půl měsíce. Součet peněžitých pokut se rovnal třiceti dvěma tisícům korun. Osm odsuzujících rozsudků vynesla TNK Semily v dubnu a čtyři v březnu. Odsouzené osoby se podle členů komise provinily styky s Němci (3), žádostí o německou státní příslušnost (3), udavačstvím (3), vyhrožováním (2) a propagací nacionálního socialismu (2).<sup>158</sup>

**Tabulka 4: Přehled činnosti TNK Semily v roce 1947**

Měsíc	Počet případů	Odsouzeno	Zastaveno
Leden	8	1	7

<sup>158</sup>SOKA Semily, fond ONV Semily, kartony 69-9.

Únor	14	1	13
Březen	53	6	46
Duben	29	6	23
Květen	3	0	3

V roce 1948 TNK Semily řešila sedm nově zahájených případů. Ve čtyřech z nich vynesla odsuzující rozsudek. Patnáct trestních výměrů podlehl revizi, z čehož deset kauz členové TNK Jilemnice zastavili. Pět skončilo vynesemím odsuzujícího rozsudku, přičemž čtyři případy byly v předchozím jednání zastaveny. Peněžité pokuty se pohybovaly v řádech desetitísíců, celková suma pokut se vyšplhala na 440 000 Kčs (nejnižší pokuta 20 000 Kčs a nejvyšší 150 000 Kčs). Výše trestů přesahovala předchozí období. Tři tresty vězení přispěly k celkovému zvýšení součtu trestů na šestnáct měsíců. Členové komise dvakrát použili trestní výměr v podobě veřejného pokárání. V květnu 1949 řešila TNK Semily čtyři kauzy a všechny zastavila. V prosinci 1948 projednala TNK čtrnáct údajných provinění proti národní cti, tři v říjnu a po jednom v dubnu, srpnu, září a listopadu.<sup>159</sup>

### 6. 2. 1 Typologie provinění

Z hlediska typologie provinění převažovaly společenské, hospodářské či intimní styky s Němci přesahující míru nutnosti (55) a komise za tento přestupek potrestala 15 údajných viníků odsuzujícím trestním výměrem. Nejčastěji se obvinění stýkali s příslušníky gestapa nebo Němci zastávajícími vyšší funkce v obecní správě, např. hejtmany nebo starosty. V případě hádek se pak následně dovolávali zásahu těchto příslušníků.

**Jan Fišer** se během okupace údajně projevoval jako horlivý stoupenec nacionálního socialismu, funkcionář NSDAP a úzký spolupracovník Konráda Henleina. Pracoval jako sklářský průmyslník a vývozce a údajně navázal společenské a hospodářské styky s Němci s cílem vlastního obohacení. Svůj vliv využíval k vydírání dělníků, nahromadění obrovského majetku a provádění podvodných obchodů. Kriminální vyšetřování prokázalo obchodní a finanční transakce. Svůj majetek během války umístil ve Vorarlbergu, půl hodiny chůze od švýcarských hranic. Snažil se dostat na území v budoucnu okupované západními mocnostmi nebo do neutrální země, jako např. Švýcarsko. Výše jmenovaný uprchl 7. května 1945 před příchodem Rudé armády. Trestní nalézací komise ho 7. května 1946 odsoudila

<sup>159</sup> SOkA Semily, fond ONV Semily, kartony 69-9.

za provinění proti národní cti k půl ročnímu vězení a peněžité pokutě 15 000 Kčs, v případě nedobytnosti k dalším dvěma měsícům vězení.<sup>160</sup>

**Františka Toma** uznala TNK Semily 6. května 1946 vinným za údajné udržování společenských a hospodářských styků s Němci a za výzdobu automobilu německou vlajkou s hákovým křížem. Komise ho potrestala peněžitou pokutou 50 000 Kčs (v případě nedobytnosti k pěti měsícům vězení). 22. září 1947 podal odvolání, jež Zemský národní výbor v Praze zamítl. Výměr potvrdil co do viny v plném rozsahu, ale snížil peněžitou pokutu na 30 000 Kčs, v případě nedobytnosti tři měsíce vězení, jelikož společenské styky nebyly fakticky dokázány. Do náhradního trestu se započítala doba 3 měsíce a 6 dnů ve vyšetřovací vazbě, pokud by se obviněný rozhodl pokutu nezaplatit. Výši trestu v tomto případě pravděpodobně ovlivnilo i Tomovo povolání, protože pracoval jako vrchní komisař politické správy.<sup>161</sup>

Vstupem do fašistických organizací, jejichž seznam vydalo Ministerstvo vnitra společně se směrnici, a následným členstvím se údajně provinilo 49 osob. Více než polovina z nich vstoupila do Vlajky,<sup>162</sup> nově příchozí členy však získaly i Kuratorium pro výchovu mládeže,<sup>163</sup> Svaz českých válečníků,<sup>164</sup> Národní obec fašistická,<sup>165</sup>

<sup>160</sup> Narodil se 17. června 1906 ve Velkém Oseku. SOKA Semily, ONV Semily, karton 71.

<sup>161</sup> Obviněný se narodil 29. listopadu 1898 v Praze. SOKA Semily, ONV Semily, karton 70.

<sup>162</sup> Vznikla 7. března 1930 v restauraci „Písek“ na Žižkově a název nesla podle stejnojmenného časopisu vycházejícího od roku 1928. Ve třicátých letech se zradikalizovala a stala se kolaborantskou organizací. Vystupovala antisemitsky, antikomunisticky a po vzniku Protektorátu Čechy a Morava přísluhovala nacistům. Hlavní představitel se jmenoval Jan Rys-Rozsévač. V roce 1943 došlo k jejímu rozpuštění. Více např. Milan NAKONEČNÝ, *Vlajka: K historii a ideologii českého nacionalismu*, Praha 2001.

<sup>163</sup> Tato organizace se zaměřovala především na mladé lidi a stala se ideovou nositelkou nacionálního socialismu. Kladla si za cíl převýchovu mládeže v duchu této ideologie, posílení tzv. protektorátního vlastenectví a pevnější spojení s Říší. Její počátky sahají až do roku 1941, kdy vznikl přípravný výbor v čele s Emanuelem Moravcem a oficiálně vznikla v roce 1942. Svoji činnost ukončuje postupně v roce 1944, a to díky úspěšnému infiltrování odbojem. PASÁK, Tomáš: *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*, 1. vyd. Praha, Práh 1999, ISBN 80-7252-017-2, s. 351–358.

<sup>164</sup> Vznikl v roce 1941 a sdružoval převážně bývalé příslušníky rakousko-uherské armády. Vystupoval proti legionářům. Svaz se dělil do zemských organizací, jimž podléhala tzv. krajská vedení kamarádství. Do roku 1943 působil v čele organizace Otto Bláha, vystřídal ho divizní generál v. v. Robert Rychtrmoc. PASÁK, Tomáš: *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*, 1. vyd. Praha, Práh 1999, ISBN 80-7252-017-2, s. 307–308.

<sup>165</sup> NOF se řadí mezi nejvýznamnější krajně pravicové formace v historii první republiky, které překročilo stín politického klubu a stalo se politickou stranou, která pronikla i na půdu parlamentu. Základy byly položeny

Nationalsozialistische Frauenschaft a Národní árijská kulturní jednota.<sup>166</sup> Za údajné aktivní členství v těchto organizacích potrestali členové komise 13 obviněných.

**František Šimůnek** se narodil 29. února 1908 v obci Chuchelna a pracoval jako kovářský pomocník. V roce 1929 údajně dobrovolně vstoupil do Národní obce fašistické a v roce 1939 ho přemluvil jakýsi Müller ke vstupu do Vlajky. Podle slov obviněného za něj Müller složil i členský příspěvek, schůze organizace však nenavštěvoval a žádné další příspěvky neplatil. Vyšetřovací komise na základě svědeckých výpovědí zjistila, že po celou dobu okupace se obviněný choval jako řádný Čech a požíval dobré pověsti. Členové TNK Semily také přihlédli k jeho aktivnímu členství v Sokole a řízení 23. ledna 1947 zastavili.<sup>167</sup>

Za stejné provinění stanul před komisí i bednář **Josef Melich**. Ve své výpovědi se odvolal na Bohumila Pala, který mu tvrdil, že po vstupu do Vlajky získá zpět svůj dům v Železném Brodě, který ztratil po německé okupaci. Do fašistické organizace vstoupil v roce 1941 a přijal funkci místního důvěrníka, ale podle svých slov nevyvíjel žádnou činnost. TNK Semily ho potrestala za údajné aktivní členství ve Vlajce 26. února 1946 třicetidenním vězením a veřejným pokáráním, protože nebyl pouhým řadovým členem, ale funkcionářem. Podal žádost o milost k Zemskému národnímu výboru s cílem přeměny trestu vězení

---

14. února 1926 v pražském hotelu Zlatá Husa. Oficiálně vznikla 24. Března 1926 sloučením všech dosavadních krajně pravicových hnutí na slučovací sjezdu v Kolínu. Primárním cílem se stala propagace fašismu a snaha o nastolení této ideologie v českých zemích. NOF se vyznačovala i antisemitismem a zakládala vlastní mládežnická hnutí. V roce 1935 ve volbách získala šest křesel v poslanecké sněmovně. V roce 1939 se sloučila s Národním souručenstvím. V roce 1943 je vydán zákaz a dochází k ukončení činnosti. Tato organizace je nejvíce spjata s Radolem Gajdou. PEJČOCH, Ivo: *Fašismus v českých zemích: Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, 1. vyd. Praha, Academia 2011, ISBN: 978-80-200-1919-6, s. 41–125.

<sup>166</sup> Vznikla po vzoru Árijské fronty 12. června 1939 v domě u Hasičů v Praze na ustavující schůzi. První předseda se jmenoval JUDr. Stanislav Babický. Organizace primárně usilovala o zlepšení poměru národní kultury, ducha a lidovychovy podle moderních asijských zásad. Pořádala přednášky, kulturní, odborné a vědecké pořady, divadelní a filmová představení, zahradní slavnosti, vycházky atd. i mimo pražské okolí. Vyznačovala se značnou nenávisť vůči osobám židovského původu. Svoji činnost oficiálně ukončila k 23. červenci 1945 na základě rozhodnutí ředitelství národní bezpečnosti v Praze. PEJČOCH, Ivo: *Fašismus v českých zemích: Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, 1. vyd. Praha, Academia 2011, ISBN: 978-80-200-1919-6, s. 359–367.

<sup>167</sup> SOkA Semily, ONV Semily, karton 7.

v peněžitou pokutu kvůli svému zdravotnímu stavu. Trpěl rakovinou žaludku a žaludečními vředy. ZNV mu vyhověl a místo vězení vyměřil pokutu ve výši 500 Kčs.<sup>168</sup>

Za údajné aktivní členství v téže organizaci potrestala TNK Semily 1. března 1946 vedoucího dílny **Václava Holého** dvouměsíčním vězením a veřejným pokáráním na základě jeho výpovědi na velitelství oddílů Revoluční gardy v Mladé Boleslavi, kam ho dopravili po zadržení partyzáni. ZNV v Praze vyhověl jeho žádosti o odklad trestu kvůli zdravotním potížím a 22. srpna 1947 přeměnil zbývajících dva týdny vězení na pokutu ve výši 1 000 Kčs splatnou do třiceti dnů.<sup>169</sup>

Převažovala provinění v podobě udavačství německým úředníkům, četníkům, popřípadě členům gestapa. Za udáními často stály osobní či sousedské spory, závist či pomsta. TNK Semily posuzovala vinu údajných 41 udavačů, z nichž 11 odsoudila. Brusič skla **Karel Sedlák** se údajně provinil proti národní cti tím, že si vymyslel falešná udání na Václava Šťastného, který se podle nich dopustil prodeje kradeného dříví, uplácení vedoucího pracovníka úřadu a nelegálního vlastnictví automobilu. Sedlák ve své výpovědi uvedl, že jednal pod nátlakem a bitím gestapa, které ho donutilo podepsat neurčitý list. Trestní nalézací komise přihlédla k okolnostem a řízení zastavila 25. května 1946.<sup>170</sup>

Tzv. malý retribuční dekret považoval za činnost proti národní cti i podporu nacionálního socialismu a německého režimu obecně. Podpora nebyla přesně definována a mohla mít různou podobu: od posílání dětí do německých škol, výzdobu bytu symboly nacionálního socialismu (portréty německých představitelů) až po nošení odznaku NSDAP a komunikaci v německém jazyce. Členové komise za tento přestupek potrestali 9 osob z 30 obviněných.

Pro údajnou podporu nacionálního socialismu ve formě výzdoby bytu prostřednictvím pověšených obrazů Hitlera a Göringa byl TNK Semily 30. března 1946 potrestán dvouměsíčním vězením a veřejným pokáráním **Alois Šulc**. Kladlo se mu rovněž za vinu, že dovolil synovi navštěvovat Technische Nothilfe. Výše jmenovaný se proti trestnímu výměru odvolal, a to z několika důvodů. Jeho jediný výslech proběhl 23. července 1945, tedy ještě v době, kdy nebyla známa skutková podstata provinění. Dále jeho syn se rozhodl svobodně a souhlas nepotřeboval, jelikož dosáhl plnoletosti, a obrazy potvrdila pouze jediná

---

<sup>168</sup> Obviněný se narodil 3. března 1908 v železném Brodě. SOKA Semily, ONV Semily, karton 4.

<sup>169</sup> Narodil se 28. září 1919 v Lomnici nad Popelkou. SOKA Semily, ONV Semily, karton 1.

<sup>170</sup> Karel Sedlák se narodil 30. srpna 1900 v Liberci. SOKA Smeily, ONV Semily, karton 6.

svědkyně Marie Pešová, a to nepřímo. Zemský národní výbor rozsudek zrušil a případ vrátil zpět k první instanci, která řízení se Šulcem 8. listopadu 1948 zastavila.<sup>171</sup>

**Josef Opočenský** se do Československé republiky přistěhoval v roce 1923 po smrti své manželky Emy Schneiderové. Hlavní svědek případu Bohumil Bělka ho obvinil z propagace nacionálního socialismu a podpory německého režimu. V bytě se údajně nacházely portréty Adolfa Hitlera a Reinharda Heydricha, po jeho zastřelení měl Opočenský obraz doplnit smuteční černou páskou. Údajně smýšlel protičesky, o Hitlerovi pronesl, že je Bůh, a smál se evakuaci českých obyvatel po mnichovském diktátu. Ve své výpovědi Opočenský obvinil Bělku ze zaujatosti, protože mu neposkytl cigarety a nechodil do kostela. Nicméně druhá svědkyně Mlejnková potvrdila údajné vychvalování nového režimu. 10. dubna 1947 členové komise odsoudili obviněného k veřejnému pokárání na osm dnů.<sup>172</sup>

K častým proviněním patřilo terorizování českých obyvatel a zaměstnanců (15 odsouzených) a vyhrožování německými úřady (5 odsouzených).<sup>173</sup> **Petra Bártla** obvinila z provinění proti národní cti Cecílie Brůnová, podle které jmenovaný vyštval prostřednictvím pracovního úřadu jejího syna Břetislava Brůnu ze závodu, následkem čehož se její syn dostal do koncentračního tábora Flossenbug, kde zemřel. K žalobě se přidal Josef Juliš, kterého udal Bártl řediteli závodu Pföhlovi pro údajnou sabotáž. Podle dělníků firmy Drábek, kde Bártl působil jako dílovedoucí, je nutil všemožnými způsoby ke zvyšování pracovního výkonu, vyhrožoval jim předáním úřadu práce, což v několika případech dodržel, a stýkal se s německými úřady. Pfohl i průmyslník Schowanek potvrdili, že předávání dělníků úřadu práce skutečně vykonával zmiňovaný Bártl. Ten ve své výpovědi udání Juliše popřel a Brůnu prý předal úřadu kvůli tomu, že nevykonával svoji práci tak, jak měl. S přihlédnutím k svědectví a částečnému doznání odsoudili členové TNK Semily Petra Bártla 13. března 1946 k peněžitě pokutě ve výši 2 000 Kčs a veřejnému pokárání po dobu deseti dnů.<sup>174</sup>

### 6. 2. 2 Typologie trestů

Z hlediska typologie trestů členové TNK Semily využili všech typů trestů a jejich možných kombinací. K veřejnému pokárání odsoudila TNK v Semilech patnáct osob. Toto potrestání vynášela komise v případech provinění proti národní cti jako udavačství (provinění, které se trestalo velice přísně u mimořádných lidových soudů), v případech žádosti

<sup>171</sup> Rolník a brusič nožů se narodil 3. března 1907 v Horním Stašově. SOKA Semily, ONV Semily, karton 7.

<sup>172</sup> Narodil se 8. dubna 1869 v Libštátu. SOKA Semily, ONV Semily, karton 4.

<sup>173</sup> SOKA Semily, ONV Semily, kartony 69–9.

<sup>174</sup> SOKA Semily, ONV Semily, karton 69.

o německou státní příslušnost a terorizování českého obyvatelstva. Veřejné pokárání probíhalo formou vývěsky v místě bydliště či pracoviště v rozmezí osmi až patnácti dnů.

Za vzbuzování neklidu v okolí potrestala TNK Semily 18. dubna 1946 **Františka Špicara** veřejným pokáráním po dobu patnácti dnů. Během roku 1940 údajně vyhlášoval, že pracuje pro gestapo, za což měl dostávat 1 500 Kčs. Obviněný se odvolával na svoje problémy s alkoholem.<sup>175</sup>

Trest v podobě samotné peněžitě pokuty obdrželo 22 odsouzených, kteří se údajně provinili proti národní cti. Nejnižší pokuta byla sto korun, naopak nejvyšší se vyšplhala na 150 000 Kčs. Pokutou trestali členové komise údajná provinění v podobě žádostí o německou státní příslušnost, vyhrožování gestapem, hanlivých výroků o prezidentu republiky a českém obyvatelstvu. Komise určila, do kdy a v jakých splátkách má být pokuta splacena. V případě nedobytnosti pokuty komise vyměřila náhradní trest ve formě vězení.

Rodina Buriánků údajně projevovala po dobu okupace sympatie s německým režimem. Podle výpovědi svědků jejich byt zdobil obraz Adolfa Hitlera, často doplněný květinami jako ozdoba. Emílie Buriánková dokonce údajně pronesla, že se odstěhuje do Německa, kde to je mnohem lepší než v Čechách. **Rudolf Buriánek** údajně napsal starostovi v Hořensku Františku Stránskému dopis, ve kterém vychvaloval nový režim a poměry a zakončil ho slovy „*S vůdcovským a görringerovským pozdravem*“. Druhý dopis prý adresoval Bohumilu Tuchalovi, ve kterém činil výtky ohledně dávkové povinnosti, která mu byla jako malozemědělci uložena. Odvolával se na to, že pracuje v zájmu Říše. Dopis kromě adresáta četli i další svědci a jeho existenci nepopřel ani sám obviněný. TNK Semily ho 24. dubna 1946 potrestala peněžitou pokutou ve výši 1 000 Kčs splatnou do dvou měsíců.<sup>176</sup>

Honební starosta okrsku Bratříkov-Loužnice-Radčice **Bohuslav Pavlata** podle tvrzení svědků udržoval po dobu okupace společenské styky s Němci, a to hlavně s Weissem a Klingerem. Pronajal jim honitbu a účastnil se jejich společných honů. Obviněný se bránil tím, že na něj činil nátlak Okresní úřad v Turnově. TNK Semily ho potrestala 29. května 1946 trestním výměrem pokuty ve výši tisíc korun.<sup>177</sup>

**Františka Devátého** obvinil svědek z vyhrožování gestapem dělníkům, když měl pocit, že méně pracují. Do roku 1943 se prý společensky stýkal s Němci, sympatizoval s nimi

---

<sup>175</sup> Pomocný dělník se narodil 4. října 1889 v Lomnici nad Popelkou. SOKA Semily, ONV Semily, karton 7.

<sup>176</sup> Obviněný se narodil 17. srpna 1913 v Chuchelné a pracoval jako strojní zámečník. SOKA Semily, ONV Semily, karton 7.

<sup>177</sup> Narodil se 30. září 1892 v Lužnici. SOKA Semily, ONV Semily, karton 4.

a věřil ve vítězství Německa a prohru Sovětského svazu. Podle svědectví fyzicky napadl srbskou dělnici, verboval Jugoslávce na práci do Německa a rovněž používal německý pozdrav. Takové jednání potvrdil i další svědek stejně jako německou výchovu dětí, posílání dětí do německých škol a nošení odznaku NSDAP. Další svědci vypověděli, že poté, co začalo Německo prohrávat, Devátý přestal projevovat své germanofilské sklony a přešel do pasivity. Dva svědci, František Vohnout a Miroslav Ryšavý, vypověděli, že v rozdělování práce byl spravedlivý. Trestní nalézací komise 13. ledna 1947 vynesla odsuzující trestní výměr pokuty ve výši 1 000 Kčs.<sup>178</sup>

Trest ve formě vězení vyměřili členové TNK v Semilech sedmnácti obžalovaným. Nejkratší pobyt ve vězení činil čtrnáct dnů, nejdelší jeden rok.<sup>179</sup> 25. října 1948 potrestali členové TNK Semily vězením v délce tři měsíce **Celestýna Lamače**. Podle svědků se provinil podporou a vychvalováním nacionálního socialismu, nošením odznaku NSDAP, posíláním dětí do německé školy a terorizováním českých obyvatel. KNV v Liberci jeho odvolání 4. srpna 1949 zamítl pro bezpředmětnost, nicméně trest nemusel odsouzený vykonat díky vyhlášené amnestii.<sup>180</sup>

Veřejné pokárání a zároveň pokutu jako trest za spáchaná provinění obdrželo osm lidí. Trestní nalézací komise Semily potrestala 15. dubna 1946 **Františka Beldu** peněžitou pokutou ve výši 20 000 Kčs a veřejným pokáráním po dobu deseti dnů. Jmenovaný se proti nálezu odvolal a Zemský národní výbor mu částečně vyhověl a pokutu snížil o pět tisíc korun. Přihlédl k tomu, že Belda pomáhal spoluobčanům při převážení jejich majetku přes hranice po mnichovském diktátu. Josef Hýsek obvinil Beldu z podpory německých četníků a následujícího výroku: „*Deset ordnerů je mi milejší než jeden Čech*“. Obvinění z vyhrožování gestapem potvrdil svědek Josef Němec, o ochuzování českého lidu a předávání potravin Němcům vypovídal Petr Šourek. František Belda ve své výpovědi provinění popřel, jeho manželka byla údajně donucena Němcům vařit. Svědectví Františka Hozdy pokládá za zaujaté, protože spolu nevycházeli dobře od té doby, kdy před údajným fašistou Hozdou strhl fašistický leták. Odmítl nařčení z toho, že by jako povozník dovážel okupantům věci denní potřeby a keřasil s nimi.<sup>181</sup>

---

<sup>178</sup> Textilní dílovedoucí se narodil 21. ledna 1890 v Lomnici nad Popelkou. SOKA Semily, ONV Semily, karton 4.

<sup>179</sup> SOKA Semily, fond ONV Semily, kartony 69-9.

<sup>180</sup> Narodil se 3. srpna 1908 v Rovensku. SOKA Semily, ONV Semily, karton 3.

<sup>181</sup> Narodil se 18. června 1894 v obci Bratříkov. SOKA Semily, ONV Semily, karton 7.



Stejný typ trestu obdržel i **Stanislav Plíhal**, který na naléhání svého bratra Antonína vstoupil do Vlajky. Členové komise ho potrestali 25. února 1946 odsuzujícím výměrem peněžité pokuty ve výši 3 000 Kčs a veřejným pokáráním. O tisíc korun nižší pokutu a veřejné pokárání obdržel za členství ve Vlajce i jeho bratranec **Jiří Plíhal**.<sup>182</sup>

28 osob bylo za svá údajná obvinění potrestáno veřejným pokáráním a vězením.

**Karel Bubla** se podle svědeckých výpovědí choval jako Němec, mluvil výhradně německy, posílal děti do německé školy a stýkal se s dalšími Němci či osobami ze smíšených manželství. V roce 1943 si údajně vyžádal zákrok německé policie proti svému domácímu. Členové komise ho odsoudili k měsíčnímu vězení a veřejnému pokárání. Jeho odvolání ZNV v Praze zamítl pro bezpředmětnost.<sup>183</sup>

**František Žilka** se údajně provinil tím, že jako Čech sloužil u německé armády a po dobu okupace přisluhoval Němcům s cílem osobního prospěchu. Narodil se 3. září 1900 v Desné a jeho rodina se hlásila k české národnosti, pobírala české potravinové lístky a na Vánoce zvláštní přídavky. Během let 1942 až 1944 instaloval vodovody v nemocnicích v Polsku. Údajně sloužil jako informátor německého starosty Grohmana a donášel na české obyvatelstvo. Žilka svoji vinu popřel, naopak se odvolával na to, že během okupace lidem všemožně pomáhal, což se svědecky neprokázalo. 17. dubna 1946 obdržel odsuzující trestní výměr tříměsíčního vězení a veřejného pokárání.<sup>184</sup>

Obdobnou kombinaci trestu, tedy šestitýdenní vězení a veřejné pokárání, vyměřila TNK Semily 11. března 1946 i **Antonínovi Plíhalovi**, který se aktivně zapojil do činnosti Vlajky a nabíral nové členy, např. svého bratra a bratrance.<sup>185</sup>

U pěti provinilců vynesli členové odsuzující rozsudek v podobě vězení a peněžité pokuty a zároveň u stejného počtu i trest ze všech nejpřísnější<sup>186</sup>, tedy kombinaci pokárání, pokuty a vězení. Za údajnou aktivní činnost v Kuratoriu pro výchovu mládeže potrestala TNK Semily 13. března 1946 veřejným pokáráním, peněžitou pokutou ve výši 3 000 Kčs, v případě

---

<sup>182</sup> Řidič Stanislav Plíhal se narodil 29. března 1910 a jeho bratrance a rolník Jiří Plíhal 25. března 1919 ve Smrčí. SOkA Semily, ONV Semily, karton 5.

<sup>183</sup> Tento obuvník se narodil 31. října 1880 ve Volešnicích. SOkA Semily, ONV Semily, karton 69.

<sup>184</sup> SOkA Semily, ONV Semily, karton 9.

<sup>185</sup> Rolník Plíhal se narodil 8. listopadu 1914 ve Smrčí. SOkA Semily, ONV Semily, karton 7.

<sup>186</sup> Tento typ trestu obdržely např. **Vilémína Vyhliďková** a **Anna Řeháková**, jejichž případy jsou popsány v sedmé kapitole této diplomové práce.

nedobytnosti měsíčním vězením, a pobytem ve vězení v trvání čtrnácti dnů **Vladislava Soukupa**.<sup>187</sup>

### 6. 3 Trestní nalézací komise Turnov<sup>188</sup>

K okresu Turnov patřil Frýdštejn a Český Dub. Stejně jako u předchozích oblastí i v Turnově aktivně působily partyzánské skupiny, které podpořily úspěšné zásahy na Semilsku. 1. května 1945 měl shořet symbol nacismu, orlice na turnovském náměstí, a o čtyři dny později údajně zmizely německé nápisy a symboly. Do Turnova dorazili první vojáci Rudé armády 9. května 1945. Německou posádku se podařilo bez výraznějšího boje odzbrojit a o den později občané Turnova na náměstí vítali sovětské vojáky.<sup>189</sup> Podle publikace z roku 1984 měli v Turnově velký vliv národní socialisté spjatí s bývalými agrárníky.<sup>190</sup> Štěpánek ve své publikaci uvádí, že na Turnovsku ve volbách v roce 1946 zvítězili národní socialisté.<sup>191</sup>

Ve fondu TNK Turnov se bohužel nedochovaly jmenovací dekrety ani žádné další informace o členech komise. Víme, že předseda se jmenoval JUDr. Alexander Dymeš a v komisi zasedali Josef Kovář, František Podskalský, František Beneš a Josef Rašín. Zapisovatelkou byla Věra Pachtová. Fond TNK Turnov zahrnuje 481 případů, ale o provinění proti národní cti rozhodovali členové komise „pouze“ v 386. Devadesát čtyři osob obdrželo předvolání o zahájení trestního řízení z data 23. nebo 24. května 1946. Jeden člověk v průběhu řízení zemřel. TNK Turnov vynesla 76 odsuzujících rozsudků a 310 případů zastavila.<sup>192</sup>

Trestní nalézací komise Turnov zahájila svoji činnost 15. února 1946, kdy její členové rozhodli o nevině ředitele mlékárny **Františka Kocara**, který údajně zdravil nacistickým pozdravem Němce přicházející do podniku. První retribuční období ukončila 2. května 1947 dvěma odsuzujícími<sup>193</sup> a čtyřmi osvobozujícími<sup>194</sup> výměry.

---

<sup>187</sup> SOKA Semily, ONV Semily, karton 6.

<sup>188</sup> Tato část diplomové práce vychází nejen z archivního materiálu, ale i z úspěšně obhájené bakalářské práce *Trestní nalézací komise Turnov*.

<sup>189</sup> BABÍK, Michal-COGAN, Miroslav. *Turnovsko*. 1. vyd. Praha, Paseka 2007. ISBN 978-80-7185-858-4, s. 17–18.

<sup>190</sup> KUBÁT, Miroslav. *Semilsko*. 1. vyd. Hradec Králové, Kruh 1984, ISBN neuvedeno, s. 121.

<sup>191</sup> ŠTĚPÁNEK, Miroslav. *700 let města Turnov*, Turnov, MNV Turnov 1972, ISBN neuvedeno.

<sup>192</sup> SOKA Semily, fond TNK Turnov, karton 1-24.

<sup>193</sup> Marie Häckelová, peněžitá pokuta 10 000 Kčs, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 4.

Zdeňka Korešová, vězení 6 měsíců a peněžitá pokuta 10 000 Kčs, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 22.

V roce 1946 TNK Turnov projednala 238 případů, z čehož 218 případů zastavila a u 20 osob vynesla odsuzující rozsudek, z toho pouze u dvou žen. V tomto roce použila komise v Turnově všechny typy trestů, ať už jednotlivě nebo v kombinacích. Samostatně se objevila tři veřejná pokárání a čtyři peněžité pokuty. Po třech případech vynesla komise rozsudky v podobě vězení + veřejného pokárání, vězení + peněžité pokuty a kombinaci všech tří trestů. Pět osob bylo potrestáno peněžitou pokutou a veřejným pokáráním. Nejkratší vězení trvalo deset dnů, nejdelší celý rok. Celková délka doby pobytu ve vězení se vyšplhala na dva roky a dvacet čtyři dnů. Nejnížší pokuta byla stanovena na 200 Kčs, nejvyšší na půl milionu korun. Součet všech peněžitých pokut přesáhl částku šest set tisíc, přesněji 659 200 Kčs. Veřejná pokárání se pohybovala v rozmezí sedmi dnů až dvou týdnů. Nejvíce odsuzujících rozsudků vynesla TNK v Turnově 14. listopadu 1946, a to celou jednu čtvrtinu.

V typologii provinění převažovaly údajné společenské a hospodářské styky s Němci (8) a členství ve fašistických organizacích (6). Trestní nalézací komise Turnov stejně jako předchozí komise nezasedala pravidelně, pouze ve vybraných dnech, kdy rozhodovala o případné vině či nevině po desítkách. 11. října 1946 členové komise zastavili dvacet případů týkajících se údajného členství ve Svazu českých válečníků-Kamarádství v Turnově, 30. července 1946 bylo zastaveno 25 případů provinění proti národní cti a 17. září 1946 15 případů. Během roku 1946 proběhlo čtyřicet dva schůzí, nejvíce v červenci, září a prosinci.<sup>195</sup>

V roce 1947 TNK Turnov projednala 147 případů, tedy o 110 případů méně než v předchozím roce. Vynesla 56 odsuzujících výroků, u 90 případů řízení zastavila a jedna osoba v průběhu trestního řízení zemřela. Potrestala 12 žen a 43 mužů. Zatímco v předchozím roce měla TNK v Turnově na projednávání skoro celý rok, přesněji jedenáct měsíců, v roce 1947 se čas zkrátil na pět měsíců. V tomto roce přibyl počet schůzí a úměrně s tím i počet případů. Trestní nalézací komise v Turnově musela jednat rychle, jelikož se čas vymezený na její působnost krátil. Přísnější postup komise se odrazil nejen v typech trestů, ale i v jejich výši. Členové komise veřejným pokáráním potrestali třicet devět osob, z toho třicet čtyři v kombinaci s dalším trestem. Veřejné pokárání se pohybovalo v rozmezí sedmi až třiceti dnů

---

<sup>194</sup> Jaroslav Černohouz, řízení zastaveno, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 22

Štěpán Drahoňovský, řízení zastaveno, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 3.

Jaroslav Šimon, řízení zastaveno, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 18.

František Tumajer, řízení zastaveno, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 19.

<sup>195</sup>SOKA Semily, ONV Turnov, karton 1–24.

ve formě vývěsky v místě bydliště či pracoviště. Samostatně vynesla TNK Turnov 7 trestů v podobě peněžitě pokuty a stejný počet trestů odnětí svobody. Jednotlivé výměry měly podobu buď peněžitě pokuty + vězení, ve 14 případech se jednalo o veřejné pokárání + vězení a v 16 případech byl udělen trest veřejného pokárání + peněžitě pokuty. Ve třech údajných proviněních padla kombinace všech tří možných trestů. Nejnižší pokuta činila 200 Kčs a nejvyšší dosahovala výše 25 000 Kčs. Nejkratší pobyt ve vězení stanovený TNK Turnov byl tři dny, nejdelší deset měsíců. V součtu vyměřili členové komise vězení v délce 73 měsíců a tři dnů a peněžitou pokutu v celkové sumě 184 000 korun československých. Tresty odpovídají větší míře provinění, kdy výše zmíněné typy přestupků doplňuje vyhrožování gestapem, aktivní činnost ve fašistických organizacích či zneužívání německých úřadů ve vlastní prospěch.<sup>196</sup>

Fond TNK Turnov nedisponuje žádnými informacemi o případné revizi provinění proti národní cti v roce 1948. Přípis o jejím zahájení se objevil pouze v jediném spise a jeden případ členové komise v tomto roce zastavili.

**Tabulka 5: Počet zasedání TNK Turnov**

	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
1946	-	3	5	2	4	3	4	3	6	5	4	3
1947	8	10	11	11	2	-	-	-	-	-	-	-

**Tabulka 6: Počet projednaných případů TNK Turnov**

	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
1946	-	3	5	9	9	13	32	19	40	42	31	33
1947	34	27	41	39	7	-	-	-	-	-	-	-

### 6. 3. 1 Typologie provinění

Z hlediska typologie provinění nejpočetnější skupinu obžalovaných tvořily osoby, které vstoupily do některé fašistické organizace. Lidé do nich vstupovali z několika důvodů:

<sup>196</sup>SOKA Semily, ONV Turnov, karton 1–24.

- Osobní důvody (obava ze ztráty zaměstnání či snaha povýšit či alespoň získat výhody na pracovišti);
- nedostatečný přehled v politickém životě či zlepšení vlastní existenční situace (hlavně lidé v invalidním důchodu očekávali příspěvky);
- ideologický důvod (víra);
- podlehnutí slibům stávajících členů.

I když pouhé členství ve fašistických organizacích bylo samo o sobě trestné, vynášela komise v Turnově odsuzující rozsudky většinou pouze v případech projevení „nadměrné horlivosti“. Ta spočívala převážně v agitační činnosti, pravidelné účasti na schůzích, placení členských příspěvků a darování peněz. V ostatních případech došlo k zastavení řízení. U TNK v Turnově stanulo přes 150 osob, které údajně spáchaly tento přestupek. Nejvíce obviněných vstoupilo do Českého svazu válečníků – Kamarádství v Turnově, Národní obce fašistické a Vlajky. V menší míře získávaly členy i fašistické organizace Česká liga proti bolševismu,<sup>197</sup> Český svaz pro spolupráci s Němci,<sup>198</sup> Kuratorium pro výchovu mládeže, Svatoplukova garda<sup>199</sup> či Národní árijská kulturní jednota.

---

<sup>197</sup> Tato protikomunistická organizace vznikla díky aktivitě Emanuela Moravce a její vznik inicioval i Berlín. Podléhala ministerstvu školství, sekci vedené Adolfem Leitgebem. Oficiálně zahájila činnost 20. ledna 1944 na ustavujícím shromáždění v Praze v prostorách česko-německého tiskového klubu. Předsedou se stal zvolený Josef Drachovský, od roku 1912 profesor právnické fakulty Karlovy univerzity. Organizace nebyla nikdy oficiálně schválena, ale protektorátní úřady ji uznávaly, čímž ji de facto legalizovaly. Česká liga proti bolševismu pořádala přednášky a shromáždění s vyhraněně protikomunistickými tématy s cílem prosadit ideologii nacionálního socialismu u širokých vrstev obyvatelstva. Organizace pořádala tzv. závodní srazy, v Praze a Příbrami uspořádala stálou výstavu, vydávala bulletin *Korespondence České ligy proti bolševismu*. Zaniká s koncem války. PEJČOCH, Ivo: *Fašismus v českých zemích: Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, 1. vyd. Praha, Academia 2011, ISBN: 978-80-200-1919-6, s. 432–439.

<sup>198</sup> Tato organizace vznikla koncem srpna 1939 a primárně měla posílit česko-německou spolupráci. Jednalo se tedy spíše o politické hnutí než ideologické. 17. května 1941 vstoupila do personální unie s Národním souručenstvím a předsedou se stal Jan Fousek. Zanikla v roce 1943. PASÁK, Tomáš: *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*, 1. vyd. Praha, Práh 1999, ISBN 80-7252-017-2, s. 309.

<sup>199</sup> Tato fašistická organizace působila na Ostravsku, v roce 1939 se spojila s další fašistickou organizací, Vlajkou, nicméně od roku 1940 působila opět samostatně. Velitelé se jmenovali Arnošt Pořízka, inspektor Českomoravských gard, a Jakub Niemczyk, obchodník s jižním ovocem. SG napodobovaly úderní oddíly SA a SS. Tomáš PASÁK, *Český fašismus 1922 -1945 a kolaborace 1939 – 1945*, Praha 1999, s. 293–295.

**František Pekař**, narozený 20. ledna 1881, vstoupil v roce 1944 údajně dobrovolně do fašistické organizace Česká liga proti bolševismu a doprovodil to písemným prohlášením: „... *tento mor lidstva musíme tak potírati, aby nikde a nikdy se neujal, jinak jest zkáza lidské kultury dovršena.*“ Měl rovněž vychvalovat německý nacionálněsocialistický režim a Adolfa Hitlera, stýkat se s Němci a používat nacistický pozdrav. Hájil se tím, že do Ligy proti bolševismu vstoupil pod výhrůžkou zastřelením, což ale nebylo prokázáno. Jeho přečiny potvrdili ve svých výpovědích Josef Nakeš, Marie Rychtářová a Marie a Ladislava Kučerovy. TNK v Turnově ho potrestala 13. března 1947 veřejným pokáráním po dobu dvou týdnů.<sup>200</sup>

Odsuzující trestní výměr v podobě peněžité pokuty ve výši 500 Kčs obdržel 13. ledna 1947 **Jaroslav Kolář**, který se podle rozhodnutí komise během zvýšeného ohrožení republiky stal členem a zároveň jednatelem Národní obce fašistické. Do Vlajky údajně vstoupili i **Václav Světlík**<sup>201</sup> a **Josef Kraus**.<sup>202</sup> Oba se odvolávali na to, že je ke vstupu přemluvili jiní členové. Oba jmenované potrestali členové TNK Turnov trestem vězení, nicméně délky obou trestů se kryly s pobytem v zajišťovací vazbě.

U necelých 80 případů členové komise v Turnově rozhodovali o provinění proti národní cti v podobě hospodářského, společenského či intimního styku s Němci přesahující míru nutnosti. Museli posoudit, zda se jednalo o dobrovolný styk či o nutnost, např. při výkonu zaměstnání. Tímto přečinem se podle komise provinil i autodopravce **František Hájek**, který údajně uspořádal u sebe doma večírek, jehož návštěvníky byli jeho známí německé národnosti. Jelikož se nejednalo o členy gestapa či německé úředníky, potrestali ho členové veřejným pokáráním.<sup>203</sup>

Nejen za udržování společenských styků, ale i za údajné zdravení nacistickým pozdravem TNK Turnov odsoudila 10. dubna 1947 k veřejnému pokárání a vězení v délce dva týdny i **Františka Lamače**.<sup>204</sup>

---

<sup>200</sup> František Pekař, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 14.

<sup>201</sup> Václav Světlík se narodil 18. června 1920 a ve Vlajce aktivně působil v letech 1939 až 1942. Trestní výměr obdržel 24. února 1947. Vězení v délce měsíc a půl si odpykal vyšetřovací vazbou. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 18.

<sup>202</sup> Josef Kraus se narodil 30. ledna 1919 a pracoval jako číšník. TNK Turnov o jeho vině rozhodla 5. března 1947. Měsíční vězení si odpykal v zajišťovací vazbě. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 10.

<sup>203</sup> František Hájek se narodil 1. září 1885 v Zahořanech a pracoval jako hoteliér ve Slávii v Turnově. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 4.

<sup>204</sup> František Lamač se narodil 26. března 1906 v Oseku a pracoval jako vrátný. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 11.

Podle spisů se 65 osob provinilo hanlivým vyjadřováním o prezidentech Československé republiky, vládě či českých občanech. Jejich údajné výroky sice vzbuzovaly veřejné pohoršení, protože však často zazněly v hostincích a podobných zařízeních, lze pochybovat o jejich vážnosti. **Bohuslav Pech** obdržel 27. února 1946 trestní výměr půlročního vězení a pokutu ve výši 50 000 Kčs. Podle svědeckých protokolů a částečného přiznání označil ve svém výroku prezidenta Edvarda Beneše za *skrčka a lumpa* a rovněž se společensky stýkal s členy gestapa a dalšími Němci.<sup>205</sup>

Válečná doba odhalila i charakter některých lidí a TNK Turnov v 54 případech rozhodovala o vině osob obviněných z udavačství. Muselo být prokázáno, že k dotyčnému skutku opravdu došlo, protože udání bývala většinou anonymní. Zohledňovaly se i důsledky udání (zásah německých úřadů, zatčení či smrt). Členové TNK Turnov vynesli odsuzující rozsudek pouze v pěti případech, zatímco osvobozující rozsudek byl vynesen v pětatřiceti případech. 19 osob obdrželo pouze předvolání.

Stejného provinění se měl dopustit i **Josef Vorlický**. Komise jeho řízení 6. srpna 1946 zastavila, jelikož udání se sice dopustil, ale až během vyšetřování gestapem a pod pohrůzkou mučení.<sup>206</sup>

**František Kašpar** prý v hostinci prohlásil, že se obrátí na německé úřady a postará se o to, aby mu zajistily bezpečnost, a ve druhé restauraci údajně hostinskému vyhrožoval, aby se nevrátil zpět do vazby gestapa, jelikož mu odmítl nalít. I přes nepotvrzení výroků jej komise potrestala za vyhrožování a odvolávání se na německé úřady peněžitou pokutou ve výši 10 000 Kčs, kterou měl splatit do osmi měsíců. V případě nedobytnosti pokutu nahrazovalo měsíční vězení.<sup>207</sup>

Jelikož město Turnov leží v pohraničí, členové se v patnácti případech setkali s proviněním proti národní cti v podobě hlášení se k německé národnosti. Před komisí v Turnově se objevila i provinění v podobě udavačství, asociálního jednání<sup>208</sup> (např. povýšené

---

<sup>205</sup> Tento truhlář se narodil 16. května 1911 v Ústí u Staré Paky., SOkA Semily, ONV Turnov, karton 14.

<sup>206</sup> Brusič Josef Vorlický se narodil 25. ledna 1914. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 21.

<sup>207</sup> František Kašpar, obchodník s hospodářskými stroji, se narodil 8. srpna 1903 v Hrazanech. SOkA Semily, fond TNK, karton 8.

<sup>208</sup> Tato obvinění byla často falešná. Komise na základě výsledků často zjistila, že se jedná o pomstu ze strany nespokojených či propuštěných zaměstnanců. Z údajného asociálního jednání během okupace byl obviněn Vladimír Kopal, úředník ČSD. Komise řízení zastavila 30. července 1946. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 9. Stejně skončilo i řízení s Rudolfem Sládečkem, který měl antisociálně jednat s dělnictvem. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 17.

chování vůči Čechům, nespokojení zaměstnanci atd.), schvalování nacismu a postupu německých úřadů či vyhrožování.

**Josefa Neřuku** potrestala TNK Turnov veřejným pokáráním za vyhrožování dozorcí rybolovu Františku Horákovi. Horák obviněnému zabavil rybářské náčiní, jelikož pytlčil. Neřuka mu napsal dopis, kde mu sděloval, že náčiní patří jeho synovi německé příslušnosti, poukazoval na německé zákony a požadoval jeho navrácení. Obžalovaný se ke svému činu ve výpovědi přiznal.<sup>209</sup>

11. září 1946 rozhodla TNK Turnov o vině **Josefa Fürsta**, který údajně zaslal děkovný dopis Emanuelovi Moravcovi za podepsání knihy *V úloze Mouřenína*. Odsoudila ho k dvoutýdennímu vězení a veřejnému pokárání ve stejné délce. V přísném trestu se odrážela skutečnost, že Moravec představoval jeden z nejvýznamnějších symbolů kolaborace.<sup>210</sup>

**Rudolf Vejnar** mimo jiné údajně podporoval i nacionální socialismus. K dalším proviněním patřila údajná členství ve Svazu českých válečníků od roku 1939 a ve Vlajce od roku 1940, udavačství (nepotvrzeno svědeckými protokoly) a nezabránění vyvěšování zesměšňujících karikatur prezidentů Masaryka a Beneše. 13. února 1947 obdržel trestní výměr veřejného pokárání a dvouměsíčního vězení.<sup>211</sup>

### 6. 3. 2 Typologie trestů

Stejně jako předchozí dvě komise i TNK Turnov využila všech typů trestů a jejich možných kombinací. Veřejné pokárání jako samostatný trest vynesla TNK v Turnově v osmi případech. Délka se většinou pohybovala v rozmezí dvou týdnů.

**Václav Janoušek** obdržel tento typ výměru na dobu čtrnácti dnů 13. března 1947 za údajné členství ve fašistické organizaci Svaz českých válečníků - Kamarádství v Turnově, kde vykonával funkci pokladníka.<sup>212</sup> **Josefa Schültze** takto potrestali členové komise 14. listopadu 1946 za údajné hanlivé výroky o prezidentu republiky, Čechách a Československu.<sup>213</sup>

---

<sup>209</sup> Josef Neřuka se narodil 21. července 1880. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 13.

<sup>210</sup> Josef Fürst se narodil 16. září 1917 v Praze a pracoval jako truhlářský dělník. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 4.

<sup>211</sup> Obžalovaný obchodník Rudolf Vejnar se narodil 17. září 1888 ve Dvoře Králové. Rozsudek padl 13. února 1947. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 20.

<sup>212</sup> Obviněný Václav Janoušek se narodil 18. září 1893 v Dobříši. SOkA Semily, fond ONV Turnov, karton 7.

<sup>213</sup> Josef Schültz, SOkA Semily, ONV Turnov, karton 17.



Pouze peněžitou pokutou potrestala TNK v Turnově jedenáct osob. Nejnižší pokuta byla stanovena na 200 korun, zatímco nejvyšší se vyšplhala na půl milionu korun československých. V případě nedobytnosti vyměřila komise náhradní trest v podobě vězení, ovšem v některých případech za stejné částky vyměřila různou délku pobytu ve vězení. V tomto ohledu sehrálo velkou roli zaměstnání obviněných a jejich ekonomické zázemí. Existovala i možnost splácet pokutu na základě splátkového kalendáře. Podle rozhodnutí komise se **Josef Kurfist** a **Josef Mejdr** provinili spoluúčastí na zadržení ruského zajatce, za což získali každý 400 Kčs. Byli potrestáni pokutou ve stejné výši, jako byla jejich odměna za dopadení zajatce.<sup>214</sup> **Jaroslav Votrubec** obdržel odsuzující výměr pokuty ve výši 5 000 Kčs kvůli údajnému aktivnímu počínání ve Svazu českých válečníků - Kamarádství v Turnově.<sup>215</sup>

Členové komise potrestali v roce 1947 trestem vězení sedm údajných pachatelů, jejichž provinění souvisela s aktivním členstvím ve fašistických organizacích. Za tento přečin odsoudila 5. března 1947 TNK Turnov k týdennímu vězení dělníka **Bohumila Náhlovského**,<sup>216</sup> k jednadvaceti dnům vězení řezníka **Josefa Svobodu**<sup>217</sup> (ve vyšetřovací vazbě strávil měsíc a devatenáct dnů) a k dvoutýdennímu trestu **Pavla Poláka**<sup>218</sup> (odpykal si jej ve vyšetřovací vazbě v trvání 27 dnů). Všichni stoupili do Vlajky.

Členové TNK Turnov v šesti případech použili trest v podobě peněžitě pokuty a vězení. Vynesli ho na příklad v případě **Bohuslava Hronovského**, kterého tak potrestali 28. května 1946 za údajnou spolupráci s Němci přesahující míru nutnosti. Délku vězení stanovili na tři měsíce a výši pokutu na 30 000 Kčs.<sup>219</sup>

Trestní nalézací komise v Turnově v sedmnácti případech vynesla trestní výměr v podobě veřejného pokárání a vězení. **Walter Vladiboj Krásný** byl přidělen jako úředník okresnímu úřadu v Turnově ve funkci trestního referenta ve věcech cenových a hospodářských. Při služebních výkonech údajně jednal se živnostníky a rolníky nesociálně (pravděpodobně dával najevo svoji nechuť vůči Čechům), čímž vyvolal u dotyčných odpor

---

<sup>214</sup> Josef Kurfist se narodil 12. ledna 1914 a byl zaměstnán u Československých státních drah. Josef Mejdr se narodil 2. května 1909 a pracoval jako lakýrník a malíř. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 12.

<sup>215</sup> Jaroslav Votrubec se narodil 22. března 1892 v Turnově. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 21.

<sup>216</sup> Bohumil Náhlovský se narodil 5. srpna 1907. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 13.

<sup>217</sup> Josef Svoboda, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 18.

<sup>218</sup> Obžalovaný dělník Pavel Polák pocházel z Turnova a narodil se 16. dubna 1922. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 15.

<sup>219</sup> Bohuslav Hronovský, SOKA Semily, ONV Turnov, karton 6.

a jeho úřední činnost se stala terčem kritiky. Při služebních jednáních, zejména při provádění cenových a hospodářských kontrol a vyměřování peněžitých trestů českým živnostníkům a rolníkům, vystupoval prý vůči nim nesmlouvavě a ostře, v některých případech hrubě bez ohledu na svoji národní čest a svědomí. Při úředním styku na okresním úřadě v Turnově ve věci propustek měl mluvit na české občany německy a zdravít nacistickým pozdravem *Heil Hitler*. Na základě rozhodnutí komise byl 14. března 1946 za odbornou spolupráci s Němci přesahující míru nutnosti a týrání a urážení Čechů spáchané ve službě s cílem zalíbit se Němcům potrestán ročním vězením a veřejným pokáráním. Do výkonu trestu se mu započítávala doba v zajišťovací vazbě, a to jeden měsíc a dvacet pět dnů.<sup>220</sup> Obdobný typ odsuzujícího výměru (vězení v délce dvou měsíců) byl stanoven 11. července 1946 i **Pavlu Šourkovi** za údajné členství ve Vlajce a za výrok *Hitler je génius a Beneš duševní mrzák*, čímž vzbudil u svědků veřejné pohoršení.<sup>221</sup>

U 21 obviněných členové komise v Turnově vynesli odsuzující výměr v podobě veřejného pokárání a peněžité pokuty. **Josefa Bartoše**, narozeného 10. dubna 1905 v Dehtárech, údajně navštěvovali divizní generál v. v. František Bartoš a rodina plukovníka Aloise Schwetze z Turnova, kteří přijali německou státní příslušnost a vystupovali proti Československu. Bartoš údajně projevoval víru ve vítězství Německa a byl stoupencem nových směrů a nové Evropy. V květnu 1945 měl neuposlechnout příkazu Městského národního výboru v Hradčanech, aby dodal jeden kus jatečného hovězího dobytka na jatka v Turnově. Svědkyně Anežka Renešová rovněž dosvědčila, že před ní označil prezidenta Beneše za zrádce. Na základě zjištěných skutečností odsoudili členové komise Bartoše za udržování společenského styku s Němci a jejich podporu 11. července 1946 k veřejnému pokárání a peněžité pokutě 10 000 Kčs, v případě nedobytnosti k jednoměsíčnímu vězení. U zbylých provinění bylo řízení zastaveno pro neshledání skutkové podstaty.<sup>222</sup>

Za údajnou horlivou aktivní činnost ve fašistické organizaci Vlajka potrestala TNK Turnov 13. ledna 1947 veřejným pokáráním v délce dvou týdnů a peněžitou pokutou ve výši 10 000 Kčs splatnou do dvou týdnů i **Viléma Berana**.<sup>223</sup>

---

<sup>220</sup> Walter Vladiboj Krásný, SOkA Semily, ONV Turnov, karton 10.

<sup>221</sup> Narodil se 6. dubna 1896 v Turnově. Pavel Šourek pracoval jako strojní zámečník. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 19.;

<sup>222</sup> Josef Bartoš, SOkA Semily, ONV Turnov, karton 1.

<sup>223</sup> Truhlář Beran se narodil 3. listopadu 1895 v Jenišovicích. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 1.

Kombinaci všech tří trestů použila TNK Turnov celkem šestkrát, třikrát v roce 1946 a třikrát v roce 1947. **Karel Pitaš** obdržel trestní výměr v podobě veřejného pokárání, půlmilionové pokuty a šestiměsíčního vězení 7. května 1946 za údajné přátelské a hospodářské styky s Němci, spočívajícími v darování třiceti zajíců, jednoho srnce a osmi bažantů gestapu. Do vězení nenastoupil, jelikož strávil šest měsíců a třidvacet dnů v zajišťovací vazbě.<sup>224</sup>

Inspektora drah **Viléma Pekaře**, narozeného 1. ledna 1881 v Ohrazenicích, odsoudila TNK v Turnově k veřejnému pokárání v podobě vývěsky na obecní desce po dobu dvou týdnů, peněžité pokutě 10 000 Kčs a dvouměsíčnímu vězení. Prý pronesl větu o tom, že po smrti svého otce nosil černou pásku pouze tři dny, zatímco v případě smrti *toho prašivého židovského psa - Masaryka* šest týdnů. Podle svědeckých výpovědí schvaloval terorizující postup německých úřadů proti příslušníkům českého národa. V době vynesení rozsudku, tedy 25. září 1946, mu bylo šedesát pět let.

**Jindřich Šírek** vstoupil podle členů TNK Turnov do Vlajky, vyvíjel aktivní činnost (účast na schůzích, agitace), vyvěšoval hanlivé karikatury významných československých osobností a zdravil nacistickým pozdravem. Komise přihlédla k jeho existenčním problémům a činnosti funkcionáře na Městském úřadě v Turnově, kdy pomohl mnoha lidem, a potrestala ho 19. března 1947 čtrnáctidenním veřejným pokáráním, pokutou ve výši 5 000 Kčs a měsíčním vězením, které si odpykal zajišťovací vazbou.<sup>225</sup>

#### 6. 4 Komparace TNK na Semilsku

Trestní nalézací komise působící po celém Československu vykazovaly mnoho společných rysů. Při analýze jejich činnosti se však objevily některé rozdíly, které neodpovídaly celorepublikovému kontextu. V následující části se budu věnovat komparaci zahrnující pouze první retribuční, jelikož během druhé retribuční se změnila politická situace, která se s velkou pravděpodobností odrazila i na činnosti trestních nalézacích komisí.

Pro všechny tři komise na Semilsku je charakteristický velký nepoměr mezi počtem obviněných z provinění proti národní cti a celkovým počtem odsouzených za údajné přestupky podle zákona číslo 138/1946 Sb. Tento jev můžeme vysledovat i u dalších trestních nalézacích komisí, neboť se jedná o jeden z hlavních celorepublikových charakteristických rysů tzv. „malé retribuční“. Lidé využívali možnosti, že za falešné obvinění nebude

---

<sup>224</sup> Obžalovaný Karel Pitaš působil jako továrník a narodil se 17. srpna 1895 v Kišperku. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 14.

<sup>225</sup> Jindřich Šírek se narodil 21. září 1918 v Semilech. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 18.

následovat žádný právní postih, a v kombinaci s poválečnou náladou se trestní nalézací komise staly prostředkem k odplatě za příkoří zažívané za německé okupace a války. To způsobilo, že u mnoha lidí se projevy negativní povahové vlastnosti, které se odrazily v jejich poválečném chování, a trestní nalézací komise byly chápány jako osobní prostředek k vykonání pomsty, k uspokojení touhy „po krvi“ či k vyrovnaní rodinných či sousedských rozepří. Nejvíce případů řešila TNK Turnov, a to 386. Z celkového počtu projednávaných případů bylo 308 trestních řízení zastaveno. Členové TNK Semily vynesli v 312 kauzách 206 osvobozujících trestních výměrů a TNK Jilemnice posuzovala 274 případů, z nichž 217 zastavila. Vyjádřeno v procentech, nejmírnější komisí byla TNK Jilemnice (necelých 80 % zastavených případů), následovala TNK Turnov (necelých 80 %) a nakonec TNK Semily (66 %).<sup>226</sup> Pro porovnání - TNK Nymburk odsoudila k výkonu trestu 80 osob z 309<sup>227</sup>, TNK Benešov u Prahy vynesla odsuzující rozsudek u 83 údajných viníků ze 427<sup>228</sup>, členové TNK Poděbrady rozhodli o údajné vině u 104 případů z celkem 650.<sup>229</sup>

Z hlediska typologie provinění nelze říci, že by u některé komise jeden z aspektů výrazně převyšoval nad druhým. U TNK Turnov se vyskytovalo více osob obviněných z údajného členství ve fašistických organizacích, a to hlavně proto, že zde působilo Sdružení svazu válečníků - Kamarádství. Všechny tři komise řešily žádosti o německou národnost či německou státní příslušnost, jelikož působily v pohraničí, kde se situace poněkud lišila od vnitrozemí, na jehož území se tato provinění objevovala zřídka. Komise se zabývaly i udavači, kteří nebyli souzeni před mimořádnými lidovými soudy. Většina takových udání neměla buď žádné následky, nebo vedla k výsledkům od německých úřadů, popřípadě k vězení, ale nikdy nezpůsobila smrt. Mnoho údajných provinění mělo podobu společenské a hospodářské spolupráce s Němci, nevyjímaje intimní styky s opačným pohlavím.

První rozdíl tvoří odlišný postup komisí v Turnově a Jilemnici oproti TNK Semily při posuzování případů v jednotlivých rocích prvního retribučního období (1946 a 1947). Z analýzy fondů komisí v Turnově a Jilemnici vyplývá, že členové obou komisí nepodlehli dobové náladě a případy projednávané v roce 1946 posuzovali víceméně spravedlivě.

---

<sup>226</sup> SOkA Semily, ONV Jilemnice, kartony 1-12. SOkA Semily, ONV Semily, kartony 69-9. SOkA Semily, ONV Turnov, kartony 1-24.

<sup>227</sup> ČEPIČKOVÁ, Jana: *Trestní nalézací komise Nymburk 1945 – 1948*, Diplomová práce, Brno 2010.

<sup>228</sup> KMOCH, Pavel: *„Malá retribuce“ v českých zemích a trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*, Diplomová práce, Liberec 2011.

<sup>229</sup> MIKŠOVSKÁ, Barbora: *Trestní nalézací komise Poděbrady*, Bakalářská práce, Liberec 2011.

Za stejná provinění následují stejné tresty, komise jednají systematicky a pravděpodobně si vedou statistiku. Tuto domněnku potvrzuje i fakt, že vyšetřovací komise působící při TNK Jilemnice dále postupovala pouze případy, ve kterých shledala možnost provinění proti národní cti. Mnoho případů zastavila pro bezpředmětnost, neprokázanou skutkovou podstatu či kvůli národnosti, popřípadě státní příslušnosti. V tomto roce TNK Jilemnice shledala provinilými proti národní cti 19 osob z celkového počtu 201 stíhaných (9 %) a TNK Turnov vynesla 20 odsuzujících rozsudků z celkových 238 případů. Postup obou komisí se mění v následujícím roce, kdy sice klesl celkový počet případů, ale současně se snížil poměr mezi odsuzujícími a osvobozujícími rozsudky. Členové TNK Jilemnice odsoudili 12 osob z celkových 47 (25 %). Podle TNK Turnov se provinilo proti národní cti z celkového počtu 147 kauz 56 obžalovaných. Osobně si tento fakt vysvětlují tím, že komisím se jednak zkrátila doba na projednání všech případů, a je rovněž možné, že přišly stížnosti na činnost komisí kvůli nízkému počtu potrestaných za první rok, s čímž může být spjato i potenciální personální přeobsazení komisí. Opačný postup lze vysledovat u TNK Semily. Její členové v prvním roce retribuice vynesli více odsuzujících trestních výměrů než osvobozujících. O vině rozhodli u sto šesti případů, zastavili jich „pouhých“ osmdesát jedna.

Z typologie trestů u „malé retribuice“ na Semilsku vyplývá, že počty a typy provinění projednávané jednotlivými komisemi jsou víceméně stejné. Na základě toho lze konstatovat, že členové TNK Semily byli buď přísnější, nebo se v této oblasti výrazněji prosadil požadavek vyrovnání se s potenciálními viníky, což může souviset i se zdejší vysokou koncentrací odbojářů a partyzánů. Ze zbytku organizace Obrana národa se zde na jaře 1944 zformovala nová odbojová organizace, vedená Karlem Cermanem, která za pomoci parašutistů navázala kontakt s Londýnem. Zároveň se zde v průběhu roku 1944 začaly vytvářet partyzánské oddíly<sup>230</sup>. V roce 1947 postupovala TNK Semily mírněji a vynesla čtrnáct odsuzujících rozsudků z celkového počtu sto šest. Tomuto průběhu tzv. malé retribuice odpovídá i postup jiných trestních nalézacích komisí působících po celém Československu.

Zajímavý je i pohled na míru aktivity a četnost schůzí všech tří komisí. TNK Jilemnice začala posuzovat případnou vinu již od února 1946, ale první odsuzující rozsudky se objevují až v polovině roku, přesněji koncem června 1946. TNK Turnov sice vynesla první odsuzující rozsudek již 27. února 1946, ale většinu zbylých rovněž až koncem června a později. U obou komisí se shodně zvýšil počet schůzí v březnu a dubnu 1947. TNK Turnov začala v lednu

---

<sup>230</sup> Více viz MÁLKOVÁ, Žaneta: *Odbojová činnost v okrese Semily v letech 1939–1945*, Diplomová práce Univerzita Pardubice, Pardubice 2009.

1947 vynášet odsuzující rozsudky, jichž bylo nejvíce v únoru a březnu. Členové TNK Jilemnice vyměřili poslední odsuzující výměry v březnu a dubnu 1947.

Zatímco TNK Jilemnice projednávala v roce 1946 nejvíce případů v dubnu, květnu a srpnu, u TNK Turnov to bylo až v posledním čtvrtletí (v říjnu, listopadu a prosinci). V následujícím roce se členům TNK Jilemnice nejvíce kauz sešlo v dubnu, zatímco TNK Turnov s výjimkou května projednávala v jednotlivých měsících případy po desítkách. S tímto faktem může souviset snaha o manipulaci s volebními výsledky, protože podle zákona osoba obviněná z provinění proti národní cti obdržela tzv. volební překážku a nemohla se voleb zúčastnit. Podobný postup lze vysledovat i u TNK Turnov, která se v některých výměrech zabývala volebním právem. Ve spisech TNK Semily se žádné zmínky o této problematice neobjevují. Členové TNK Semily nejvíce případů - stejně jako členové TNK Jilemnice - projednávali v dubnu 1946 (60) a květnu 1946 (45). Aktivní byly komise i na začátku roku 1946, kdy v únoru a v březnu shodně projednaly dvacet čtyři případů, zatímco ve druhé polovině roku řešily méně než deset kauz měsíčně. V roce 1947 řešily všechny komise shodně velkou řadu případů v dubnu, tedy těsně před koncem prvního retribučního období, kdy nevyřešené případy přecházely pod okresní soudy.

Z hlediska trestů za údajná provinění proti národní cti lze vysledovat určitou souvislost mezi zaměstnáním viníka a typem, popřípadě výší trestu. Nejvyšší celkovou částku vyměřili členové TNK Turnov, a to v hodnotě přes osm set tisíc korun československých. Tento typ trestu se ve spisech objevil celkem 44x. Největší peněžité pokuty dostali převážně obchodníci, továrníci, autodopravci, národní správci atd. V těchto případech se uložené peněžní tresty pohybovaly od 10 000 do půl milionu korun. Jednalo se převážně o obviněné v profesích, u kterých se předpokládal vyšší příjem, a o typ lidí, kteří raději zaplatí peněžitou pokutu. V případě nedobytnosti stanovovali členové komise i náhradní trest v podobě vězení. U rolníků se peněžité pokuty pohybovaly v řádech stovek až tisíců, samozřejmě i zde se objevily výjimky. Trestní nalézací komise Jilemnice za první retribuční období vynesla pouhých pět trestů, které zahrnovaly i pokutu, a to v celkové výši 21 000 Kčs. Je pravda, že mezi obžalovanými převládali rolníci, zemědělci, dělníci, lidé vyučení řemeslu a manuálně pracující. Pokutu obdrželi lesní hajný, provazník, výrobní mistr a žena v domácnosti. Celková suma se u TNK Semily vyšplhala na 384 000 Kčs. Kopíruje to stejnou situaci jako u předešlé komise. V rozmezí pokuty od sto do deseti tisíc korun se pohybovali rolníci, dělníci, ženy v domácnosti, prodavačky, obuvníci, hostinští, dílovedoucí a řemeslníci (např. truhláři

či hodináři). Vyšší částku vyměřili členové komise úředníkům (až 100 000 Kčs), velkoobchodníkům a majitelům živností. Trest pokuty vynesla tato komise celkem 40x.

Veřejná pokárání nejčastěji vynášely komise v Turnově (53) a Semilech (58), zatímco členové TNK Jilemnice vynesli takový trest v případě šestnácti domnělých viníků. TNK Jilemnice nejčastěji vynášela trestní výměry v podobě vězení či v kombinaci s vězením. Za první retribuční období se jednalo o dvacet dva případů s celkovou délkou vězení přes padesát jedna měsíců. Trestní nalézací komise potrestala vězením třicet šest provinění proti národní cti v celkové délce přes devadesát sedm měsíců. Obžalovaní u TNK Semily strávili ve vězení na základě jednapadesáti výměrů přes jedenáct let.

Pokud všechna fakta shrneme, vynesla TNK Jilemnice za své působení nejvíce trestů vězení, méně veřejných pokárání a nejméně pokut. TNK Turnov nejčastěji používala veřejné pokárání, méně často pokutu a nejméně často trest vězení. TNK Semily se shodovala s TNK Turnov v počtu veřejného pokárání, ale trest ve formě vězení použila častěji než peněžitou pokutu. Znovu připomínám, že typ trestu a jeho výše určovala i skladba obžalovaných, a to především jejich povolání, národnost a v neposlední řadě i pohlaví.

Tzv. druhá retribuce se na Semilsku dotkla převážně TNK v Jilemnici a TNK v Semilech. Podle plánů KSČ se retribuce měly stát mocenským nástrojem komunistické strany k odstranění skutečných i domnělých odpůrců režimu, což se projevilo především u tzv. velké retribuce. Do aktivit mimořádných lidových soudů zasahovalo Ministerstvo vnitra, s akčními výbory měly úzce spolupracovat i soudy. Politické zneužití akčních výborů dokládají případy policejního úředníka Jana Chudoby a politika Vladimíra Krajiny, členů Československé strany národně socialistické.<sup>231</sup>

Obě komise řešily jak nové případy, tak revidovaly kauzy staré či odložené z prvního retribučního období. Tresty se v porovnání s prvním obdobím výrazně lišily svoji výší, a to převážně u peněžitých pokut. Nebylo neobvyklé, aby osoby, jejichž případy komise v letech 1946 až 1947 zastavily, byly v roce 1948 potrestány odsuzujícím výměrem. Osobně si to vysvětluji tím, že došlo k zásadní změně politického klimatu. Komunistická strana Československa v prvním retribučním období samotnou retribuční kritizovala. Vysoké pokuty, upřednostňované před jinými tresty, vypovídaly podle mého názoru o potřebě finančních prostředků nového režimu. Finance směřovaly na zbrojení a do těžkého průmyslu. Zatímco tzv. velká retribuce se vyznačovala značnou politizací, tzv. malá retribuce se dotkla převážně

---

<sup>231</sup> KOČOVÁ, Kateřina: Druhá retribuce. Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948, in: *Soudobé dějiny*, roč. XII, 2005, č. 3-4, s. 586–625, ISSN 1210-7050.

řadových občanů. Tzv. druhá retribuce byla ovlivněna spíše politickou příslušností a potencionálním odporem ke KSČ, který chtěla strana potlačit.



## 7 ŽENY A MALÁ RETRIBUCE NA SEMILSKU

V současné době se v české i světové historiografii prosazují témata zabývající se sociální problematikou, a to především postavením ženy a dítěte v minulosti a současnosti. Domácí scénu nejlépe reprezentuje Milena Lenderová<sup>232</sup> působící na Univerzitě Pardubice a zabývající se nejen oborem gender history, ale i dějinami každodennosti a česko-francouzskými vztahy. Gender history patří k jednomu z nejmladších historiografických odvětví, které se etablovalo počátkem osmdesátých let dvacátého století, a to hlavně díky americkým historikům a výuce oboru na amerických univerzitách. Zjednodušeně řečeno se zabývá postavením ženy v průběhu historie, lze ji chápat jako sociální srovnání feminity a maskulinity. Často bývá dávána do spojitosti s feminismem<sup>233</sup> a jeho vývojem.

Rozhodl jsem se, že i já se pokusím na základě analýzy fondů trestních nalézacích komisí zhodnotit postavení žen a jejich roli v tzv. malé retribuci, a to s ohledem na okres Semily. V této kapitole jsem se pokusil rekonstruovat případy žen, avšak často jsem se setkal s tím, že jejich spisy byly buď součástí spisů mužských rodinných příslušníků (otců, manželů či synů), nebo obsahovaly minimum informací, často jen výpověď a trestní nález. Zabývám se zde pouze případy žen české národnosti, ženy německého původu typizují až v následující kapitole zabývající se národnostní problematikou. V analýze předkládám nejen postavení žen před jednotlivými komisemi, ale i celkové shrnutí porovnávací přístup TNK k ženské otázce jak na Semilsku.

---

<sup>232</sup> Např. LENDEROVÁ, Milena. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. 1. vyd. Praha: NLN, 2009. ISBN 978-80-7106-988-1. LENDEROVÁ, Milena, RÝDL, Karel. *Radostné dětství? Dítě v Čechách devatenáctého století*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9. LENDEROVÁ, Milena. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. 1. vyd. Praha: NLN, 2009. ISBN 978-80-7106-988-1. LENDEROVÁ, Milena. *Chytila patrola, aneb, Prostituce za Rakouska i republiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0379-9. LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0737-5.

<sup>233</sup> Vývoj feminismus jako ideologie se dělí do tří fází. První vlna požadovala stejná politická práva a stejné právní postavení jako muži, tedy zrovnoprávnění žen de iure. Jako první získaly ženy volební právo na Novém Zélandě v roce 1893, v Československu bylo volební právo pro ženy uzákoněno v roce 1919. Druhá vlna feminismu (60. až 80. léta 20. století) si za cíl kladla zrovnoprávnění žen de facto, tedy v osobním a rodinném životě. Přelomovou událostí se stal vynález antikoncepční pilulky. Třetí vlna probíhá od 90. let a feminismu se rozštěpil do několika ideových proudů, např. socialistický, radikální či liberální. HEYWOOD, Andrew: *Politické ideologie*, 4. vyd. Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2008, s.245–269, ISBN 978-80-7380-137-3.

Trestní nalézací komise Jilemnice posuzovala vinu celkem u 45 žen české nebo neznámé národnosti z celkového počtu 274 projednaných případů. U 39 případů členové komise řízení zastavili, zatímco šest žen shledali vinnými za přestupek podle dekretu číslo 138/1945 Sb. Pokud tedy před komisí v Jilemnici stanula žena, byla zde necelá čtrnáctiprocentní pravděpodobnost, že bude shledána vinnou a potrestána. Nejčastěji se měly ženy dopustit udavačství (12 případů), v menší míře společenských styků s Němci (7 případů) a v neposlední řadě vyhrožování a vychvalování nacionálního socialismu. V roce 1946 projednala TNK Jilemnice 33 případů, v roce 1947 šest kauz a v roce 1948 dořešila jeden případ. Ve stejném roce také další dva případy zastavila a jeden obnovila a následně opět zastavila. Členové TNK udělili dvě důtky za horlivé chování. Jedna potrestaná žena se odvolala k Zemskému národnímu výboru v Praze a uspěla, její trestní nález byl zrušen. V případě viny nejčastěji komise používala trest veřejného pokárání a vězení. Udělila dvě peněžité pokuty v celkové výši 7 000 Kčs.<sup>234</sup>

Členové komise v Semilech rozhodovali o vině či nevině u šedesáti žen. Z tohoto počtu se podle protokolů 31 žen hlásilo k české národnosti, ve 14 případech se jednalo o ženy německého původu a u 15 žen byla národnost neznámá. V roce 1946 komise posuzovala provinění proti národní cti u pětadvaceti žen, o rok později u jednadvaceti žen. Členové TNK Semily dvacet jedna žen potrestali odsuzujícím trestním výměrem, zatímco u dvaceti pěti jednání zastavili. Nejčastější provinění proti národní cti žen souzených u této komise mělo podobu styků s Němci (8 případů), vyhrožování (7 případů), udavačství (7 případů) a žádosti o německou státní příslušnost (4 případy). V typech provinění se objevilo chválení tehdejšího režimu (4), urážení (2) a odvolávání se na gestapo (3). Členové komise u odsouzených žen využívali jak jednotlivých trestů, tak i jejich kombinací. Nejčastěji komise používala veřejné pokárání (12), vězení (10), nejméně často peněžité pokuty (8). Nejkratší vězení trvalo 19 dnů a nejdelší rok. Souhrnná délka se vyšplhala na tři roky a několik dnů. Nejnižší pokutu vyměřila ve výši 100 Kčs a nejvyšší ve výši 30 000 Kčs. Celková suma měla hodnotu 43 600 Kčs.<sup>235</sup>

Trestní nalézací komise v Turnově posuzovala případy 74 žen (15 %), přičemž 46 z nich se hlásilo k české národnosti a u 14 nebyla národnost uvedena.<sup>236</sup> Členové komise odsoudili 10 žen, z toho 2 v roce 1946 a zbylých 8 v roce následujícím. O tom, jak se TNK

---

<sup>234</sup>SOKA Semily, ONV Jilemnice, kartony 1-12.

<sup>235</sup>SOKA Semily, ONV Semily, kartony 69-9.

<sup>236</sup>Zbylých 14 žen se hlásilo k německé národnosti.

postavila vůči těmto případům, svědčí i to, že v některých případech nebyl vytvořen samostatný spis obžalované, ale trestní výměr byl vložen do spisu jejího manžela. Z provinění převažovaly udavačství (14), společenské styky s Němci včetně tzv. horizontální kolaborace (10) a vyhrožování (6). Pouze několik žen bylo obviněno z údajného terorizování Čechů, hanlivého vyjadřování a přijetí německé státní příslušnosti.<sup>237</sup>

### 7. 1 Odsuzující rozsudky

Několik žen komise na Semilsku potrestaly kvůli společenskému styku s Němci přesahující míru nutnosti. Podle obdržených udání a svědeckých výpovědí navazovaly obviněné ženy styky s Němci za účelem získání různých výhod, popřípadě jim donášely na své spoluobčany.

**Kateřinu Hájkovou** udal Ladislav Patočka, který tvrdil, že ke jmenované pravidelně do bytu docházeli němečtí četníci, se kterými se německy bavila a zdravila je německým pozdravem. Hájková svoji vinu popřela s tím, že ji četníci vyšetřovali ohledně zabití dvou prasat načerno a německý pozdrav používala jen kvůli tomu, aby situaci vyřešila. Svědek Josef Votoček dosvědčil, že obviněná po dobu okupace tajně přenášela přes hranice balíčky na poštu do Vysokého nad Jizerou, které byly následně odesílány do Prahy pro jeho dceru, jelikož v Jablonci se pošta před odesláním kontrolovala. Přesto ji členové komise TNK Jilemnice 20. března 1947 shledali vinnou a odsoudili k veřejnému pokárání po dobu deseti dnů. Kateřina Hájková se odvolala, Zemský národní výbor v Praze 25. června 1948 odvolání vyhověl a trestní nález zrušil.<sup>238</sup>

22. srpna 1946 potrestali členové TNK Jilemnice **Annu Libišovou** trestem čtyřměsíčního vězení, který si odpykala v zajišťovací vazbě, a veřejným pokáráním za údajný společenský styk přesahující míru nutnosti a udavačství. Stížnost na ni podala Marie Kocourová. Ta v listopadu 1943 požádala rolníka Josefa Pičmana o obilí, jelikož ona a její synové neměli co jíst. Pičman jí obilí přislíbil výměnou za benzín, který Kocourová jako výrobkyně skleněných perel měla. Proběhla výměna benzinu za čtyřicet kilogramů obilí a Libišová oba aktéry udala Emilu Knappemu, který následně nařídil prošetření. Oba byli následně odsouzeni na jeden rok vězení, ale nakonec místo vězení zaplatili pokutu. Svědci Josef Bachtík, František Šíra a Jindřich Holubec potvrdili, že Anna Libišová navštěvovala Knappého na obecním úřadě často. Jindřich Holubec a Gertruda Karnetová dosvědčili, že obviněná se stýkala s Knappem i mimo úřední hodiny kvůli osobním záležitostem.

<sup>237</sup>SOKA Semily, ONV Turnov, kartony 1-24.

<sup>238</sup>Žena v domácnosti se narodila 16. května 1898 v Dolní Slivné. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 4.

Při jednom z výslechů obviněná přiznala, že její návštěvy byly přátelské. Samotný Emil Knappe doznal, že Libišová rovněž udala další osoby včetně svého manžela pro poslouchání rozhlasu. Při konfrontaci s Knappem obviněná tvrdila, že nic není pravda. 18. září 1948 zamítl její žádost o odvolání Zemský národní výbor v Praze pro bezpředmětnost.<sup>239</sup>

**Otilie Kubátová** podle TNK Semily navázala známost s německým důstojníkem, kterého si přivedla do bytu v roce 1939. Tuto návštěvu potvrdili sousedé Zahradníkovi. Obviněná obdržela odsuzující výměr v podobě peněžité pokuty ve výši 500 Kčs, v případě nedobytnosti sedmidenní vězení.<sup>240</sup>

Dělnice **Anna Püschelová** se podle udání měla dožadovat u elektrárenského podniku města Semily výkazů za spotřebovanou elektrickou energii v německém jazyce a odvolávat se na gestapo. Podle svědkyní Marie Skopečkové, Marie Lysé a Anny Novákové se Püschelová společensky stýkala s Němci, s jedním z nich, Koppem, údajně měla i známost. V protokole však obviněná uvedla, že o žádnou známost nešlo, pouze si k ní chodil pro psí jídlo a povídali si o všedních věcech. Annu Novákovou nařkla ze zaujatosti, protože Kopp jí a její dceři měl vyhrožovat. Trestní nalézací komise v Semilech ji 13. února 1946 potrestala dvouměsíčním vězením, které si odpykala již zajišťovací vazbou.<sup>241</sup>

**Jarmila Steinerová** údajně od roku 1942 až do konce války pobírala od německých úřadů a jejich funkcionářů podpory a využívala různých výhod. Udržováním společenských styků s Němci přesahujícím míru nutnosti sledovala svůj osobní prospěch. Měla přivodit vyšetřování starosty a tajemníka obce Kněžnice německými četníky ze Semil. Jako Češka se roku 1937 provdala za Edmunda Steinera, muže německé národnosti. Před Vánocemi 1942 musel Steiner narukovat a jeho rodina dostávala běžnou podporu prostřednictvím Okresního úřadu v Semilech. Na popud obžalované její manžel požádal jako člen NSV<sup>242</sup> ještě o zvláštní podporu u německého okresního hejtmana v Semilech a obviněné byl vyplácen příspěvek 160 až 200 korun měsíčně. Údajně se rovněž domáhala zvláštních podpor ve formě placení účtů u německého blockleitera Dicka, respektive jeho nástupce Czecha. Veřejné pohoršení vzbuzovala i tím, že údajně otevřeným oknem vysílala skeče, ve kterých byli zesměšňováni prezident republiky a londýnská exilová vláda. Za toto chování ji TNK Semily potrestala

---

<sup>239</sup> Narodila se 9. července 1907 v Roudnici. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 7.

<sup>240</sup> Narodila se 18. srpna 1913 v Tříči. SOkA Semily, ONV Semily, karton 2.

<sup>241</sup> Narodila se 14. června 1902. SOkA Semily, ONV Semily, karton 5.

<sup>242</sup> Nationalsozialistische Volkswohlfahrt, Národně socialistický spolek pro prosperitu národa.

7. září 1946 tisícikorunovou pokutou, v případě nedobytnosti měsícem vězení, a veřejným pokáráním.<sup>243</sup>

Mezi často trestaná provinění proti národní cti patřily urážky, terorizování Čechů a Slováků či hanlivé výroky o nich, popřípadě o Československu a jeho představitelích. Na základě udání se měla **Marie Blažejová** provinít kolaborantstvím, členstvím v německých spolcích, nadáváním a urážením Čechů a sympatizováním s Adolfem Hitlerem. Aloisie Dolejší, domovnice budovy sloužící jako německý obecní úřad, dosvědčila, že poslední dva roky okupace dodával zahradník v den Hitlerových narozenin květiny s vizitkou, na které bylo napsáno *Zum Führer Bild von Frau Marie Blaschej*. Samotná obviněná při výslechu svoji vinu odmítla. Nikdy se nedomáhala vstupu do německých spolků, popřela styky s vedoucím strany NSDAP a starostou Schmidtem. Vždy se chovala jako Češka a český lid neoznačovala jako pakáž. Toto tvrzení potvrdili svědci Oldřich a Josef Maryškové, kteří u Marie Blažejové od roku 1942 do konce okupace poslouchali zahraniční rozhlas a dosvědčili, že se obviněná před nimi prezentovala jako řádná Češka. Také vyvrátili její spolupráci s Němci. Německý pravopis svého jména používala pouze v oficiálních záležitostech. Květiny zaslala Schmidtovi, nikoliv Hitlerovi, a to z materiálních důvodů. Blažejovi vlastnili vilu v Harrachově, a proto se snažila si starostu naklonit a přesvědčit jej o loajálnosti jejich rodiny vůči německému národu, aby jim prodloužil pobyt. Trestní nalézací komise v Jilemnici ji 28. června 1946 odsoudila za provinění proti národní cti k dvoutisícové pokutě a osmi dnům veřejného pokárání.<sup>244</sup>

Domácí švadlena **Božena Valšová** obdržela trestní výměr v podobě tříměsíčního vězení 11. listopadu 1946. Podle komise a výpovědí tří hlavních svědkyní se dopustila hanlivých výroků na adresu Čechů a Edvarda Beneše. Po popravě generála Eliáše<sup>245</sup> prý pronesla, že *ve vládě byli takoví parchanti jako Eliáš a že každého desátého Čecha patří popravit*. Styděla být se Češkou. V roce 1941 před Annou Knapovou označila Beneše za zloděje a parchanta, který okradl malé děti, a že je třeba ho pověsit. Měla se rovněž stýkat

---

<sup>243</sup> Tato zemědělská dělnice se narodila 12. ledna 1915 v Kněžnicích. SOkA Semily, ONV Semily, karton 6.

<sup>244</sup> Narodila se 11. července 1894 ve Spáleném Poříčí. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 2.

<sup>245</sup> Generál Alois Eliáš v době německé okupace působil jako předseda druhé protektorátní vlády, nicméně působil v odbojové organizace Obrana národa, navázal styky s dalšími domácími odbojovými skupinami a zahraničním odbojem. 27. září 1941 proběhlo jeho zatčení, soud potvrdil jeho vinu a odsoudil ho k smrti. Jeho poprava proběhla 19. června 1942 v Praze. TOMÁŠEK, Dušan. *Generál šel na smrt: životní příběh Aloise Eliáše*. 3. vyd. Praha, Epocha 2008, ISBN 978-80-87027-98-1.

s Němci a její zeť působil aktivně u gestapa. Pouze jediný svědek svědčil v její prospěch. Podle Vlastislava Horáčka se nikdy nevyjádřila hanlivě o londýnské vládě či jiných veřejně činných osobách. Chovala se prý jako správná Češka. Valšová se odvolala ke Krajskému národnímu výboru v Liberci, který 7. června 1949 odvolání zamítl pro bezpředmětnost, ale obviněné poskytl kvůli nemoci a péči o dvě děti šestiměsíční odklad vězení.<sup>246</sup>

**Vilemína Vyhlídková** začala svůj přerušovaný trest vykonávat 4. listopadu 1947, protože její manžel byl delší dobu nemocen a neměl kdo vykonat podzimní zemědělské práce. Do vězení nastoupila již 4. února 1947, ale lékař Antonín Munzar ji shledal částečně neschopnou vazby a Vyhlídková byla předčasně propuštěna. Obviněná údajně vyhrožovala svým příbuzným gestapem a odvolávala se na svoji německou babičku. Haně Dolanské prý řekla, že kdyby chtěla, tak se její tatínek z Říše nevrátí. Anežce Vyhlídkové též vyhrožovala udáním u gestapa a při sporu ohledně propachtovaného farského pole se údajně dovolávala zákroku německých četníků či gestapa i přesto, že zakročily české bezpečnostní orgány. Obviněná 22. listopadu 1943 koupila od Josefa Vyhlídky usedlost, na které v době nepřítomnosti vlastníka hospodařili manželé Josef a Ludmila Brožovi a kde bydlela rovněž Anežka Vyhlídková. Před nabytím platnosti smlouvy se dožadovala, aby se všichni jmenovaní odstěhovali. Ve svých výpovědích se odvolávala na zaujatost svých příbuzných kvůli osobním a finančním důvodům, nicméně její činy potvrdil nezaujatý svědek, štábní strážmistr Josef Stejskal. Vyhlídková obdržela od TNK 20. února 1946 trestní výměr dvoutříměsíčního vězení a třítisícové peněžní pokuty.<sup>247</sup>

**Berta Vojřířová** se podle svědků Josefa Matěchy, Marie Hidské a Aloise Crhounka ze Železného Brodu měla provinít jejich údajným terorizováním. Všem vyhrožovala udáním u gestapa, aby získala vlastní prospěch. Podle obviněné byl Matěcha proti ní zaujat kvůli sporu o psa, kterého chtěl údajně sníst. Členové komise v Semilech ji 3. května 1946 potrestali veřejným pokáráním, ale Vojřířová využila možnosti odvolání se proti nálezů ke Krajskému národnímu výboru v Liberci. Ten ho 7. června 1949 zamítl pro bezpředmětnost.<sup>248</sup>

Soukromá úřednice české národnosti **Vilma Vedralová** se odvolala proti rozhodnutí TNK Semily z 3. května 1946 k Zemskému národnímu výboru v Praze, který odvolání 17. listopadu 1947 zamítl. Členové komise ji shledali vinnou za údajné urážení a terorizování

---

<sup>246</sup> Narodila se 27. dubna 1882 v Jilemnici. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 11.

<sup>247</sup> Tato chalupnice se narodila 23. března 1899. SOkA Semily, ONV Semily, karton 9.

<sup>248</sup> Působila v domácnosti a narodila se 4. března 1891 v obci Okrouhle. SOkA Semily, ONV Semily, karton 9.

osob české národnosti a 17. dubna 1946 ji potrestali čtyřicetidenním vězením a veřejným pokáráním. Podle svědků urážela rodinu politického vězně Františka Beneše výroky *S tebou si to, chlape, vyřídím, ty dlouho na svobodě nebudeš* či *Počkejte, vy komunisti, já si s vámi budu vědět rady*. Obviněná svoji vinu popírala a tvrdila, že se jí svědci mstí, jelikož s nimi měla problémy kvůli odběru vody.<sup>249</sup>

**Emilii Němečkovou** obvinili z provinění proti národní cti dělnice. Obviněná v letech 1943 až 1944 pracovala jako mistrová a měla své podřízené nutit k většímu výkonu a v případě neuposlechnutí příkazů vyhrožovat posláním na práci do Říše. Němečková se odvolávala ve své výpovědi na to, že pouze plnila příkazy svého vedoucího, Němce Vincence Flögela. Toto tvrzení ale vyvrátila Božena Kafková popisem situace, kdy Flögel dal příkaz na výrobu čtyřiceti filtrů na patrony, zatímco Němečková číslo svévolně zvýšila na padesát až šedesát. Anna Hübnerová, Růžena Václavů, Libuše Kopalová, Vlasta Mužíčková, Hana Hušková a Emilie Velová označily obviněnou za příliš horlivou. 11. března 1946 vynesli členové TNK Semily odsuzující výměr v podobě veřejného pokárání a tříměsíčního vězení s možností vyhnout se trestu zaplacením pokuty ve výši 6 000 Kčs.

**Kateřina Najmanová** se narodila 25. listopadu 1889 v Pohoří. V letech 1940 až 1944 v Turnově při hádkách se sousedy prý vyhrožovala německými úřady, pohrůzkami terorizovala své okolí, prohlašovala se za Němku, ač byla české národnosti, a pokusila se údajně o udání Alžběty Pecinové u české kriminální policie. Celý případ se odvíjel od sporu Najmanové s manželi Pecinovými, kteří odkoupili od jejího švagra Josefa Řivnáče půlku domu, s čímž se obviněná nemohla smířit. Svědkyně Božena Andělová potvrdila mstivou a hádavou povahu Najmanové. Též potvrdila, že se obviněná označovala za Němku, a podle její výpovědi navázal rovněž syn Najmanové poměr s Němkou. TNK v Turnově za teorizování a vyhrožování německými úřady za účelem osobního prospěchu potrestala Najmanovou 13. ledna 1947 peněžitou pokutou ve výši 200 Kčs, v případě nedobytnosti vězením na dva dny.<sup>250</sup>

**Salabovi** byli podle svědků známí tím, že silně tíhli k nacionálnímu socialismu, který i propagovali. V jejich bytě údajně visely fotografie Adolfa Hitlera, stýkali se s Němci, požádali prý o německou národnost a děti posílali do německých škol. Na adresu Ludmily Kyršlegrové a Boženy Drahošové údajně Marie Salabová, rozená Doležalová, pronesla: „*Ony*

<sup>249</sup> Obviněná se narodila 28. května 1913 v Semilech. SOkA Semily, ONV Semily, karton 8.

<sup>250</sup> SOkA Semily, ONV Turnov, karton 13.

vám ty hřebínky spadnou“. Jaroslava Salabu<sup>251</sup> potrestala 16. dubna 1946 TNK Semily za údajné přijetí německé národnosti a posílání dětí do německých škol tříměsíčním vězením a veřejným pokáráním, zatímco jeho manželka byla 26. dubna 1947 odsouzena za nadměrný společenský styk s gestapem k ročnímu vězení.<sup>252</sup>

S případem Otilie Kubátové, uvedeným výše, souvisí i provinění proti národní cti její matky, **Alžběty Jandurové**. Když si dcera přivedla na návštěvu německého přítele, šla Jandurová údajně k Viktorovi Zahradníkovi a pronesla: „*Vy mi musíte půjčit peřinu, a když ne, já jsem říšská příslušnice, dojdou si na gestapo a pak uvidíte!*“ Také měla o Zahradníkových rozhlašovat, že jsou komunisté. Dcera Otilie vypověděla, že peřinu přinesla Zahradníková dobrovolně. Zahradník je prý fyzicky napadal, a tak si jely stěžovat na četnickou stanici do Semil. Četníci ale neshledali žádné známky násilností. Členové TNK Jandurovou za terorizování příslušníků českého národa 6. března 1946 odsoudili ke stejnému trestu jako její dceru (pokuta 500 Kčs, při nedobytnosti týdenní vězení).<sup>253</sup>

**Anežka Řeháková** vzbudila veřejné pohoršení, když na nábřeží Prezidenta Beneše v Železném Brodě 3. září 1945 údajně vykřikovala, že *za Hitlera to bylo desetkrát lepší*. Svoje chování omlouvala značným rozrušením mysli, když jí bylo odepřeno vydání másla. Komise ji 12. března 1946 potrestala kombinací všech tří trestů: vězením v délce devatenáct dnů, které si odpykala zajišťovací vazbou, peněžitou pokutou ve výši 100 Kčs (nebo dvoudenním vězením v případě nedobytnosti) a veřejným pokáráním.<sup>254</sup>

Někdy se stalo, že ženy své výhrůžky opravdu uskutečnily a spoluobčany udaly převážně gestapu, popřípadě osobám německé národnosti zastávajícím vedoucí funkce. Následoval postih udané osoby ze strany německých úřadů, udání však nevedla ke smrti.

**Božena Malá**, narozená 5. března 1893 ve Vysokém nad Jizerou, údajně napsala dopis, ve kterém svého manžela, košíkáře Karla Malého, nabízela jako udavače gestapu. Tento dopis byl ale zadržen a na jičínský Oberlandrat nedošel. Obviněná svoji vinu popírala, poukazovala na to, že navštěvovala české školy a německy neumí. Pocházela ze smíšeného manželství, otec byl Němec a matka Češka. Nicméně po zkoušce písma a svědectví grafologa

---

<sup>251</sup> Tento textilní dělník se narodil 14. května 1909 v obci Dolní Suchá. SOkA Semily, ONV Semily, karton 5.

<sup>252</sup> Obviněná se narodila 26. března 1907. SOkA Semily, ONV Semily, karton 5.

<sup>253</sup> Žena v domácnosti se narodila 24. května 1885 v Poboří u Kolína. SOkA Semily, ONV Semily, karton 1.

<sup>254</sup> Žena v domácnosti se narodila 25. prosince 1882 v obci Mrklův. SOkA Semily, ONV Semily, karton 5.



Jaroslava Lachmana se TNK Jilemnice rozhodla 11. listopadu 1946 Malou potrestat veřejným pokáráním po dobu deseti dnů.<sup>255</sup>

Trestní výměr od členů komise v Semilech v podobě veřejného pokárání obdržela 23. dubna 1946 **Marie Maturová**, která po dobu okupace pracovala v německých službách pobočky Tanvaldských textilních závodů v Železném Brodě. Sloužila jako vedoucí pásové výroby. Když se jednou v průběhu léta 1943 nahromadilo více práce, poprosila Maturová podle svých slov Růženu Brožovou, aby sešila nějaké pásky navíc, ta to však odmítla a obviněná z rozrušení a únavy si na ni stěžovala vedoucímu Flöglovi. Ten informoval gestapo, které si uvedenou dělnici odvedlo na stanici a následně tři dny věznilo. Podle Brožové ji ale Maturová nařkla, že dělá málo a nechce pracovat.<sup>256</sup>

**Marii Tomšovou** udali její sousedé, manželé Stanislav a Anna Filingrovi. Zpočátku žili jmenovaní ve shodě, k roztržce mezi ženami ale došlo, když Filingrová odmítla dát obviněné chleba. Tomšová se rozčílila a pronesla: „*Já ti dám, ty mrcho, prodávat chleba za 50 Kčs, já tě udám gestapu. Já ti pomohu, ty mrcho, když to nešlo ted', já ti ukáži, co umím.*“ Své hrozby údajně splnila, gestapo několikrát provedlo domovní prohlídku u manželů a našlo nedovolené zásoby potravin. Annu Filingrovou odsoudil německý zvláštní soud do káznice na jeden rok. Tímto jednáním se Tomšová podle komise provinila proti národní cti a byla potrestána dne 10. dubna 1946 vězením v délce jednoho měsíce a desetidenním veřejným pokáráním na úřední desce Okresního národního výboru Semily a Místního národního výboru Pěňčov.<sup>257</sup>

Komise na Semilsku potrestaly dvě ženy za žádost o německou státní příslušnost, a to poměrně vysokou peněžitou pokutou. **Marie Marková** se prý údajně dobrovolně přihlásila k německé národnosti a požádala o státní německé občanství, za což jí TNK v Turnově 2. května 1947 potrestala pokutou 10 000 Kčs, v případě nedobytnosti jednoměsíčním vězením.<sup>258</sup> Československou státní příslušnici **Bedřišku Ouzkou** potrestala komise v Turnově dne 25. dubna 1947 peněžitou pokutou ve výši 25 000 Kčs (s náhradním trestem tříměsíčního vězení). V roce 1942 prý přijala německou státní příslušnost, pobírala výhody určené pro Němce a konala sbírky pro německý Červený kříž.<sup>259</sup>

---

<sup>255</sup>SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

<sup>256</sup> Narodila se 17. dubna 1921 v obci Zeleč. SOkA Semily, ONV Semily, karton 3.

<sup>257</sup> Tato sklářská dělnice se narodila 6. srpna 1913 v obci Zásada. SOkA Semily, ONV Semily, karton 8.

<sup>258</sup>SOkA Semily, ONV Turnov, karton 22.

<sup>259</sup>SOkA Semily, ONV Turnov, karton 22.

**Marie Janků**, rozená Košková, byla potrestána za činy svého manžela, jelikož jim údajně nezabránila. Když měl její budoucí manžel Josef Janků udat advokáta Dr. Maye vrchnímu inspektoru kriminální policie Josefu Čapkovi, údajně se usmívala a čin schvalovala pokyvyváním hlavy. 22. ledna 1947 nad ní TNK v Turnově vynesla odsuzující rozsudek v podobě veřejného pokárání a peněžité pokuty 10 000 Kčs.<sup>260</sup>

Členové TNK Turnov vyměřili 28. června 1946 **Anně Klímové**, rozené Tvrzníkové, peněžitou pokutu ve výši 200 Kčs, v případě nedobytnosti dvoudenní vězení. 22. července 1945 poslala Němci Františku Hübnerovi po Němce Ilse Wollerové potraviny (jednalo se o dva krajíčky chleba a cca 5 dkg salámu). Oba jmenovaní německé národnosti byli internováni ve sběrném táboře v Rychnově a pracovali v autoparku v Českém Dubu. Případ nahlásil zdejší velitel Josef Kačer. Mírný trest vyměřila komise z důvodu přiznání obžalované a s přihlédnutím k projevení lidského soucitu, jelikož se jednalo o jejího bývalého dlouholetého zaměstnavatele.<sup>261</sup>

## 7.2 Osvobozující rozsudky

Na **Milenu Maderovou**, rozenou Vydrovou, přišlo udání, podle kterého si v době okupace podala žádost o německou státní příslušnost a posléze ji i získala. Obviněná se narodila 18. června 1908, pocházela z české rodiny, navštěvovala české školy a vyučila se dámskou krejčovou. V roce 1932 se provdala za Arthura Maderu z Německé Libiny, který automaticky získal německé občanství a v roce 1941 musel narukovat k říšskoněmeckému vojsku do Českých Budějovic. Maderová si žádost podala pod nátlakem hejtmána Schiepeka a okresního úřadu v Semilech. První jmenovaný jí vyhrožoval odebráním syna Arthura a jeho posláním do německé školy, zatímco okresní úřad chtěl Maderové odebrat podporu. TNK Jilemnice přihlédla k okolnostem a její případ 2. května 1947 zastavila, jelikož si přihlášku podala pod nátlakem a z obav o svoji a synovu budoucnost.<sup>262</sup>

O nevině **Růženy Nesvadbové** rozhodli členové TNK 22. srpna 1946. Podle udání se měla provinit společenským stykem s Němci a zdravením zdviženou pravicí. Samotná Nesvadbová nepopřela, že by při ucházení o místo přadleny nemluvila s Němcem. Jednalo se o německého učitele a nepozdravila ho zdviženou pravicí, ale pozdravem Grüss Gott.<sup>263</sup>

---

<sup>260</sup> Majitelka zelinářského obchodu se narodila 20. července 1893 v obci Krčkovice. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 7.

<sup>261</sup> Tato hospodyně se narodila 11. dubna 1902. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 8.

<sup>262</sup> SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

<sup>263</sup> Narodila se 1. prosince 1903 v Žitavě. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 9.

Rolníci **Annu Pičmanovou** obvinil bývalý starosta obce Poniklé nad Jizerou Emil Knappe, že počátkem roku 1940 udala několik osob kvůli uschování zbraní Františku Václavíkovi, který zastával pozici vedoucího místních rolníků a spolupracoval s gestapem. Jednalo se o Josefa Holubce, Bohumila Rychtáře, Františka Šíra a jejího vlastního syna Josefa Pičmana. Gestapo je vyšetřilo a propustilo po čtyřiaadvaceti dnech vězení. Samotný podnět ke komisi podal její syn, jmenované osoby ale nemohly dosvědčit, že se obviněná tohoto činu skutečně dopustila. Josef Pičman poté odmítl vypovídat a stížnost na matku stáhl. Šetření prokázalo, že matka se synem nevycházeli a spíše se jednalo o rodinnou při. Pičmanová navíc popřela, že by někoho udala. Františku Václavíkovi se prý jen svěřila, že nevychází se synem a jeho manželkou. 11. dubna 1946 bylo řízení zastaveno.<sup>264</sup>

**Ludmila Svatá** čelila obvinění z jednání proti národní cti v podobě spolupráce s Němci, kteří byli internováni ve sběrném táboře v Hrabačově u Jilemnice. Jako důkaz sloužil dopis napsaný 30. září 1945 Němkou Annou Jechke, adresovaný Adolfu Františkovi v Žitavě. Předmětem dopisu byl návod, jak jí má dotyčný do tábora psát a jako kontaktní osoba byla uvedena právě Ludmila Svatá. Zprostředkovatelskou roli sehrála Riestová, která dopis předala neznámé ženě a získala odměnu 50 Kčs. Vyšetřující komise nakonec zjistila, že Anna Jechke uvedla jméno Svaté bez jejího vědomí. Uvedla ji v dopise pouze proto, že se jednalo o její příbuznou a že si na ni vzpomněla. Na základě tohoto svědectví TNK Jilemnice řízení 11. dubna 1946 zastavila.<sup>265</sup>

**Annu Šimůnkovou** obvinila Marie Janatová. Tu měla obviněná udat kvůli tomu, že dala dvěma polským zajatcům chleba. Janatové to prý řekli četníci, kteří ji vyšetřovali. Nicméně Emil Knappe ve své výpovědi uvedl manžela Šimůnkové, Františka Šimůnka, jenž se měl udavačství dopustit. To potvrdil jak bývalý německý četník Jan Preller, tak i fakt, že Šimůnka Mimořádný lidový soud v Jičíně 6. března 1946 odsoudil za udavačství na osm let žaláře. TNK Jilemnice 11. listopadu 1946 řízení proti Šimůnkové zastavila.<sup>266</sup>

11. listopadu 1946 zastavila TNK Jilemnice případ **Věry Tužové**, která se prý přes míru společensky stýkala s Němci a uplácela je potravinami. Podle výpovědi Olgy Bínové se Tužová s Němci přátelsky bavila, ale společenský styk a jejich návštěvy v bytě obžalované dosvědčit nemohla. Za pozornost stojí, že Bínová byla sama obviněna z podpory a vychvalování fašismu a nacionálního socialismu a že od listopadu 1944 pracovala

---

<sup>264</sup> Obviněná rolnice se narodila 2. června 1882 v obci Poniklá. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 9.

<sup>265</sup> Tato soukromnice se narodila 3. února 1885 v Zálesní Lhotě. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 10.

<sup>266</sup> Narodila se 12. listopadu 1901 v Rokytně a pracovala jako dělnice. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 11.

v SS lazaretu. Tužová vypověděla, že s Němci se stýkala pouze v obchodní rovině a jejich společnost nevyhledávala. Do lazaretu dodávala ovoce a zeleninu, žádné osobní záležitosti se zde přítomnými Němci neřešila. Odmítla rovněž nařčení, že by nosila do Oberlandratu v Jičíně úplatky v podobě hus, šunky a jiných potravin.<sup>267</sup>

**Božena Farská**, narozená 29. června 1906, byla nařčena z toho, že udala Emilu Knappemu Karla Hejrala. Podle její výpovědi a výpovědi jejího otce choval Hejral k rodině Farských zášť. Po dobu okupace jim vyhrožoval a znepríjemňoval život, odmítl Farské i jejímu otci dát propustku k návštěvě nemocné matky, za jídlo v jejich hostinci platil starými potravinovými lístky. Emil Knappe jejich výpovědi potvrdil a doplnil, že právě kvůli Hejralovi dal v roce 1942 příkaz k uzavření hostince a vyrabování hostinského nábytku. Členové TNK Jilemnice 2. prosince 1946 případ zastavili.<sup>268</sup>

**Anna Čeřovská** mluvila podle výpovědi svědka Ďaloga jen německy, Němcům nosila houby, jahody, borůvky a brusinky, aby se jim zavděčila. Bydlela v domě lesní správy a po celou dobu okupace neplatila žádné nájemné. Němcům údajně donášela zprávy a zdravila je zdviženou pravicí. Měla se vyjádřit následovně: „*Nedej Bůh, aby Německo prohrálo tuto válku, to by bylo pro nás zle.*“ Po konfrontaci s výslechovým protokolem obviněná vypověděla přesný opak. Podle ní se stýkal s Němci sám Ďalog, vychvaloval si německý režim, jeho děti měly nosit uniformu Hitlerjugend a jeho manželka prý pronesla na adresu Čeřovské: „*Vy jste komunisti, měli jste být už dávno dáni do koncentráku nebo alespoň z Nového světa vyhnáni.*“ Komise nakonec shledala, že se jedná o sousedský spor, a řízení 6. srpna 1946 zastavila.<sup>269</sup>

30. srpna 1945 Okresní národní výbor v Semilech obdržel udání na **Annu Mazánkovou** a jejího manžela kvůli tomu, že údajně dobrovolně přijali do svého domu Němce Knoppa, se kterým se obviněná často ukazovala na veřejnosti. Josef Mazánek se měl dopustit udavačství, když Františka Žďárského před členem gestapa obvinil z poslechu zahraničního rozhlasu. Podle výpovědi Mazánkové přidělil Němce Knoppa, totálně nasazeného v období říjen 1942 až leden 1945, do jejich domu Obecní úřad v Semilech. Původně se jednalo o dva Němce, ale jeden z nich se krátce nato odstěhoval. Toto tvrzení Mazánkové potvrdila svědkyně Pavlína Hlubučková, které si Mazánková na rozhodnutí úřadu stěžovala. Jelikož Hlubučková uměla německy, zeptala se Knoppa na incident s rozhlasem.

---

<sup>267</sup> Narodila se 11. května 1920 v obci Roprachtice. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 12.

<sup>268</sup> SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 3.

<sup>269</sup> Tato dělnice se narodila 2. března 1883 v Jestrabí. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 2.

Ten jí potvrdil, že rozhlas slyšel u Žďárského osobně, a Mazánek nikoho neudal. Obviněné se rovněž vyčítalo, že Knoppa podporovala potravinami. Anna to uvedla na pravou míru s tím, že vajíčka si výše jmenovaný Němec koupil sám a ona je jen uvařila. TNK Semily 24. dubna 1946 řízení zastavila.<sup>270</sup>

**Růženu Mayerovou**, rozenou Holatovou, udala Stanislava Kodejšová, která kladla za vinu Mayerovým propuštění švagra z práce na pile a vyhrožování kvůli odebrání komunistického časopisu pro ženy Rozsévačka. Podle Kodejšové obviněná i její syn byli německé národnosti a Mayerová měla prohlásit: „*Můj syn je rád, že zapomíná česky.*“ Mayerová v protokole svoji vinu popřela a uvedla, že její syn německy neumí, jelikož vychodil sedm let české školy, stýkal se výlučně s Čechy a ona sama musela třikrát navštívit učňovský dům kvůli stížnostem, že se její syn nechová jako Němec. Časopis Rozsévačka sama odebírala. Přiznala se k jinému výroku, který rozhodně nepovažovala za vyhrožování: „*Pepíka je škoda, to byl dobrák, ale Slávku (tj. Kodejšovou) měli zavřít pro její hubu.*“ Naopak Kodejšová je prý neustále napadala a ohrožovala jejich pověst, Mayer ovšem nikdy neřešil situaci na německých úřadech či na četnictvu v Jesenném. Nezávadné chování obviněné potvrdili Marie Křížková a Josef Jína, kteří dobře znali jejího syna a potvrdili jeho dokonalou znalost českého jazyka. Komise došla k závěru, že se jednalo o osobní spor a mstu ze strany Kodejšové a shledala 10. dubna 1946 Annu Mayerovou nevinnou.<sup>271</sup>

**Vlastimilu Martincovou** obvinil ve své výpovědi Němec Erich Kult z vyzrazení partyzánské akce vojenské posádky Němců a ze sblížení s rotmistrem Pfisterem. Obviněná pracovala ve čtyřicátých letech jako služebná v dětském táboře na Kozákově. Svědci potvrdili, že její otec, Antonín Martinec, byl jako člen podzemního hnutí konající spojovací službu pověřen, aby pro revoluční skupinu v Rovensku vedl v patrnosti okupační německou posádku na Kozákově. Dcera navázala kontakty s tamější posádkou a otce informovala o jejím smýšlení, počtu a zbraních. TNK Semily označila výpověď Kulta za lživou s cílem pomoci své osobě a 2. února 1946 případ s přihlédnutím k nápomoci odbojové činnosti zastavila.<sup>272</sup>

**Eleonora Kyselová** údajně požádala v roce 1941 kvůli vlastnímu prospěchu o pomoc gestapo, čímž poškodila Pavlínu Mejvaldovou. Podle udání přijelo Gestapo do bytu Mejvaldové a nařídilo jí byt okamžitě vyklidit a zpřístupnit Kyselové. Po prošetření členové

---

<sup>270</sup> Tato žena v domácnosti se narodila 21. prosince 1886 v Semilech. SOKA Semily, ONV Semily, karton 3.

<sup>271</sup> Pracovala jako dělnice a narodila se 13. prosince 1908 v Tanvaldě. SOKA Semily, ONV Semily, karton 3.

<sup>272</sup> Narodila se 24. července 1921 v obci Veselá. SOKA Semily, ONV Semily, karton 3.

komise odhalili, že obviněná nejprve podala žádost o byt u tehdejšího Okresního úřadu v Semilech, který žádosti vyhověl. Mejvaldová se ale odmítla podřídit, a tak se Kyselová znovu obrátila na bytového referenta komisaře Kroupu. Ten do bytu poslal dva členy hospodářské služebny Adamičku a Vladyku, kteří se sice nechovali příliš přívětivě, ale rozhodně se nejednalo o členy gestapa, jak tvrdila bývalá nájemkyně. 6. března 1947 členové komise případ zastavili.<sup>273</sup>

13. února 1946 shledala TNK Semily **Zdeňku Kynčlovou**, rozenou Bucharovou, nevinnou ve věci provinění proti národní cti. Obyvatelé obce Bořkov na ni podali stížnost, že v době okupace zkracovala ve svém obchodě zákazníky na potravinách a kuřivu. Kynčlová na svoji obranu uvedla, že několika lidem často vydala potraviny bez potravinových lístků, a také se divila, proč ji jmenování neudali na okresním úřadě, když se jednalo o trestnou činnost. Rozhodně odmítla udání na svého manžela, že by se nadměrně stýkal s Němci. Ti chodili do hostince Kynčlových a byli obsluhováni stejně jako Češi.<sup>274</sup>

**Olga Coufalová** se podle udání provinila tím, že se v roce 1944 obrátila na německého hejtmana v Semilech Dr. Schiepeka s žádostí o vydání poukazu na pracovní obuv. Na okresní úřad se skutečně obrátila, protože od své obce poukaz na pracovní obuv neobdržela po dobu pěti let. Hejtman následně zaslal Obecnímu úřadu ve Lhotě-Komárově příkaz, aby okolnosti ohledně vydání poukazu byly přezkoumány. Komise v Semilech v tomto jednání neviděla provinění proti národní cti a 6. března 1947 kauzu zastavila.<sup>275</sup>

**Helena Brunclíková**, narozená 14. ledna 1917 v Pěčíně, se podle udání měla provinit, že jako osoba české národnosti podala žádost o německou státní příslušnost. Ve své výpovědi poukázala na to, že se tak stalo na podnět jejího otce, který byl německé národnosti. Matka byla Češka, ale zemřela v jejích sedmi letech a dcera zůstala sama s otcem, se kterým mluvila sice česky, ale na jeho přání navštěvovala pouze německé školy. Otec Josef Mikeš ji v roce 1930 jako nezletilou přihlásil při sčítání lidu k německé národnosti. Zemřel 29. února 1939 a jeho dcera se v roce 1940 provdala za Čecha Miloslava Brunclíka. O její německé

---

<sup>273</sup> Tato dělnice se narodila 17. června 1913 v Semilech. SOkA Semily, ONV Semily, karton 3.

<sup>274</sup> Narodila se 3. března 1904 v Roprechticích. Ve stejný den členové zastavili i řízení proti jejímu manželovi Hynku Kynčlovi za stejné provinění. Tento hostinský se narodil 3. ledna 1892 v Nové Vsi nad Popelkou. SOkA Semily, ONV Semily, karton 3.

<sup>275</sup> SOkA Semily, ONV Semily, karton 70.

národnosti ji informoval až v roce 1943 Městský úřad v Železném Brodě. Komise v Semilech ji 18. dubna 1947 shledala nevinnou.<sup>276</sup>

V podobné situaci se ocitla i **Věra Vencovská**, obviněná z ucházení se o německou státní příslušnost. Po vyšetření komise zjistila, že žádost podala v době nezletilosti obviněné její matka německého původu Anna Strnadová. Vencovská se narodila 10. června 1923, vychodila české školy, pocházela ze smíšeného manželství (matka Němka, otec Čech), doma se mluvilo výhradně česky a němčinu neovládala. V roce 1942 se provdala za muže české národnosti Ladislava Vencovského. Její bratr musel narukovat do německé armády, ale uprchl do Anglie. Tento případ trestní nalézací komise zastavila v období druhé retribuice 13. října 1948.<sup>277</sup>

**Anna Bartoníčková**, rozená Pečená, svým chováním údajně způsobila dopadení a zatčení ruského zajatce. To dosvědčili svědci Anna Brodská, František Brodský a Josef Stejskal. V noci z 25. na 26. června 1944 Bartoníčková zaslechla pod svým oknem vedoucím do zahrady hluk a upozornila zasahující orgány na dotyčnou osobu. Strážmistr SNB Rudolf Svřínka potvrdil, že obviněná nemohla vědět, že se jedná o ruského zajatce a považovala ho za zloděje. S přihlédnutím k této okolnosti členové TNK Semily shledali 24. dubna 1947 Bartoníčkovou nevinnou.<sup>278</sup>

**Marii Haškovou** z provinění proti národní cti obvinil vlastní syn Jaroslav Hašek. Podle něho se dopustila udavačství na gestapu v Jičíně a na německé četnické stanici v Semilech. Nikdo z dalších svědků nemohl dosvědčit, že se obviněná skutků opravdu dopustila. Jaroslav Hašek ve výpovědi uvedl, že na základě jejího udání proběhly dvě hospodářské kontroly. První kontrola obilí a jeho množství proběhla bez problémů, při druhé byl nalezen přebytek ovsa a Hašek musel zaplatit pokutu 200 Kčs. Dále jeho matka měla obvinít jeho první manželku z výroku: „*Pro Hitlera žádná vajíčka sbírat nebudu.*“ Také měla na četnické stanici nahlásit Josefa Havla, který pracoval u jejího syna. Havel musel práci opustit a pod nátlakem četnictva nastoupit do vojenského skladu v Lišném. Jaroslav Hašek nakonec své výpovědi odvolal a TNK Semily případ s jeho matkou zastavila.<sup>279</sup>

Na **Helenu Hamplovou** přišlo udání, podle kterého si podala žádost o německé státní občanství, přestože se jednalo o československou státní občanku. Obviněná se narodila

---

<sup>276</sup>SOkA Semily, ONV Semily, karton 69.

<sup>277</sup> Narodila se 10. června 1923. SOkA Semily, ONV Semily, karton 9.

<sup>278</sup> Tato domovnice se narodila 8. ledna 1905 v Libštátě. SOkA Semily, ONV Semily, karton 69.

<sup>279</sup>SOkA Semily, ONV Semily, karton 70.

22. ledna 1903 v Hohenbrucku, pocházela z německé rodiny, vychodila německé školy a němčinu jako mateřský jazyk plynně ovládala. V roce 1928 se provdala za československého státního občana Bohumila Hampla a považovala se za československou státní příslušnici s německou národností. Po obsazení pohraničí se rodina přestěhovala do vnitrozemí a Hamplová žádost podala kvůli svým třem dětem na nátlak hejtmana Schiepeka. 16. února 1946 bylo řízení zastaveno.<sup>280</sup>

**Věra Jäckelová** vzbudila veřejné pohoršení u svých spoluobčanů svým chováním. Mluvila německy, stýkala se s Němci a pohybovala se v německé společnosti, čímž vyvolávala dojem, že se jedná o Němku. Občané ale zjistili, že je původem Češka a navíc bývalá činovnice Sokola. Obviněná uvedla, že s lidmi, kteří ji udali, nepřišla do styku a ani je nezná. V šestnácti letech se provdala za Němce a zachovala si českou národnost, i když se kvůli tomu setkávala v okupovaném území s problémy ze strany německých úřadů. Její manžel v době okupace pracoval jako inspektor na obecním úřadě, vykonával s gestapem prohlídky a stal se členem NSDAP. Jäckelovou navržený svědci potvrdili, že obviněná s Čechy mluvila vždy česky a dceru učila oběma jazykům. 17. května 1946 ji členové TNK Semily shledali nevinnou.<sup>281</sup>

**Marii Kučerovou** obvinila Emilie Kyselová z vyhrožování. Podle výpovědi Kyselové přišli 30. června 1944 do jejich hostince Bohumil a Emilie Kučerovi. Jelikož dotočila poslední pivo českému listonoši, nabídla Kučerovým pouze vodu, načež měla Kučerová reagovat: „*Od čeho jsi, Milo, ve službách Němců, aby sis to nechal líbit, okamžitě nechej tuhle hospodu zavřít.*“ Nicméně podle výpovědi manželů Kučerových a svědků se příhoda odehrála jinak: Kučerovi požádali Kyselovou o vodu na pití, ta je ale poslala napít se ke korytu. Kučerovi, pobouření tímto jednáním, nahlásili Kyselovou společenstvu hostinských. Za Kučerou se posléze dostavil Kysela a omlouval se za chování své ženy, která byla opilá. To potvrdila i svědkyně Rezlerová, jejíž manžel doprovázel Kyselu. Rezlerová rovněž potvrdila časté problémy Kyselové s alkoholem. Trestní nalézací komise v Semilech 29. dubna 1946 rozhodla o nevině obviněné.<sup>282</sup>

**Marie Juklová** se podle udání měla provinit vyhrožováním zásahem gestapa a její manžel udavačstvím. Po prošetření případu komise zjistila, že se jedná o sousedský spor mezi Juklovými a Bažantovými, týkající se používání garáže a způsobování hluku autem v noci

---

<sup>280</sup> Pracovala jako tovární dělnice. SOkA Semily, ONV Semily, karton 70.

<sup>281</sup> Tato úřednice se narodila 9. října 1919 v Havlíčkově Brodě. SOkA Semily, ONV Semily, karton 1.

<sup>282</sup> Působila jako obchodnice a narodila se 16. ledna 1894 v Praze. SOkA Semily, ONV Semily, karton 2.



ze strany Bažantových. Tři dny po vyhrožování ze strany Juklové přišlo k sousedům gestapo a provedlo domovní prohlídku. Bažantovi nemohli doložit, že je skutečně udal Jukl či Juklová, a tak komise 17. dubna 1947 řízení obou manželů zastavila.<sup>283</sup>

Případ **Boženy Strnadové**, rozené Hlavové, členové komise 15. února 1947 zastavili i přes jednoznačné svědecké protokoly a důkazy. Po lékařském vyšetření byla totiž u Strnadové diagnostikována paranoidní schizofrenie, projevující se bolestmi hlavy a údajnými božskými zjeveními, které ji naváděly k udavačství. Farář Josefu Hofmannovi tvrdila, že dostává příkazy od Všemohoucího. Měla pro přechovávání zbraní u německých orgánů udat svého nájemníka Mariona Prajzlera a jeho manželku pro údajné urážení Adolfa Hitlera. Dalším nájemcům prý vyhrožovala zásahem gestapa. Všichni popisovali Strnadovou jako vyšinutou, nenormální a svárlivou ženu. Na druhou stranu svědkyně Růžena Špidlenová potvrdila násilnou povahu Prajzlera, který obviněné vyhrožoval zabitím, a jeho manželka ji dokonce fyzicky napadla.<sup>284</sup>

Trestní nalézací komise 25. dubna 1947 rozhodla o nevině **Emilie Stehrové**, která údajně požádala o německou státní příslušnost. Podle své výpovědi zjistila Stehrová svoji skutečnou příslušnost až v době, kdy jako jiné německé rodiny dostala přídavek potravin (máslo, sýr a podmáslí). V roce 1924 se provdala za Němce Jindřicha Stehra, říšskoněmecké občanství však nepřijala ani po nátlaku ze strany NSDAP a německy neuměla. K německému občanství ji musel přihlásit její syn, který si po válce odpykával pětileté vězení, které mu vyměřil mimořádný lidový soud za členství v SA a dalších podobných organizacích. Přiznala, že při výslechu na gestapu podepsala nějaké listiny, ve kterých musela nahlásit všechny své příbuzné, ať živé či mrtvé.<sup>285</sup>

**Anežka Rennerová** podle výpovědi Emílie Novákové nadávala na všechny státníky spojenců včetně Beneše, že *všichni jsou zloději a jaký je nyní za Hitlera všude pořádek*. Žofie Schulzová ve svém svědectví tvrdila, že ji Rennerová udala na četnické stanici kvůli krádeži nůžek, které jí manžel poslal z ruské fronty. Rennerová uvedla, že se pouze dvakrát Schulzové zeptala, zda je nenašla, a ta jí opáčila, že pokud jí nevěří, má s ní jít na četnickou stanici kvůli osobní prohlídce, což také Rennerová udělala. Všechna obvinění udaná Novákovou popřela a odvolávala se na její nepřátelský vztah vůči své osobě. O tom svědčil i požadavek

---

<sup>283</sup> Narodila se 19. března 1920. SOKA Semily, ONV Semily, karton 1.

<sup>284</sup> Narodila se 31. října 1896 v Semilech. SOKA Semily, ONV Semily, karton 7.

<sup>285</sup> Žena v domácnosti se narodila 28. září 1868 v obci Chlistov. SOKA Semily, ONV Semily, karton 6.

Novákové vznesený u Zemského národního výboru v Praze, kde žádala o odsun Rennerové. Komise ji shledala nevinnou 23. ledna 1947.<sup>286</sup>

Václav Hlinka obvinil **Marii Novákovou** a jejího manžela z udání na pracovním úřadu. Hlinka pracovat nemohl kvůli zdravotnímu stavu. Jeho kamarád mu sdělil, že Oldřich Novák byl na pracovním úřadu a druhý den obdržel Hlinka obeslání. Obviněný vypověděl, že mu Hlinka pouze ukázal pracovní neschopenku a zůstal doma. V té době se Novákovi ozval bývalý zaměstnanec a brusič František Vedral z Jílové s prosbou, zda by ho nemohl dostat zpět z totálního nasazení v Mostě, které už nemůže vydržet. Proto se šel informovat na pracovní úřad, kde mu bylo řečeno, že by za Vedrala musel poslat náhradu. Jelikož věděl, že Hlinku pracovní úřad kvůli nemocenské do Mostu poslat nemůže, nahlásil jeho jméno. Jeho slova dosvědčila i manželka. 25. dubna 1946 členové TNK Semily řízení zastavili.<sup>287</sup>

**Berta Melicharová**, rozená Fidlerová, pracovala před německou okupací jako poštovní úřednice na poštovním úřadě v Berouně. Po odstoupení sudetského území obdržela z ředitelství přípis, zda chce nadále sloužit republice, nebo zda chce doručovat poštu na sudetském území. Podepsala prohlášení, že chce nadále sloužit, ale přesto 22. října 1938 obdržela propouštěcí dekret a měla ihned odcestovat do Děčína jako svého nového působiště. Podala sice protest, ale 11. listopadu 1938 nastoupila službu v Podmoklech, aby neztratila nárok na penzijní zaopatření. V roce 1941 nebo 1942 obdržela německou státní příslušnost a posléze na ni byl vyvíjen nátlak, aby vstoupila do NSV. Teprve poté se mohla odebrat do penze na vlastní žádost, kterou podala ještě před obdržením německé státní příslušnosti. Komise v Semilech přihlédla k okolnostem a 11. dubna 1947 její případ zastavila.<sup>288</sup>

**Břetislava Dubská** údajně vyhrožovala po dva roky gestapem Marii Kratochvílové a lidem ve svém okolí. Podle Kratochvílové jí Dubská ještě 25. června 1945 vyhrožovala, že ji půjde udat do Krystalu. Opáčila jí, že v Krystalu už nesídlí gestapo, ale Češi, a obviněná měla pronést: „*To je škoda, že tam není gestapo*“. Podle Dubské spor začala Kratochvílová, která jí sprostě nadávala. I přesto, že výše uvedený citát potvrdili sklář František Strnad a jeho švagr, truhlář František Pivrnec, TNK Semily 18. února 1946 řízení zastavila.<sup>289</sup>

---

<sup>286</sup> Obviněná se narodila 24. listopadu 1899 v Jesenném. SOKA Semily, ONV Semily, karton 5.

<sup>287</sup> Obviněná se narodila 1. ledna 1914 v Zásadě. SOKA Semily, ONV Semily, karton 4.

<sup>288</sup> Narodila se 17. března 1898 v obci Očihovec, žena v domácnosti. SOKA Semily, ONV Semily, karton 4.

<sup>289</sup> Majitelka hospodářské usedlosti se narodila 24. dubna 1918 v Malé Horce. SOKA Semily, ONV Semily, karton 70.

**Marie Boudová**, rozená Entlerová, se narodila 23. října 1875 v Bakově nad Jizerou. V roce 1944 se provdala za invalidu Josefa Boudu. Obviněná se měla provinit proti národní cti členstvím v Českém svazu válečníků v Turnově. Podle výpovědi ji do této organizace přihlásil její manžel, který platil příspěvky za oba, ona se neúčastnila schůzí a ani neobdržela žádné podpory či výhody. TNK Turnov její případ i případ manžela zastavila 5. prosince 1946.<sup>290</sup>

Železniční zřízenec Vít Šichta z Turnova obvinil poštovní úřednici **Marii Brodskou** pracující v Mladé Boleslavi z hanlivého vyjadřování o osobě prezidenta Edvarda Beneše. Na podzim v roce 1938 na vlakovém nádraží v Turnově se měla vyjádřit, že Beneš nakradl miliony, na nás se vykašle a že ho mají pověsit. Šichta jí opáčil, že Beneš udělal dobře, jelikož bude moci pracovat pro naši vlast v zahraničí, načež Brodská reagovala slovy: „*Co vás napadá, ten nakradl miliony, sem se již nevrátí a na nás se vykašle.*“ Brodská vypověděla, že do Turnova jezdila na hrob svých rodičů a Šichtu vůbec nezná, pravděpodobně si ji musel splést s jinou ženou. Jelikož se nenašel další svědek, členové komise 25. října 1946 případ zastavili pro nedostatek důkazů.<sup>291</sup>

**Irenu Brožkovou** obvinil z provinění proti národní cti ve své výpovědi Ervín Trawnitschek, podle kterého jmenovaná pracovala pro SD<sup>292</sup> a byla členkou spolku NSV. Nemohl udat, jak dlouho, protože byl přeložen od SD k nižšímu mysliveckému úřadu v Turnově. Brožková do roku 1940 bydlela v Rychnově, ale němečtí příslušníci jí posléze zabavili byt a vykážali ji do Protektorátu Čechy a Morava. V roce 1941 ji údajně župní vedoucí Pilz přinutil k tomu, aby vyplnila přihlášku k Oberlandratu, což udělala po tři čtvrtě roce pod pohrůzkou odebrání dcery, jelikož podle Pilze byla dcera německé národnosti - narodila se 29. prosince 1938. S příslušníky gestapa se nestýkala, ročním odkladem zabránila nástupu své dcery do německé školy a poslouchala zahraniční rozhlas. Okresnímu národnímu výboru její manžel František Brožek zaslal přípis, ve kterém doložil, že po dobu okupace uschovala sousedům před kontrolními orgány obilí a obstarávala látky buď zadarmo, nebo za nízké ceny. Toto chování potvrdili i svědci. TNK Turnov 19. března 1947 řízení zastavil.<sup>293</sup>

---

<sup>290</sup> Narodila se 23. října 1875 v Bakově nad Jizerou. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 2.

<sup>291</sup> Obviněná se narodila 12. října 1899 v Jilemnici. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 2.

<sup>292</sup> Sicherheitsdienst, bezpečnostní služba SS.

<sup>293</sup> Zaměstnankyně v obchodě s drahokamy se narodila 25. srpna 1911 v Chabařovicích. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 2.

**Růženu Buškovou** obvinil z vyhrožování kriminální policií nebo gestapem vlastní manžel František Bušek 12. března 1946 u velitelství stanice SNB v Lomnici. Bušek byl totálně nasazen v Pirně v Německu, odkud společně s dalším dělníkem koncem ledna 1945 uprchl, avšak v Chrastavě je zadržel německý voják a oba byli dva měsíce vězněni. Po propuštění mu pracovní úřad přidělil práci v podobě budování překážek na silnici. Bušek pod vidinou příchodu Rudé armády uprchl k manželce, která po čtrnácti dnech na něj údajně začala vyvíjet nátlak, aby se přihlásil o práci a potravinové lístky. Bušek to vyřešil opětovným útekem, tentokrát ke své sestřenici Marie Lamačové, které pomáhal s hospodářstvím. Za týden se k němu dostavil jeho strýc Josef Šmejce se sdělením, že Růžena Bušková ho chce udat gestapu. Bušek odešel do Lomnice, kde se zdržoval do konce války. Růžena Bušková ve výpovědi uvedla, že ihned po manželově útěku jí přišel dopis od gestapa, který ji varoval před přechováváním manžela a informoval o možném postihu. Samotný Šmejce dosvědčil, že obviněná se o kriminální policii nebo gestapu nezmínila, jen se zásahu gestapa obávala. Podle Buškové se jednalo o pomstu manžela, jelikož si našel v Lomnici novou známost. 25. září 1946 byl případ zastaven, protože komise přihlédla k situaci, ve které se Bušková nalézala. Musela žít ve strachu o svůj osud a osud svých dvou dětí, na které manžel nepřispíval.<sup>294</sup>

28. dubna 1947 zastavila TNK Turnov pro nedostatek důkazů řízení s **Annou Čejkovou**, rozenou Podzimkovou. Podle domněnek svědků se společensky stýkala s členy gestapa a německého vojska a udávala ženy na úřadu práce, aby byly pracovně nasazeny. Tento osud postihl Marii Šídovou, kterou povolal pracovní úřad dvakrát a nakonec ji přidělil od září 1944 do 15. března 1945 společně s Aloisií Vágenknechtovou jako uklízečku do dívčí školy v Turnově. Vlastimila Kozáková se musela dostavit na úřad práce třikrát, ale nakonec kvůli péči o dvě malé děti nasazena nebyla. František Kozák obvinil Annu Čejkovou, svoji bývalou manželku, z vyhrožování a udavačství. Po čtrnácti dnech, kdy mu Čejková vyhrožovala udáním pro poslech zahraničního rozhlasu, gestapo skutečně přišlo a provedlo domovní prohlídku. Podle Kozáka se Čejková mstila, jelikož se s ní rozvedl a vzal si novou manželku.<sup>295</sup>

**Marie Červinková**, rozená Neumannová, údajně udala začátkem roku 1944 svědku Sládečka prostřednictvím konfidenta Rudolfa Haška německé tajné stání policii kvůli

---

<sup>294</sup> Dělnice se narodila 23. dubna 1909 v Rovensku. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 2.

<sup>295</sup> Pracovala jako domácí dělnice a narodila 3. prosince 1901 v Železném Brodě. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 3.

poslechu zahraničního rozhlasu. Dále údajně během okupace udržovala styky s členy SD v Jičíně Bethkem a Plíškem a v roce 1944 uspořádala besídku národních tanců ve slovanských krojích v Malém Rohozci pro Kuratorium pro výchovu mládeže. Po vyšetření komise zjistila, že Sládeček svému služebnímu podřízenému Josefu Červinkovi ztrpčoval život a existenčně manžele Červinkovy ohrožoval. Červinková si Haškovi pouze postěžovala, protože nevěděla, že se jedná o konfidenta. Zásah gestapa kromě letmé bytové prohlídky neměl žádné následky. S Bethkem a Plíškem jednala na doporučení Haška, a to v době, kdy bratr jejího manžela Václav Červinka byl zatčen za odbojovou činnost. Snažila se najít prostředky, jak ho osvobodit. V případě neshledali členové komise provinění proti národní cti a zastavili jej 30. července 1946.<sup>296</sup>

**Anna Horáčková**, narozená 30. června 1900 v Českém Dubu, byla TNK Turnov vyšetřována kvůli členství ve spolku Reichsluftschutzbund určeného jen pro Němce. Ve výpovědi uvedla, že už vyplněnou legitimaci jí vnutil listonoš Říha s tvrzením, že ji musí mít každý bez ohledu na národnost. Horáčková mu uvěřila, první příspěvek za ni zaplatila dcera Vlasta.

Stejného přestupku se měla dopustit **Eva Reimerová**, rozená Vlastová. Listonoš z Českého Dubu (pravděpodobně opět Říha) jí přinesl hotovou legitimaci do spolku Reichsluftschutzbund s tvrzením, že se jedná o protileteckou obranu a že si ji každý musí koupit. Pouze jednou zaplatila příspěvek, pak platit odmítla a listonoše obvinila z podvodu. TNK Turnov oba případy 30. července 1946 zastavila.<sup>297</sup>

**Jarmila Hloušková** přišla 19. července 1945 kolem deváté hodiny ranní do obchodu Marie Douděrové v Turnově, aby si nakoupila. Krátce po ní přišla do obchodu i Růžena Šiftařová, která se Hlouškové zeptala, co se stalo v kasárnách. Obviněná měla odpovědět, že od takového blbého Slováka na sebe nenechá křičet. Tento výrok potvrdily další svědkyně, a to Marie Zetochová, Marie Dobaková a Marie Kolářová. První dvě jmenované se cítily dotčeny, jelikož jsou také slovenského původu, ale chování Hlouškové v nich nevyvolalo pocit pohoršení. TNK Turnov 7. listopadu 1946 kauzu zastavila.<sup>298</sup>

**Marie Kolbalová** (nar. 5. dubna 1918 na Starých Hradech u Libáně) byla v dubnu nebo květnu 1944 byla přidělena pracovním úřadem v Jičíně jako kuchařka do tábora Hitlerovy mládeže na Kost u Sobotky, kde funkci vedoucího tábora vykonával Albín

---

<sup>296</sup> Byla v domácnosti, narodila se 16. května 1912 v Kouřimi. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 3.

<sup>297</sup> SOkA Semily, ONV Turnov, karton 5.

<sup>298</sup> SOkA Semily, ONV Turnov, karton 5.

Schipmann. V říjnu téhož roku se tábor přestěhoval z Kosti na Hrubou Skálu do hotelu Štekl, kde zůstal až do března 1945. Miloslav Zima a zdejší české zaměstnankyně obvinili Kolbalovou, že českým zaměstnancům hotelu zkracovala jídla a přilepšovala německým dětem. Zároveň naznačily možnost nadměrného, až intimního styku s vedoucím Schipmannem. Obviněná ve své výpovědi popřela, že by české zaměstnance zkracovala na přidělu jídla, neboť zaměstnanci měli podle stávajícího nařízení právě takový přiděl jako Hitlerova mládež. Vedoucí Schipmann sám dbal na to, aby každý dostal to, co má. Jako pracovní síla v kuchyni musela vést knihy se záznamy o denní spotřebě a každý večer je nechat podepsat vedoucím tábora. Rozhodně se s ním nestýkala v jiných ohledech. TNK Turnov 24. ledna 1947 její případ zastavila.<sup>299</sup>

**Anna Lamačová**, žena české národnosti, vyvolala hádku s vedoucím firmy Tomsa autobusu v Turnově kvůli uschování auta v průjezdu domu. Jako správkyně domu nehodlala připustit, aby průjezd či samotný dům byl znečištěn. Hádku zakončila výhrůžkou, že má známého u gestapa, který vše zařídí. Svědci potvrdili svárlivou a nesnášenlivou povahu obviněné, podle nich byla schopná výhrůžku splnit. Jako důkaz svědci uvedli, že samotná Lamačová byla během okupace chycena při pašování pěti až šesti kilogramů másla do Sudet, ale díky svému vlivu a styku s hejtmanem Schiepekem obdržela pouze pokutu 2 000 Kčs a zboží získala zpět. Jelikož se obviněná udavačství nedopustila, komise 14. února 1947 rozhodla o její nevině.<sup>300</sup>

**Marie Linková**, nar. 6. dubna 1897 ve Frýdštejně, pracovala jako dělnice. Podle členských záznamů se měla přihlásit do Národního tábora československého při Národní obci fašistické. Linková svoji vinu popřela, netušila, jak se její jméno dostalo na seznam. Členské příspěvky neplatila a schůzí se neúčastnila. Členové komise řízení 5. prosince 1946 zastavili.<sup>301</sup>

**Marii Machatou**, rozenou Bulířovou, obvinil její bývalý manžel z udavačství. Machatý byl na konci července 1944 (kdy se Machatí nacházeli v rozvodovém řízení) zatčen gestapem a uvězněn pro poslech zahraničního rozhlasu. 1. srpna 1944 obdržela obviněná výzvu, aby se dostavila do kanceláře gestapa. Zde byla vyslýchána ohledně poslechu rozhlasu a uschování zástrčky pro krátké vlny. Pod nátlakem a na základě četných protokolů

---

<sup>299</sup> SOkA Semily, ONV Turnov, karton 9.

<sup>300</sup> Manželka šoféra se narodila 21. března 1909 v obci Rozstání. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 11.

<sup>301</sup> SOkA Semily, ONV Turnov, karton 11.

se přiznala a byla potrestána patnácti měsíci káznice. Členové TNK přihlédli k situaci, ve které se Machatá nalézala, a 13. března 1947 ji shledali nevinnou a řízení zastavili.<sup>302</sup>

Trestní nalézací komise v Turnově zastavila 20. května 1946 i případ **Anny Millerové**, rozené Kubínové, obviněné z provinění proti národní cti v podobě členství v Národním táboru československém při Národní obci fašistické. Podle její výpovědi přihlášku za ni podepsal v její přítomnosti manžel Ladislav Miller. Neúčastnila se schůzí ani neplatila příspěvky. Případ jejího manžela členové komise za údajně stejné provinění zastavili 5. prosince 1946.<sup>303</sup>

**Marie Najmanová**, nar. 9. září 1905 v Albrechticích, české národnosti, se údajně při vedení sporu s příbuznými zemřelého o dědictví po zesnulém obchodníkovi s českými granáty Antonínu Tejském z Rovenska pod Troskami obrátila prostřednictvím Heleny Zikmundové o pomoc na příslušníka gestapa. Příbuzní zemřelého její provinění odvodili z toho, že před Barborou Hudskou měla obviněná pronést: „*O výsledek sporu s příslušníky rodiny jsem bez starostí, neboť mi v tomto případě poradil jeden moc nobl fajnovej pán od gestapa.*“ Hlavní svědkyně Helena Zikmundová ve své výpovědi popřela, že by Najmanové radila či zprostředkovala poradu s příslušníkem gestapa, jelikož žádného nezná. TNK Turnov 11. září 1946 rozhodla o nevině Marie Najmanové.<sup>304</sup>

**Bohumila Pivrcová** se podle udání provinila propagováním nacionálního socialismu tím, že zdobila svůj byt obrazy a fotografiemi nacistických vůdců a praporky s hákovým křížem. Rovněž se přihlásila k německé státní příslušnosti. Svědkyně Amálie Tomešová znala obviněnou velmi dobře, ale nevěděla o tom, že by Pivrcová uplatňovala nějaké nároky jako Němka, i když její syn byl organizován u německé mládeže, později též u vojska, zúčastnil se válečného tažení, kde utrpěl zranění, horlivě propagoval nacismus a stýkal se pouze s osobami německého původu. Podle svědkyně Horské se obžalovaná hanlivě vyjadřovala o Benešovi a českých ženách, kterým by měli uřezat hlavy. Pivrcovi se přestěhovali do Turnova v roce 1941 a hlásili se k protektorátní příslušnosti. Manžel Emil Pivrnec a syn Jaroslav Pivrnec se 10. června 1942 přihlásili jako říšští němečtí příslušníci. Pivrcová si zachovala protektorátní příslušnost, po heydrichiádě zapírala český původ. Její případ TNK Turnov 5. listopadu 1946 zastavila, neboť Pivrcová oficiálně žádost o německou státní příslušnost nepodala, byt vyzdobil její syn a hanlivé výroky nikdo další nepotvrdil.<sup>305</sup>

<sup>302</sup> Tato žena v domácnosti se narodila 1. prosince 1909. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 12.

<sup>303</sup> Narodila se 5. září 1901 v Holině. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 12.

<sup>304</sup> Pracovala jako obchodnice s českými granáty. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 13.

<sup>305</sup> Narodila se 13. dubna 1901 v Záborčí a působila v domácnosti. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 14.

Provinění **Anny Stehlíkové** nebyla věrohodně doložena, a tak TNK Turnov 5. prosince 1946 případ zastavila. Obžalovaná údajně sympatizovala s Němci, vychvalovala počínání Adolfa Hitlera a její syn vstoupil do wehrmachtu. Po zastřelení Čecha gestapem v Kacanovech měla pronést, že to tak muselo být, jelikož Říše nemůže trpět nepřítele v zádech. Německým uprchlíkům prý dávala balíčky s potravinami, zatímco když procházeli obcí Mašov zajatci, varovala lidi, aby jim nic nedávali.<sup>306</sup>

Podle protokolu sepsaného s obchodnicí Boženou Karpíškovou vybírala udaná **Marie Valešová** od Němců lístky na brambory a hromadně je odevzdávala právě Karpíškové. Z toho Karpíšková vyvodila, že Valešová musela cíleně vyhledávat německou společnost. Jaroslav Hanzl, který pracoval jako účetní v hospodářském družstvu v Újezdě, potvrdil, že Valešová odebírala brambory pro německé tábory, a když jí je odmítl vydat, hrozila mu zákrokem gestapa. To skutečně o dva dny později přišlo a Hanzl byl vyslýchán. Vladimír Koťátko její provinění doplnil o informaci o tom, že ve svém bytě přijímala německé návštěvy. Naopak ve prospěch Valešové svědčil Josef Kolář, který ji a jejího manžela označil za velmi dobré vlastence. Valešovi se po zabrání Sudet přestěhovali z Liberce do Újezdu u Svijan a po smrti manžela v roce 1940 Valešová sama vedla rozdělovnu brambor pro turnovský okres. Podle svých slov opatrovala ruským zajatcům skrývajícím se v lese jídlo. Občané obce až na výjimky potvrdili nezávadné chování obviněné po dobu okupace a členové TNK Turnov 22. ledna 1947 ji shledali nevinnou.<sup>307</sup>

**Růženou Valhovou** po atentátu na Reinharda Heydricha navštívili v obchodě dva muži, Kyzivát a Hašek, se žádostí, aby přispěla na organizaci Svaz českých válečníků. Jelikož její manžel Karel Valha<sup>308</sup> byl po první světové válce členem českých dobrovolců, dala jim sto korun v domnění, že jde o součást výše zmíněné organizace. Na předložené listině sice podepsala sebe i svého manžela, schůzí SČV se však ani jeden neúčastnil, i když byli zváni. Její případ TNK v Turnově zastavila 11. října 1946, případ jejího manžela téhož roku o dvanáct dní později.<sup>309</sup>

Na **Marii Vaňoučkovou**, rozenou Loudovou, podal její manžel Ladislav Vaňouček obvinění, ve kterém ji označil za bezcharakterní osobu, která se prohřešila proti vlastnímu muži. Podle jeho slov ho v roce 1941 udala gestapu pro neplacení příspěvků. V té době

<sup>306</sup> Tato žena v domácnosti se narodila 25. února 1891 v obci Vyskří. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 17.

<sup>307</sup> Tato obchodnice se narodila 1. listopadu 1897 v Chrástavě. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 20.

<sup>308</sup> Tento obchodník se narodil 18. prosince 1899 v Turnově. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 20.

<sup>309</sup> Narodila se 3. srpna 1909 v Turnově. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 20.



se nacházel ve vězení v Amberku v Německu a udáním mu zhoršila jeho postavení. Komise shledala výše jmenovanou nevinnou a řízení 19. prosince 1946 pro nelogičnost výpovědi Vaňoučka a na základě výslechového protokolu obviněné zastavila. Ta vypověděla, že měla zájem na brzkém propuštění manžela kvůli výživnému pro sebe a své děti ve věku šesti a devíti let. Uvedla, že v době jeho vězení pobírala 60 až 150 Kčs měsíčně.<sup>310</sup>

**Josef Šrajer**<sup>311</sup> byl obviněn, že údajně po odstoupení prezidenta republiky Edvarda Beneše v kuchyni hostinského Karla Pabišky v Karlovicích plivl na jeho podobiznu a pronesl o něm, že nás okradl, utekl do ciziny a nás tady nechal. Podobné smýšlení projevovala údajně i jeho manželka **Marie Šrajerová**, která měla po 15. březnu 1939 veřejně prohlásit: „*Bud'te rádi, že nás Němci obsadili, alespoň nebudeme platit tak velké daně*“. Tato obvinění zveřejnil Karel Pabiška až 1. července 1945 na první schůzi KSČ v Karlovicích, kde bylo přítomno přibližně šedesát osob. Nikdo z vyslýchaných svědků však nemohl jednání Šrajerových potvrdit. Oni sami vinu popřeli a tvrdili, že hostinský Pabiška jedná se zášti a z konkurenčních důvodů. Trestní nalézací komise 20. dubna 1946 rozhodla o nevině obou manželů.<sup>312</sup>

### 7. 3 Tzv. horizontální kolaborace

Tzv. horizontální kolaborace, ve francouzštině „*collaboration horizontale*“, se neobjevuje pouze v době války a po ní, ale lze se s ní setkat již v období německého nacionálního socialismu. Zjednodušeně řečeno se jedná o zakázaný styk s člověkem pronásledovaným státní politikou. V éře nacionálního socialismu<sup>313</sup> se jednalo o osobu označenou jako Žid/Židovka, po válce o lidi označené jako Němci. Krátce po skončení druhé světové války a uzavření míru se hněv lidí smíšený s nacionalismem obrátil nejen proti

---

<sup>310</sup> Dělnice se narodila 6. října 1904 v obci Hrdoňovice. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 20.

<sup>311</sup> Pracoval jako obchodník a narodil se 16. října 1891. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 19.

<sup>312</sup> Narodila se 31. října 1885 ve Žďárku. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 19.

<sup>313</sup> Okrajově se tohoto tématu týká kniha *Sexualizované násilí*, která se věnuje životním osudům a vzpomínkám žen na různé formy sexualizovaného násilí během nacistického režimu, ať už se jedná o nucené sexuální práce v bordelech pro vězně a pro SS, sexuální vykořisťování, znásilňování, nucené potraty či sterilizace. Jednotlivé ženy uvádějí, co je vedlo k tomu, aby se nechali „najmout“ do bordelů, např. slib brzkého propuštění, hlad, touha zachránit si život. Podobné důvody mohly vést i k horizontální kolaboraci. AMESBERGEROVÁ, Helga – AUEROVÁ, Katrin – HALBMAYROVÁ, Brigitte: *Sexualizované násilí: ženské zkušenosti z nacistických koncentračních táborů*, 1. vyd. Praha, BB art 2005, ISBN 80-7341-585-2.

Němcům, ale všemu německému. Jakýkoliv styk, ať už společenský či hospodářský, se podle malého retribučního dekretu chápal jako veřejné pohoršení.<sup>314</sup>

V letech 1943 až 1946 bylo ve Francii více než dvacet tisíc žen podezřelých z kolaborace s Němci ostříháno dohola přesto, že žádný trestní ani civilní soud takový rozsudek nevydal. Stíhání probíhalo v bytech, ve vězeních či na veřejných prostranstvích jako hmatatelné znamení probíhající čistky. Jednalo se o ženy zaměstnané jako sekretářky v německých podnicích, posluhovačky v německých rodinách, servírky či prodavačky. 75 % žen se údajně provinilo milostnými styky s Němci, tedy tzv. horizontální kolaborací, v dobovém jazyce též *hajáním*, *dudodo* či *genre spécial*. Samotná prostituce byla považována za méně nebezpečnou, zatímco žena-intelektuálka, která navázala poměr s Němcem, vzbuzovala veřejné pohoršení a získala označení „*doktorka Kollaborateur*“. Ostříhané ženy často spáchaly sebevraždu, nepomohla jim ani tvrzení, že se jednalo o skutečnou lásku. K útokům na ženy kvůli tzv. horizontální kolaboraci docházelo ve všech větších městech Francie, např. Montpellier, la Rochelle, Charente atd. Existuje mnoho fotografií, které zachycují utrpení obětí, např. holohlavé ženy vystavené na kárách, ženy nucené pózovat se zdviženou pravicí či vlasy zdvižené jako trofej. Specifický trest ostříhání dohola, určený výhradně ženám, byl nepochybně příkladem jejich nižšího, podřízeného postavení.<sup>315</sup>

Tzv. horizontální kolaborace se primárně pojí s ženami-pachatelkami. Lze konstatovat, že u mužů se podobné přečiny přehlížely a tolerovaly. Jednalo se o pachatelky domnělé i skutečné. Po válce se objevila řada udání, že ta či ona se stýkala s Němcem. Aniž jejich vina byla prokázána, stávaly se tyto ženy obětí lidového násilí. Např. ve Frýdku musely ženy, které údajně projevily nemístnou náklonnost k Němcům, měsíc uklízet ulice (samozřejmě bez nároku na finanční odměnu) s nápisem *Stýkala jsem se s Němci a štítím se práce*.<sup>316</sup>

Důležitou roli při tomto typu provinění hrála národnost, které se budu více věnovat v následující kapitole. Státní politika naprosto ignorovala fakt, že si lidé měnili národnost dle aktuální situace a necítili se s ní výrazněji spjati.

---

<sup>314</sup> LOZOVIUKOVÁ, Kateřina – KMOCH, Pavel. Zakázaná láska. Trestní postih milostných vztahů v letech 1935–1948, in: MÄRC, Josef a kol.: *Žena jako subjekt a objekt*, 1. vyd. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem 2010, ISBN 978-80-7414-367-0.

<sup>315</sup> CHATEAU, Ladislava. Francie 1944: nadšení a lynčování. *Listy*[online]. 2005, č. 5. [vid. 27. 10. 2012]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=055&clanek=050509>.

<sup>316</sup> FROMMER, Benjamin, pozn. 5, s. 272.

Pojem horizontální kolaborace neznamena pouze sexuální styk, nýbrž zahrnuje procházky, schůzky v kavárnách a restauracích či vzájemné navštěvování. Lidé si takových situací všímali, ženy byly pod pečlivým dohledem. Minimum svědků mohlo dosvědčit, že obviněná se skutečně s osobou německé národnosti intimně sblížila, někdy mohlo o tomto provinění nepřímo vypovídat těhotenství. Představitelkami tzv. horizontální kolaborace jsou i Adina Mandlová<sup>317</sup>, Lída Baarová<sup>318</sup> a Nataša Gollová<sup>319</sup>, odsouzené za společenské styky s Němci.

Dále se budu v této kapitole věnovat případům, které jednotlivé komise vyšetřovaly na základě obvinění, podle nichž se níže uvedené ženy dopustily navázání intimního styku s mužem německé národnosti.

Národní výbor v Poniklé podal stížnost na **Bohuši Pisarovskou**. V době okupace pracovala v lazaretu umístěném v hotelu Central, nejprve sloužila jako pomocná síla v kuchyni, ale po otravě krve byla přidělena jako uklízečka pokojů či posluhovačka. Výbor ji především kladl za vinu nadměrný společenský styk s Němci a intimní styk s Němcem Christianem Dietzem, jelikož obviněná čekala dítě. Ve své výpovědi Pisarovská uvedla, že se účastnila německých zábav a recepcí pořádaných německými vojáky, ale omlouvala to svojí mladickou nerozvážností. Rozhodně popřela, že by se intimně sblížila s výše uvedeným Němcem, který není otcem jejího dítěte. Jméno otce ale prozradit odmítla. Trestní nalézací komise Jilemnice její případ 6. srpna 1946 zastavila. Hlavním důvodem však nebylo

---

<sup>317</sup> Trestní nalézací komise odsoudila 5. února 1947 tuto herečku za dobrovolnou spolupráci na německém filmu a společenské styky s Němci přesahující míru nutnosti k veřejnému pokárání, peněžité pokutě ve výši 100 000 Kčs, v případě nedobytnosti čtyři měsíce vězení, a dvouměsíčnímu vězení. Odvolala se, nicméně její vina byla v roce 1951 potvrzena, změnil se pouze trest, komise zrušila veřejné pokárání a peněžitou pokutu. MANDLOVÁ, Adina: *Dneska se už tomu směju*. 1. vyd. Praha: Československý filmový ústav, 1990. ISBN 80-7004-058-0.

<sup>318</sup> Lída Baarová vešla ve známost hlavně díky společenskému styku s Josephem Goebbelsem, který jednou potvrdila, podruhé vyvrátila. 23. září 1945 byla převezena z Mnichova do Prahy a následně umístěna ve věznici na Pankráci. Nakonec se podle rozhodnutí Mimořádného lidového soudu v Praze neprovinila podporou nacionálního socialismu, udavačstvím a spoluprací s SD. Poté její případ převzala trestní nalézací komise a zastavila řízení 12. ledna 1948. BAAROVÁ, Lída: *Útěky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 2009. ISBN 978-80-87391-21-1.

<sup>319</sup> Manželka sudetoněmeckého právníka a člena NSDAP Wilhelma Söhnela. Obdržela zákaz hraní na všech pražských scénách, a proto odchází do oblastního divadla v Českých Budějovicích. Více viz CIBULKA, Aleš: *Nataša Gollová: život tropí hlouposti*. 1. vyd. Lidice: Sláfk, 2002. ISBN 80-86631-00-1.

nejednoznačné obvinění z tzv. horizontální kolaborace, ale fakt, že Pisarovská neměla českou státní příslušnost, neboť po svém otci měla národnost ukrajinskou.<sup>320</sup>

**Jiřina Mejsnarová** se narodila 12. února 1924 ve Valteřicích a byla české národnosti. Podle udání Františka Dolenského udržovala obviněná po celou dobu okupace společenský styk s německými vojáky a příslušníky SS. Nevylučoval ani navázání intimních styků. Scházela se s nimi v hostinci v Jilemnici a ve Vrchlabí. Údajně měla také udat Věru Fišerovou, Marii Fišerovou a Miloslava Fišeru pro přechod přes hranice kvůli návštěvě biografu. Výše jmenovaní pak byli sedm dní vězněni u okresního soudu, ale nemohli dosvědčit, že je udala skutečně Mejsnarová. Obviněná ve své výpovědi uvedla, že s příslušníky SS pouze měnila cigarety za potravinové lístky. Sama navázala intimní styk s francouzským zajatcem Morisem Vasoniem z Trojes a narodil se jim syn Jiří. Tento její prohřešek nahlásil příslušník SS a Mejsnarová byla odsouzena k šesti měsícům vězení, trest ale nenastoupila a pět měsíců se ukrývala u svých známých. Členové TNK Jilemnice její případ 3. dubna 1947 zastavili.<sup>321</sup>

**Anna Holcová** měla údajně navázat milostný poměr s německým inženýrem Petrem Köhlerem. Oba však jakékoliv intimní styky popřeli. Köhler se s ní seznámil, aby ho naučila česky a opatrovala mu potravinové lístky. Jeho slova potvrdila i Holcová, která ale 18. února 1946 zemřela. Osvobozující výměr členové komise v Semilech vystavili posmrtně, a to až 15. února 1947, tedy po necelém roce od smrti obviněné.<sup>322</sup>

**Barbora Šírová** omlouvala svůj styk s Němci nařízením vedoucím firmy Matouše, protože hovořila plynně německy. Sloužila jim jako posluhovačka, vařila, prala a oni ji za odměnu zvali na procházky a do restaurací. Podle obyvatel Benešova navázala intimní poměr s mužem jménem Schröder (napůl Čech, napůl Němec) a Benešovští v udání žádali, aby se obviněná z města odstěhovala. Šírová, která byla v té době ve vysokém stupni těhotenství, popřela, že by otcem dítěte byl Schröder, identitu otce dítěte však odmítla prozradit. Pro nejasné důkazy TNK Semily 24. dubna 1947 řízení zastavila.<sup>323</sup>

**Alena Dražilová** se měla stýkat s bývalým četníkem německé policie Josefem Pondělíkem. Podle jeho výpovědi měl obžalované platit za stravu a nocleh, intimní styk

---

<sup>320</sup> SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 9.

<sup>321</sup> SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

<sup>322</sup> Pracovala jako švadlena a narodila se 24. července 1905 v obci u Liberce. SOKA Semily, ONV Semily, karton 1.

<sup>323</sup> Narodila se 6. října 1908 v obci Doubravice. SOKA Semily, ONV Semily, karton 7.

s obžalovanou popíral. TNK v Turnově Dražilovou 13. ledna 1947 odsoudila k tříměsíčnímu vězení a veřejnému pokárání vývěskou v Liberci a Turnově. Stejný trest obdržela i její matka. Otce Dražilové, Václava Dražila, TNK v Turnově potrestala za společenský styk s Němci přesahující míru nutnosti k veřejnému pokárání po dobu dvou týdnů a pokutě 5 000 Kčs. Tento markantní rozdíl si vysvětlují tím, že v jeho případě se neuvažovalo o provinění v podobě tzv. horizontální kolaborace.<sup>324</sup>

**Julie Caldrová starší** se měla údajně provinit stykem s Němci, nicméně TNK v Turnově 25. října 1946 řízení zastavila. U výpovědi se neřešilo její provinění, ale hlavně to, zda udržuje kontakty se svou dcerou. Její dcera, **Julie Caldrová mladší**, pracovala jako úřednice gestapa v Jičíně a šest let působila jako sekretárka kriminálního asistenta německé tajné státní policie v Jičíně Otty Grulera, s nímž měla navázat milostný poměr. Samotný Gruler stojí za smrtí přibližně sto dvaceti lidí české národnosti, jejichž přiznání si vynucoval týráním a několik osob usmrtil zastřelením přímo na místě výslechu. Před koncem války Caldrová mladší uprchla do Německa a bylo po ní vyhlášeno pátrání. 21. února 1947 bylo trestní řízení pro podporu nacismu Krajským soudem v Mladé Boleslavi zastaveno a spis byl postoupen k projednání TNK v Turnově, neboť Caldrová se údajně ucházela o německou státní příslušnost. Podle členů komise se rovněž provinila milostným poměrem s Němcem a poskytováním výhod okupantům. TNK v Turnově ji odsoudila k ročnímu vězení a veřejnému pokárání.<sup>325</sup>

Manželku dopravce **Janu Hronovskou**, nar. 9. listopadu 1916, odsoudili členové komise v Turnově 28. května 1946 k pěti měsícům vězení a pokutě 10 000 Kčs. Vězení nenastoupila, jelikož stejnou dobu strávila již v zajišťovací vazbě. V letech 1941 – 1945 údajně udržovala společenské styky s Němci, v tomto případě se členy gestapa, a podporovala nacismus. Nejvíce měla sympatizovat s jistým Mackem, pro něhož pracovala ve zpravodajské službě a s nímž se měla intimně sblížit. TNK Turnov odsoudila za údajný společenský styk s Němci i jejího manžela, Bohuslava Hronovského, k tříměsíčnímu vězení a pokutě 30 000 korun.<sup>326</sup>

**Růžena Vajsetlová** údajně udržovala milostný poměr s německým vojákem. Podle její výpovědi zemřela její matka-křesťanka v roce 1939 a otec-Žid o dva roky později. Zůstala sama a žila u babičky Emy Hýbnerové. Po dobu války byla nasazena u firmy Louda

---

<sup>324</sup>SOkA Semily, ONV Turnov, karton 3.

<sup>325</sup>Caldrová starší působila jako domovnice a narodila se 22. října 1890. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 3.

<sup>326</sup>Narodila se 9. listopadu 1916. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 6.

v Turnově a pak u firmy *Daimler Benz* v Nové Pace. Během návštěvy u kamarádky Heleny Sudkové se v roce 1943 v Hradci Králové seznámila s feldvéblem Karlem Hauschem a navázala s ním intimní známost. Dopisovali si a často ji v Turnově navštěvoval. Obstaral jí radiopřijímač a daroval zlatý prsten. Naposledy ho viděla v dubnu 1945. Ke komisi v Turnově byla pouze předvolána.<sup>327</sup>

Tzv. horizontální kolaborace však nebyla výlučně „ženským“ proviněním. Např. členové TNK Broumov v prvním retribučním období posuzovali vinu devíti mužů a dvou žen, přičemž shledali vinnými čtyři muže a jednu ženu.<sup>328</sup> Na Semilsku se tzv. horizontální kolaborace primárně pojila s ženami a jakýkoliv styk s Němci byl interpretován jako intimní.

Z hlediska uložených trestů lze pozorovat, že členové TNK Jilemnice v případech žen postupovali mírněji než u mužů, na druhé straně u žen byla větší pravděpodobnost odsouzení. Výše trestu žen za stejná provinění byla v porovnání s muži také nižší. Analýza postavení žen u TNK Jilemnice částečně potvrdila Borákovu tezi, že ženy se častěji než muži provinily údajným udavačstvím, avšak členové TNK Jilemnice z nich shledali skutečně vinnými jen minimum. Případy žen řešené u TNK Jilemnice jsou typickým příkladem, jak mnoho ovlivňoval ženu manžel, potažmo celá rodina. Jak vyplývá z předchozí části, v minimálně třech případech žena pykala za chování svých příbuzných. Manžel Šimůnkové působil jako udavač a ona byla rovněž obviněna z udavačství. Ludmilu Svatou uvedla jako kontaktní osobu její příbuzná. Jako nástroj k vyřešení rodinného sporu použil TNK Pičman, který udal svoji matku. Posléze se lekl následků a odmítl vypovídat.

Komise řešila i sousedské spory. Členové TNK přihlíželi i k finanční a existenční situaci obviněných žen, čímž se snažili ospravedlnit jejich jednání. V této situaci sehrála značnou roli vyšetřovací komise, která TNK dodávala veškeré důkazní materiály a svědecké protokoly. Na druhou stranu si musíme uvědomit, že ne všechny ženy byly bez viny a často se na své muže odvolávaly proto, aby se vyhnuly potenciálnímu trestu.

Trestní nalézací komise v Turnově musela prošetřovat řadu udání, která byla spíše osobního charakteru a reflektovala rodinné problémy. Ve čtyřech případech vzešla obvinění od bývalých či současných manželů obviněných žen. Tato situace naznačuje, jak mnoho ovlivnila poválečná doba chování některých jedinců, kteří neváhali využít TNK jako osobní prostředek pro vyřešení manželských sporů. Ve všech případech se měly ženy dopustit

---

<sup>327</sup> Narodila se 5. července 1893 v Jiříčkově. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 20.

<sup>328</sup> PEŠKOVÁ, Barbora: Trestní nalézací komise Broumov, Liberec 2012, s. 55–56.

udavačství, popřípadě vyhrožování. Členové TNK Turnov je prošetřili a odhalili skutečnosti, které situaci změnily ve prospěch manželek. V jednom případě manžel obviněné uprchl z totálního nasazení, čímž ohrozil nejen sebe, ale i svoji manželku a děti, aniž je existenčně zajistil. Nakonec ještě obvinil manželku z toho, že mu vyhrožovala udáním. Ona sama musela po celou dobu žít s obavou o budoucnost dětí i svou. V dalším případě byla jedna žena vyslýchána gestapem po zatčení manžela. Pod nátlakem se přiznala a po válce ji již bývalý manžel obvinil z udavačství. Za těchto okolností jednali členové komisi na tehdejší dobu velmi rozumně, projevíli pochopení s jednáním obviněných a kauzy zastavili. Za ženy někdy jednali jejich manželé a buď s jejich vědomím, či bez něj je přihlásili do fašistických organizací, jako se to stalo Boudové či Müllerové. Vypovídá to o tehdejší postavení žen, které byly v otázkách politické situace víceméně podřízeny svým manželům. Dva případy členství obviněných v ryze německém spolku Reichsluftschutzbund svědčí o nevědomosti žen, které zneužil tamější poštovní doručovatel a na ženách vymámal členské příspěvky. Lze se jen domýšlet, zda si peníze ponechal pro svoji potřebu, nebo je předal do pokladny spolku. Nezřídka se stávalo, že žena byla obviněná současně se svým manželem, jako v případě Stelzigů, kdy manžel jako Němec se stýkal se svými druhy a manželku české národnosti obvinili v udání ze společenského styku přesahujícího míru četnosti. Uvědomíme-li si tehdejší revoluční náladu, postup členů TNK Turnov vůči těmto případům byl velmi benevolentní a poměrně spravedlivý. Pokud svědkové nemohli fakticky dokázat vinu či se objevilo tvrzení proti tvrzení, řízení byla často zastavena. Ženy, které komise odsoudila za údajná provinění proti národní cti, obdržely v porovnání s muži mírnější tresty, jednalo-li se o obviněné české národnosti. V případě žen německé národnosti nebyl rozdíl tolik markantní.

I členové TNK Semily se zabývali případy, které se rozhodně netýkaly jen provinění proti národní cti. Jako příklad lze uvést sousedský spor kvůli rušení nočního klidu a údajnému udavačství či osobní nesnášenlivosti a zášti, kdy udávající osoba neváhala ve svém obvinění žádat o odsun své rivalky i přes její českou národnost. V tomto případě členové komise případy zastavovali. Nebylo neobvyklé, že se ženy o svém údajném provinění dozvěděly až po skončení války. U této komise se vyskytly tři případy, kdy se dotyčné ženy údajně provinily žádostí o německou státní příslušnost, ale po prošetření komise zjistila, že za ně jednal jejich rodinný příslušník. Za dvě ženy žádost podali v době nezletilosti jejich rodiče a za poslední ženu jednal bez jejího vědomí její syn. Před komisí stanuly i ženy, které pykaly za činy svých manželů. Příkladem je žena, jejíž manžel byl členem NSDAP a spolupracoval

s gestapem. Po válce ji obyvatelé města udali, že se chovala jako Němka, i když se obvinění nezakládalo na pravdě. Lidé během okupace sledovali mladé dívky, zda se nestýkají s německými vojáky či muži německé národnosti vůbec. Po skončení války obdržel Okresní národní výbor v Semilech několik udání, která obviňovala ženy z intimních styků s Němci. Většina z nich se ukázala bezpředmětná, jako např. případ Mazánkové, která do bytu přijala Němce nedobrovolně, či Holcové, která muže německé národnosti učila českému jazyku. Lze říci, že členové TNK Semily se snažili případy žen řádně prošetřit, např. i lékařskou prohlídkou, která u obviněné nakonec prokázala schizofrenii. U odsouzených žen však postupovali stejně přísně jako u mužů, o čemž svědčí výše stanovených trestů.

Z analýzy TNK v okrese Semily vyplynulo, že nejmířlivěji k ženám přistupovali členové komise v Jilemnici, kteří z celkového počtu žen vynesli odsuzující rozsudek pouze šestkrát, tedy ve 14 % projednaných případů. Trestní nalézací komise v Turnově posuzovala vinu u největšího počtu žen, ale odsoudila jich jen 10 (16,6 %). Členové TNK Semily shledali vinnými proti národní cti nejvíce žen, přes 46 % z celkového počtu obviněných žen české nebo neznámé národnosti. Jak jsem již zmínil, hlavním důvodem bylo pravděpodobně podlehnutí dobové náladě, neboť v roce 1947 vynesli pouhých pět odsuzujících výměrů. S jistotou lze říci, že u žen pojal všechny tři komise vyšetřování seriózněji než u opačného pohlaví, o čemž svědčí přihlédnutí k daným okolnostem (např. ekonomická situace, kdy manžel obviněné byl totálně nasazen mimo domov nebo ve válce), dále požadavek prokazatelných svědeckvů či nařízení zdravotních prohlídek.

Na Semilsku byly ženy nejčastěji obviňovány z udavačství (33 případů). V případě sousedských či pracovních sporů nejčastěji ženy podávaly stížnosti s cílem využít trestních nalézacích komisí jako prostředku k vyřešení osobní situace, popřípadě k pomstě. I když členové komise neshledali obviněného člověka vinným, samotné trestní řízení vedlo k jeho zdiskreditování a ohrožení pověsti. Prostřednictvím TNK se rovněž řešily spory rodinné, často mezi manželi navzájem. Své současné či bývalé manželky paradoxně udávali jejich muži. Většinou se ale jednalo o otázky výživného na děti, a tak komise řízení zastavovala. Dále se ženy údajně provinily styky s Němci (25), a to styky převážně společenskými a intimními, neboli tzv. horizontální kolaborací. Zatímco u mužů se v udáních mluvilo hlavně o hospodářském styku s osobami německé národnosti, u žen se nejčastěji jednalo o společenský, respektive milostný styk. Vždy existovalo mnoho svědků, kteří dosvědčili, jak se obviněná bavila veřejně s Němcem, procházela se s ním či navštívila kavárnu, a z toho vyvodili, že musela mít i poměr. V tomto ohledu se komise na Semilsku



lišily od zbytku Evropy, a pokud neexistoval jasný a přesvědčivý důkaz a i vyslyšení Němci, kterým nehrozil žádný trest, svědčili ve prospěch obviněné, případ zastavily. Z celkových osmi provinění tohoto typu členové komise vynesli pouze tři odsuzující rozsudky, a i u nich můžeme pochybovat o skutečné vině dotyčných žen. Patnáct žen se údajně provinilo vyhrožováním, a to převážně zásahem gestapa či německých úřadů. Většina z nich svůj záměr nikdy neuskutečnila, pouze využívala strachu lidí z německých orgánů. K vyhrožování docházelo právě často mezi sousedy a rodinnými příslušníky. K početnému provinění proti národní cti se řadily žádosti o německou státní příslušnost nebo přihlášení se k německé národnosti. Musíme si uvědomit, že čeští obyvatelé pohraničí, pokud zde zůstali, se ocitli v úplně jiné situaci a jiném postavení než Češi ve vnitrozemí. Národnost pro mnoho z nich jednak nebyla signifikantním znakem, se kterým by se ztotožňovali, a jednak jejich cílem bylo přežít, a proto volili tu nejjednodušší cestu. V žádostech o státní německou příslušnost v několika případech sehráli roli ženiny příbuzní, kteří ji za ni vyplnili. Převážně se jednalo o mužské členy, v jednom případě žádost podala matka za svou nezletilou dceru. To si osobně vysvětlují reakcí matky na dobovou situaci a snahou zajistit dceřinu bezpečnosti. V dalších případech jednali za ženy jejich manželé nebo synové. I to poukazuje na tehdejší podřadné postavení ženy, které bylo odpíráno právo na vlastní rozhodnutí. Deset žen se mělo dopustit projevování podpory Německa. Tyto projevy mohly mít mnoho podob, ať už se jednalo o posílání dětí do německých škol, vyzdobení bytů symboly Německa a fotografiemi německých vůdců či mluvení německy. Odráží to charakter poválečné doby, kdy vše německé bylo považováno za špatné a zhoubné. Na druhou stranu zde stát prostřednictvím komisí zasahoval do osobních záležitostí, jako je vzdělání dětí či aranžování domácnosti. Za zmínku ještě stojí údajné členství ve fašistických organizacích, které se vyskytlo pouze u TNK Turnov. Zde členové jednali u žen stejně jako u mužů. Pokud se obviněné neúčastnily schůzí, neodebíraly časopis či noviny organizace a neplatily členské příspěvky, řízení zastavili. Nebylo neobvyklé, že ženy opět přihlásili jejich manželé.

Na druhou stranu si musíme uvědomit, že se ženy chtěly pravděpodobně vyhnout trestu, a tak se úmyslně stavěly do role oběti, za kterou jednají jiní. To bohužel už nelze zjistit, jelikož spisy takové informace neposkytují. V každém případě komise vůči ženám postupovaly mírněji i v případě odsouzení, kdy v první řadě volily potrestání v podobě veřejného pokárání a peněžité pokuty. Uvedené závěry platí pro ženy české národnosti.

## 8 OSOBY NĚMECKÉ NÁRODNOSTI

V této kapitole se budu zabývat postavením osob německé národnosti před trestními nalézacími komisemi. V úvodní části se zabývám fenoménem etnické indifference, dále stručným nastíněním osudu osob německé národnosti po válce a problematikou některých provinění proti národní cti v souvislosti s typem provinění. Národnost v procesu nejen „malé retribuce“ hrála důležitou roli a vyšetřovací komise často stály před problémem určení národnosti obviněných, kteří měnili svoji národnost s přihlédnutím k okolnostem. S tím se pojí fenomén etnické indifference.

Etnická indifference sice v dnešní společnosti jako forma kolektivní identity převládá, ale nejedná se o jedinou formu. Kolektivní identita představuje osobní identifikaci člena určité skupiny s touto skupinou, jedinec sdílí ideje a zájmy skupiny. Sdílená identita homogenizuje skupinu. Někteří sociální vědci poukazují na to, že kolektivní identita je produkována prostřednictvím symbolických forem a systémů, nejčastěji tedy kulturou. Naopak francouzská sociologie a etnologie vychází z konceptu kolektivní paměti. V každé skupině může nastat situace, kdy se mezi sebou střetávají různá identifikační kritéria a jedincova volba mezi nimi bývá často situačně podmíněna. Kolektivní identita vzniká tehdy, kdy se členové dlouhodobě identifikují s obecně sdílenými hodnotami, ideály a vzorci jednání. Ke vzniku skupinové identity vedou shody v různých oblastech každodenního života, např. kultura, ideologie, ekonomika atd.<sup>329</sup>

Projevem kolektivní identity je i etnicita neboli řadou prvků podmíněný systém představ, který je charakteristický jen pro určitá společenství, projevující se vymezením pozice MY x ONI v etnických kategoriích. Národní identita vznikla na základě nacionálních mýtů, které jsou průběhem času pozměněny a následně uchovány prostřednictvím kolektivní paměti. Nacionalita a etnicita nejsou fixní a trvalé, ale mění se v závislosti na čase a místě, de facto reagují na konkrétní společenský kontext. Etnika a národy vznikají prostřednictvím procesu etnizace na základě společných lokálních kulturních daností. Arnošt Gellner přišel s tvrzením, že národnost není *vrozená všeobecná vlastnost lidstva*. Fenomén etnicity se objevil jako důsledek procesu modernizace agrární, hlavně evropské společnosti. U etnicky indiferentních skupin kolektivní identita neodpovídá „běžnému“ očekávání, nedošlo u nich k procesu etnizace, tudíž etnicita neplní funkci centrálního organizačního principu skupiny a nepředstavuje hlavní kritérium pro ustálení kolektivní identity. K redefinování vlastní

---

<sup>329</sup> LOZOVIUK, Petr, pozn. 54, s. 37–41.

neetnické kolektivní identity dochází díky etnické dikci, tj. nutnosti reagovat na probíhající proces cizí etnické diferenciaci.<sup>330</sup>

Často se stává, že příslušníci skupin nechápou etnickou či národní příslušnost jako primární identifikační znak, a tudíž odpovídají podle kontextu, v němž byla otázka položena. Řídí se např. podle jazyka, víry či politické příslušnosti. V současné době české pojetí etnicity osciluje mezi psychologickým přístupem (subjektivní svobodná volba národnosti bez ohledu na další kritéria) a spočívání v objektivních kritériích (mateřský jazyk).<sup>331</sup>

Postavení německé menšiny upravovaly dva dokumenty, a to vládní nařízení z 5. května 1945 a dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., který Němce prohlásil za státně nespolehlivé obyvatelstvo, což vedlo k následné degradaci a zásahům do každodenního života.<sup>332</sup> Osoby německé národnosti musely nosit viditelná označení v podobě bílé pásky s písmenem „N“, říšští Němci měli pásku žlutou a antifašisté bíločervenou nebo rudou. Němci, kteří před válkou byli československými státními občany, ztratili volební právo a možnost vykonávat veřejné funkce a sloužit v armádě. Další nařízení se týkala např. volnosti pohybu či doby nákupu, řada z nich vycházela z Norimberských zákonů. Jeden z dekretů prezidenta republiky Němcům určil všeobecnou pracovní povinnost. Kvalifikovaní dělníci a zemědělci zůstávali převážně na svých původních pracovištích, zatímco pracovní nevyhraněným, převážně ženám a dospívající mládeži, byla přidělena práce v jiných místech než bydliště, čímž docházelo k rozdělení rodin. Dekrety<sup>333</sup> se zabývaly i majetkovými poměry osob maďarské a německé národnosti, s jejichž majetkem následně nakládali spojenci, zatímco majetek osob státně nespolehlivých<sup>334</sup> získal stát (konfiskace,

---

<sup>330</sup> LOZOVIUK, Petr, pozn. 54, s. 42–48.

<sup>331</sup> LOZOVIUK, Petr, pozn. 54, s. 50–57.

<sup>332</sup> Žádný z dekretů prezidenta republiky právně neupravoval následný odsun Němců. Ten proběhl na základě vládních nařízení a předpisů vydaných ministerstvem vnitra a ministerstvem národní obrany. BENEŠ, Zdeněk a kol., pozn. 52, s. 224.

<sup>333</sup> Dekret č. 5/1945 Sb., dekret č. 12/1945 Sb. a znárodňovací dekrety č. 100–103 Sb.

<sup>334</sup> *Osoby, které vyvíjely činnost směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svésti hleděly a záměrně podporovaly jakýmkoliv způsobem německé a maďarské okupanty.* BENEŠ, Zdeněk a kol., pozn. 52, s. 226.

znárodnění či restituce institucí tzv. národní správy). Osoby označené za Němce podléhaly zařazení do sběrných středisek a následnému transferu.<sup>335</sup>

Předpokládám, že Němci ze Semil, Turnova a Jilemnice byli internováni v oblastním středisku Liberec, které patřilo k nejvýznamnějším sběrným střediskům. Vzniklo na konci května 1945 a působilo až do roku 1952, kdy ukončilo svoji činnost. V samotném městě žilo málo osob české národnosti a panovala zde jednak jiná poválečná nálada, jednak zde nedošlo k tak vyhrocenému projevu nesnášenlivosti, jako např. v Ústí nad Labem nebo Brně. Během tzv. divokého odsunu bylo vysídleno minimálně 58 000 osob, první transport v rámci tzv. organizovaného odsunu proběhl 28. ledna 1946. V Liberci působil mimořádný lidový soud, který se stejně jako trestní nalézací komise musel potýkat s problematikou určení národnosti obyvatel. MLS Liberec rozhodoval o vině či nevině u 1 290 osob německé národnosti, z toho 1 155 mužů a 135 žen.<sup>336</sup>

Radikalizaci nacionálních nálad zaměřených proti osobám německé národnosti prohlubovaly projevy československých politiků<sup>337</sup> na přelomu dubna a května 1945. Do společnosti pronikl silný nacionalismus, který v českém prostředí získal podobu protiněmeckou a na Slovensku podobu protimaďarskou a který se odrážel ve všech složkách společnosti. Nejtvrdší perzekuční zákrok vůči osobám německé národnosti představoval tzv. divoký odsun, který proběhl bez mezinárodní úmluvy a zpočátku také bez zákonného podkladu ze strany české vlády. Na těchto vysídlovacích akcích se podílela hlavně armáda ve spolupráci se vznikajícími národními výbory. Postupimská konference konající se od 17. července do 2. srpna 1945 nakonec uznala za žádoucí provést vysídlení německého obyvatelstva z Polska, ČSR a Maďarska, ale zároveň vyzvala pozastavit vysídlovací akce. Vyдалa poselství pražské a varšavské vládě: „*Tři vlády zvážily otázku ze všech hledisek a uznávají, že k transferu německého obyvatelstva, jež v Polsku, Československu a Maďarsku ještě zůstává, do Německa bude muset dojít. Shodly se na tom, že každý transfer, jenž se uskuteční, má být proveden **spořádaně a humánně***“.<sup>338</sup> Ke 2. srpnu 1945 Ministerstvo národní obrany vydalo směrnice pro odsun německého obyvatelstva. Tzv. divoký odsun

<sup>335</sup> BENEŠ, Zdeněk a kol., pozn. 52, s. 205–226.

<sup>336</sup> LOZOVIUKOVÁ, Kateřina: Němci v Liberci po druhé světové válce, in: ARBURG, Adrian a kol.: *Německý mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945*. 1. Vyd. Brno: Brno: Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, 2010. ISBN 978-80-86488-70-7. S. 114–142.

<sup>337</sup> Např. projevy prezidenta Edvarda Beneše 12. května 1945 v Brně a o čtyři dny později v Praze.

<sup>338</sup> BRANDES, Detlef, pozn. 53, s. 364–365.

postihl přibližně 800 000 osob německé národnosti a doprovázely jej excesy<sup>339</sup> páchané na Němcích. Tzv. organizovaný odsun probíhal pod taktovkou Kontrolní rady v roce 1946<sup>340</sup> a v letech 1947 až 1948 došlo k tzv. dodatečnému odsunu, kterým se slučovaly rodiny. Ke konci roku 1948 se na území Československa nacházelo přibližně 185 000 německých příslušníků.<sup>341</sup>

Zvláštní postavení v rámci německého obyvatelstva měli tzv. specialisté, antifašisté a smíšená manželství. Krátce po válce bylo jasné, že československé hospodářství se neobejde bez většího počtu německých pracovních sil. Tato potřeba se razantněji projevila v roce 1946 v průběhu tzv. organizovaného odsunu. Podněty vycházely hlavně od Ministerstva ochrany práce a sociální péče a Military Police (Vojenská policie). První komplexnější pravidla postupu byla stanovena až v rámci příprav jednotných směrnic pro uskutečnění tzv. organizovaného transferu německého obyvatelstva. Pro rok 1945 se odhaduje, že na území republiky pobývalo 90 až 130 000 smíšených manželství. De facto už od roku 1938 byli Češi žijící v těchto rodinách, hlavně v pohraničí, vystaveni germanizačnímu tlaku. Po osvobození se utvořila dvě protikladná stanoviska, jak přistupovat ke smíšeným rodinám. Jedno stanovisko poukazovalo na potřebu chránit je před diskriminací a šikanou, druhé stanovisko spočívalo ve vysídlení. Nicméně ve fázi tzv. divokého odsunu došlo k vyhnání tisíců příslušníků smíšených rodin. Československé úřady se začaly touto problematikou zabývat až v roce 1946.

Za antifašisty měli být považováni Němci, kteří se vrátili z koncentračních táborů či věznic nebo kteří dokázali, že doma či v cizině aktivně podporovali Čechy a Slováky v jejich boji proti nacismu a za osvobození republiky. Později přibyli i Němci, kteří se sice neúčastnili aktivně odboje, ale byli nacisty pronásledováni. Podmínky o uznání antifašistů stanovil ústavní dekret č. 33/1945 Sb.<sup>342</sup> Odsun se dotkl i navrátilých se Židů, z nichž někteří

---

<sup>339</sup> Mezi nejznámější patří masakr na Švédských šancích u Horních Moštěnic ze dne 19. června 1945, kdy 10 až 15 slovenských vojáků pod velením Karola Pazúra zastřelilo kolem 250 osob německé národnosti pocházející ze Slovenska. Dále postoloprtský masakr čítající cca 763 popravených osob německé národnosti či hromadná vražda v Ústí nad Labem. Pro více informací viz STANĚK, Tomáš: *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2005, ISBN 80-7285-062-8.

<sup>340</sup> V tomto roce došlo k oficiálnímu ukončení odsunu v říjnu, kdy 29. října 1946 odjel poslední vlak s osobami německé národnosti z Dvůrů u Karlových Varů. BENEŠ, Zdeněk a kol., pozn. 52, s. 214.

<sup>341</sup> ARBURG, Adrian – STANĚK, Tomáš, pozn. 50, s. 77–119.

<sup>342</sup> ARBURG, Adrian – STANĚK, Tomáš, pozn. 50, s. 157–164.

byli zařazeni do odsunu společně s Němci. Jejich právní a specifické postavení zajistila až směrnice vydaná Ministerstvem vnitra 10. září 1946, která nařizovala vyjmutí osob židovského původu z normálních odsunových transportů.<sup>343</sup>

Na základě ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. ztratili všichni někdejší českoslovenští státní občané německé národnosti toto občanství k datu, kdy získali německou státní příslušnost nebo se dobrovolně přihlásili k Němcům. Českoslovenští Němci, kterým okupanti nepřidělili německou státní příslušnost, pozbyli československé státní občanství v den nabytí platnosti ústavního dekretu, tedy 10. srpna 1945.<sup>344</sup> Trestní nalézací komise se měly řídit příručkou Josefa Šebestíka a Zdeňka Lukeše, která označovala za Němce ty osoby, kteří pocházeli z německé rodiny a svoji národnost si podrželi při obou sčítáních, a osoby, které v době zvýšeného ohrožení republiky podaly žádost o německou státní příslušnost nebo se přihlásily k německé národnosti.<sup>345</sup> Po ztrátě československého státního občanství nemohly trestní nalézací komise stíhat osobu, jež se provinila přihlášením se k německé národnosti, jelikož za tento čin mohl být trestán pouze československý státní občan.

Třetí dodatek směrnic rozšířil počet provinění, u kterých se nepřihlíželo k státní příslušnosti. Národnost ani státní příslušnost nehrály roli ve zneužívání postavení a ve schvalování, podpoře nebo obhajování nepřátelských projevů nebo činů nacistů, fašistů a českých nebo slovenských zrádců. Od ledna 1947 mohli členové komisí trestat za hlášení se k německé nebo maďarské národnosti a za žádosti o německou státní příslušnost všechny osoby české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti bez ohledu na státní příslušnost.<sup>346</sup> Původně sloužily komise jako nástroj k potrestání neloajálních Čechů a Slováků, proto se muselo jednat o československé státní příslušníky, nicméně po ukončení prvního období odsunu se nacházelo v první polovině roku 1947 na území Československa přibližně 200 000 osob německé národnosti.<sup>347</sup> Lze uvažovat o souvislosti, že přijetí třetího dodatku představovalo další krok vlády k vytvoření etnicky homogenního státu, což zatím probíhající odsun nesplňoval.

---

<sup>343</sup> BENEŠ, Zdeněk a kol., pozn. 52, s. 216.

<sup>344</sup> BENEŠ, Zdeněk a kol., pozn. 52, s. 216.

<sup>345</sup> ŠEBESTÍK, Josef – LUKEŠ, Zdeněk, pozn. 13, s. 11.

<sup>346</sup> Ministerstvo vnitra: Č. B-222O-23/12-46-I/2 Třetí dodatek ze dne 7. ledna 1947 ke směrnicím ministra vnitra ze dne 26. listopadu 1945.

<sup>347</sup> BENEŠ, Zdeněk a kol., pozn. 52, s. 215.

Trestní nalézací komise Jilemnice posuzovala provinění proti národní cti u čtyřiceti devíti osob údajné německé národnosti. Značnou roli zde sehrála vyšetřovací komise, která postupovala TNK případy, kde existovala možnost potrestání údajného pachatele s ohledem na národnost, zatímco zbylé sama zastavovala a osoby německé národnosti předávala do internačních středisek. Nebylo výjimkou, že členové TNK Jilemnice případy zastavovali zpětně, kdy obvinění buď zemřeli během vyšetřovací vazby, nebo se už nenacházeli v Československé republice. Možnost podrobnějšího zkoumání těchto případů ztěžovala absence některých životopisných údajů, výpovědí a dalších faktů. Komise vynesla odsuzující trestní výměr pouze u čtyř případů a ostatní zastavila, protože údajná jednání obviněných nemohla vzhledem k jejich národnosti potrestat. Většina osob pocházela z německých rodin a k německé národnosti se hlásila již v době první republiky. Objevilo se i několik případů smíšených manželství, kdy si dotyčný vzal za partnera Čecha/Češku. Údajní Němci se nejčastěji měli dopustit členství v SdP a následně NSDAP, projevovat své německé smýšlení a odpor vůči českému obyvatelstvu a týraní, popřípadě terorizování Čechů. Tři odsuzující výměry se týkaly posledně jmenovaného provinění a jeden podání žádosti o německou státní příslušnost. Členové TNK vynesli dohromady trest vězení v délce pět a půl měsíce, dvě veřejná pokárání a jednu peněžitou pokutu ve výši 5 000 Kčs. Zatímco u Němců obviněných před komisí v Turnově nelze na základě spisů určit jejich další osud (pravděpodobně byli zařazeni do transportu a následně odsunuti), osoby německé národnosti, jejichž případy TNK Jilemnice zastavila, byly odeslány do internačních středisek.<sup>348</sup>

Trestní nalézací komise Semily řešila provinění proti národní cti u 27 osob údajně německé národnosti. Jednalo se o 13 mužů a 14 žen. V jednadvaceti případech komise řízení zastavila, ať už z důvodu neprokazatelnosti nebo nemožnosti potrestat daného jedince kvůli typu provinění, a šest obviněných potrestala za údajná provinění proti národní cti. Z hlediska potrestaných se tři osoby provinily údajným hlášením se k německé národnosti (zde komise nedělala rozdíl mezi hlášením se k německé národnosti a podáním žádosti o německou státní příslušnost), dva případy se týkaly terorizování osob české národnosti a jeden Němec se provinil údajným aktivním členstvím ve Vlajce.<sup>349</sup>

Trestní nalézací komise Turnov rozhodovala o vině či nevině u 35 osob německé národnosti, z toho jednadvaceti mužů a čtrnácti žen. 21 osob obdrželo pouze předvolání, u 13 vynesli členové komise rozsudek. Zatímco 7 případů zastavila, u 6 osob německé

<sup>348</sup> SOkA Semily, fond ONV Jilemnice, kartony 1-12.

<sup>349</sup> SOkA Semily, fond ONV Semily, kartony 69-9.

národnosti vynesla odsuzující rozsudek. Z údajných provinění převažovaly společenské styky s Němci (8), členství v NSDAP a německých organizacích (7), dále žádost o německou národnost (3) a nesociální jednání s dělníky, vyhrožování, udavačství a hanlivé výroky. Z hlediska trestů převažovala veřejná pokárání (6) a peněžité pokuty, jejichž celkový součet se vyšplhal na 35 500 Kčs. Komise vynesla pouze jediný trest v podobě vězení, a to na deset měsíců.<sup>350</sup>

### 8. 1 Osvobozující rozsudky/předvolání

Němci se často před komisemi zpovídali ohledně členství v NSDAP a dalších nacistických organizací, které ale nespádaly pod směrnice vydané Ministerstvem vnitra.

**Josef Beránek**, vrchní oficiál drah, nar. 23. října 1881 v Borovnici, byl zajištěn 11. května 1945 v Příšovicích. Na základě výsledku bylo zjištěno, že sice vystupoval jako Němec, ale zároveň nebyl členem NSDAP a nechoval se nepřátelsky vůči spoluobčanům české národnosti. Jeho manželka byla Češka. Okresní národní výbor Turnov mu zaslal předvolání o zahájení řízení před TNK Turnov z důvodu jeho členství ve spolku NSV od 1. září 1941. Nakonec byl zařazen do seznamu osob určených k vysídlení.<sup>351</sup>

**Irena Brožková**, zaměstnankyně obchodu s drahokamy, se údajně provinila členstvím ve spolku NSV, nicméně řízení bylo 19. března 1947 u TNK Turnov zastaveno. Bývalý člen SD služebny v Jičíně Ervin Trawnitschek ve své výpovědi potvrdil, že také pracovala pro SD, což se ale v jejím obvinění neobjevilo. Manžel obžalované František Brožek byl Čech, ale vystupoval údajně jako fašista.<sup>352</sup>

Úředník **Rudolf Schwedler** obdržel od TNK Turnov 23. května 1946 předvolání o zahájení řízení. Měl se provinit členstvím v NSDAP a nacistickým chováním, se kterým bylo spojováno fyzické napadení Josefy Fajtové, kterou údajně uchopil za krk a vyhodil ze dveří Obecního úřadu v Jílové za doprovodu výhrůžek.<sup>353</sup>

**Rudolf Stelzig**, narozený 13. října 1883, se údajně provinil nesociálním jednáním s českými dělníky, pobíráním výhod od Němců (např. uhlí) a nošením odznaku strany NSDAP. TNK v Turnově 28. dubna 1947 řízení zastavila.<sup>354</sup>

---

<sup>350</sup> SOKA Semily, ONV Turnov, karton 1-24.

<sup>351</sup> SOKA Semily, ONV Turnov, karton 1.

<sup>352</sup> Zaměstnankyně v obchodě s drahokamy se narodila 25. srpna 1911. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 2.

<sup>353</sup> Tento úředník se narodil 7. července 1893 v Jílové. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 17.

<sup>354</sup> SOKA Semily, ONV Turnov, karton 17.



**Václav Neumann** v době zvýšeného ohrožení republiky údajně vstoupil do NSDAP v Řekách, kde působil jako pokladník a vedl personální agendu. Ve své výpovědi uvedl, že k nošení odznaku byl nucen. Ostatní členové mu prý vytýkali, že nenosil uniformu a nevstoupil do SA. Také poukázal na fakt, že jako člen výboru městské spořitelny v Semilech zabránil před převratem převedení peněz do saské banky. Podle svědků Josefa Vlčka, Dagmar Kočové, Josefa Langra a Karla Hrušky svého postavení nezneužíval a neterorizoval své okolí. 15. února 1947 členové TNK Semily jeho případ zastavili.<sup>355</sup>

**Terezie Müllerová** se údajně v době okupace dobrovolně přihlásila k německé národnosti, ačkoliv se dříve hlásila k národnosti české. Její manžel, Němec **Pavel Müller**, 1. prosince 1938 vstoupil do NSDAP a údajně vyhrožoval podřízeným zaměstnancům udáním na gestapu, čehož se ale nedopustil. Zároveň se postaral o to, aby dělníci nebyli od firmy posíláni do říše, aby byla udržena výkonnost jejich podniku. Terezie Müllerová prý vstoupila do NS-Frauenschaftu a podle výpovědi dělníků se chovala jako Němka, všechny písemnosti přikazovala psát německy a prohlásila, že jako Němka je hrdá na svoji německou příslušnost. Jako Němku ji členové komise nemohli odsoudit za vyličené provinění proti národní cti a její případ 24. dubna 1947 zastavili.<sup>356</sup>

**Eduard Michel** zemřel ve vyšetřovací vazbě v roce 1945, tudíž TNK Jilemnice jeho případ 11. dubna 1946 zastavila. Zemřelý měl působit jako správce a vedoucí hospodářství školy, která sloužila k výcviku politických vedoucích pro župu na Liberecku a Královéhradecku. Údajně vstoupil do NSDAP a choval se jako oddaný nacist. Jeho zatčení provedl z vlastního popudu se souhlasem městského národního výboru strážmistr Svoboda ve Vlčí Hoře. Po prošetření komise zjistila, že se choval k Čechům loajálně a jeho sousedé s ním neměli žádné problémy.<sup>357</sup>

**Ingeborg Müllerová** byla zajištěna kvůli pátrání po jejím otci. Ten vstoupil údajně do NSDAP a terorizoval české obyvatelstvo. Vyučila se prodavačkou a v roce 1942 vstoupila do Hitlerjungend. Vyšetřovací komise zajistila i její matku, jelikož obě podezírala z toho,

---

<sup>355</sup> Tento vrchní účetní v Semilech se narodil 24. července 1897 v obci Zaližany. SOkA Semily, ONV Semily, karton 4.

<sup>356</sup> Narodila se 19. září 1900 v Horním Růžodole a její manžel 27. června 1903 v Libešicích. SOkA Semily, ONV Semily, karton 4.

<sup>357</sup> Michel se narodil 10. prosince 1894 v Krásné Lípě. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

že nosí Müllerovi, skrývajícím se v lesích, jídlo. TNK Jilemnice 12. dubna 1946 oba případy zastavila a obě ženy byly následně odsunuty.<sup>358</sup>

**Ida Lucková** se narodila rodičům německé národnosti a po splnění školních povinností začala pracovat jako tovární dělnice. V roce 1935 údajně vstoupila do SdP a pak následně automaticky do NSDAP. V roce 1940 se prý stala členkou NSV a Frauenschaft a starala se o národohospodářskou výchovu. Jelikož se neprovinila stíhatelným proviněním s ohledem k národnosti, komise v Jilemnici její řízení 21. března 1946 zastavila.<sup>359</sup>

**Josef Tumms** údajně odcizil vojákově pušku, kterou následně používal k ozbrojeným akcím proti Čechům. Působil prý jako člen NSDAP a velitel dvacetičlenného oddílu Volksturm. Údajně terorizoval a fyzicky napadl ruskou zajatkyni, která mu byla přidělena a sloužila jako posluhovačka v domácnosti. Tumms uvedl ve výpovědi, že ji nahlásil pracovnímu úřadu, jelikož odmítala pracovat, a četnická stanice mu nařídila, aby ji potrestal fyzicky. Obviněný jí vlepil jednu facku. Drzé a vzpurné chování zajatkyně potvrdila i kuchařka Růžena Misarová. Pušku údajně našel cestou na obecní úřad u převráceného auta. Do SdP vstoupil v roce 1935. Komise 6. srpna 1946 řízení zastavila a navrhla ho k odsunu.<sup>360</sup>

11. dubna 1946 TNK Jilemnice zastavila případ **Františka Schiena**, a to proto, že jeho manželka zaslala přípis, ve kterém žádala, aby celá rodina byla zahrnuta do transportu a odsunuta. S tím vyslovil souhlas i Městský národní výbor Buřany, jelikož celá rodina smýšlela a chovala se německy. František Schien údajně vstoupil do NSDAP, choval se velice aktivně a dával svým chováním najevo odpor vůči Čechům. Jeho manželka Marie byla sice Češka, ale v roce 1939 se přihlásila k německé národnosti.<sup>361</sup>

**Jindřich Knappe** se narodil jako syn povozníka a během první světové války bojoval na ruské frontě, kde padl do zajetí a zpět do Československa se vrátil v roce 1918. O deset let později se oženil a pracoval jako povozník. V roce 1938 údajně vstoupil do SdP a následně do NSDAP. Projevoval prý nenávist vůči Čechům, které měl terorizovat. TNK Jilemnice 25. dubna 1946 řízení zastavila, jelikož výše jmenovaný byl odsunut.<sup>362</sup>

---

<sup>358</sup> Ingeborg se narodila 10. března 1923 v Harrachově a její matka 19. září 1899 ve Špindlerově Mlýně. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

<sup>359</sup> Narodila se 28. listopadu 1897 v Rokytnici nad Jizerou. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 7.

<sup>360</sup> Obviněný se narodil 13. července 1898 a pracoval jako řezník. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 11.

<sup>361</sup> Pracoval jako rolník a narodil se 2. ledna 1899 v Končínách. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 10.

<sup>362</sup> Tento povozník se narodil 12. srpna 1891 v Harrachově. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 6.

Strojvůdce **Josef Ficker** se podle udání choval zaujatě proti české menšině a stal se členem NSDAP. Obviněný se k německé národnosti hlásil již za první republiky a v roce 1919 si vzal za manželku Češku. V roce 1932 vstoupil do německé sociální demokracie. Několik svědků ale potvrdilo, že svou službu konal svědomitě, nedával najevo svoji příslušnost a choval se velmi loajálně vůči Čechům. Pomáhal jim, radil a intervenoval v jejich prospěch. 11. dubna 1946 bylo řízení zastaveno.<sup>363</sup>

**Augustina Bergmannová** údajně vstoupila do NSDAP a opovrhovala českým obyvatelstvem. Vyjádřila se prý v tom smyslu, že *by každému Čechovi nejráději usekla hlavu*. Následně se podle svědků v domovské obci dopustila terorizování českých obyvatel, kteří byli šikanováni od německých úřadů prostřednictvím domovních prohlídek a výslechů. TNK Jilemnice řízení 22. května 1946 zastavila, jelikož obviněná zemřela v zajišťovací vazbě.<sup>364</sup>

Trestní nalézací komise Semily posuzovala vinu německých manželů **Ehingerových**. Adalbert se měl dopustit členství v NSDAP a pokutování dělníků, když opustili dříve práci. Jeho manželka Gela údajně donášela hejtmanu Schiepekovi, který získané informace využíval k tomu, aby nutil obyvatelstvo v Jesenném k přihlášení se k německé národnosti. Obviněná to popřela, stýkala se s ním údajně z osobních důvodů, jelikož hrozilo zavření vápenky, kterou Ehingerovi vlastnili. Členové obě řízení zastavili 6. března 1947. Muž zemřel ještě v roce 1945 a žena se jako rakouská státní příslušnice odstěhovala do Rakouska.<sup>365</sup>

**Rudolf Zimmerman** se narodil jako syn rolníka a brusiče skla. Vychodil německé školy, vyučil se brusičem skla a do vypuknutí první světové války působil jako mistr v továrně na broušení skla. Ve vojenské službě dosáhl pochvalný dekret za čestnou a věrnou službu československé armádě. Po odchodu z vojenské služby kvůli poškození páteře pracoval v Německu jako lesník a v roce 1943 získal místo lesního na panství hraběte Harracha v Hrabačově, kde setrval do 10. května 1945. Podle udání vstoupil do SdP a v převratových dnech plánoval zaútočit na neozbrojené obyvatelstvo v okolních vesnicích. Zimmermann se bránil tím, že do strany vstoupil pod nátlakem, a poukázal na fakt, že v Německu mu neuznali státní myslivecké zkoušky složené v Praze a musel je skládat opět v Drážďanech a Berlíně. Rudolf Zimmerman byl odsunut.<sup>366</sup>

---

<sup>363</sup> Ficker se narodil 17. ledna 1887 v Chotěvicích. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 3.

<sup>364</sup> Narodila se 22. září 1889 v Novém Světě a byla v domácnosti. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 2.

<sup>365</sup> Tento továrník se narodil 16. prosince 1896 ve Vrchlabí a jeho manželka 10. dubna 1900. SOkA Semily, ONV Semily, karton 71.

<sup>366</sup> Narodil se 4. února 1906 v Dolním Maxově. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 12.

**Jan Doubek** vychodil německou školu, v první světové válce až do svého zranění bojoval na ruské frontě, poté do konce války působil jako strážný zajateckých táborů na italské frontě. 1. června 1918 se oženil s Annou Biemanovou. V roce 1938 údajně vstoupil do SdP, po jejím zániku se stal v roce 1941 členem NSDAP a od roku 1940 pracoval jako listonoš v Jablonci nad Jizerou. Údajně vyzvídal a získané informace předával vedoucím strany. V zajišťovací vazbě spáchal sebevraždu a komise 11. dubna 1946 případ zastavila.<sup>367</sup>

**Hedvika Časenská** údajně působila jako správkyně a vedoucí hospodářství Gauschule, školy sloužící pro výcvik politických vedoucích pro župu Libereckou a Královéhradeckou. Absolvovala osm let obecné školy s německým vyučovacím jazykem a do roku 1921, kdy se provdala, vypomáhala matce v domácnosti. V roce 1929 podala žádost o rozvod, manžel ji o rok později opustil a odešel do Liberce. Jelikož obviněná zemřela ve vyšetřovací vazbě, TNK Jilemnice případ 11. dubna 1946 ukončila.<sup>368</sup>

Na několik osob německé národnosti přišla udání, že se chovali jako nacisté, podporovali nacionální socialismus, stýkali se s Němci, popřípadě zdravili zdviženou pravicí.

**František Kobera** pracoval jako správce biografu v Bakově nad Jizerou. Údajně zdravil zdviženou pravicí, ucházel se o říšskoněmecké občanství a podporoval nacismus. Jednalo se o rakouského Čecha, který se dle nařízení ze dne 20. dubna 1939 stal německým občanem a získal říšskoněmecké občanství. Komise 23. dubna 1947 řízení zastavila, jelikož mohl být souzen jen podle odstavce 10, písmen g) a ch) směrnice, tedy za přečiny, jichž se nedopustil. Koberovi bylo 15. dubna 1950 vráceno československé státní občanství.<sup>369</sup>

Bývalý německý četník Emil Weiss se údajně přihlásil k německé národnosti. 24. dubna 1947 TNK v Turnově řízení zastavila, jelikož se jednalo o Němce, a tedy nemohl být souzen.<sup>370</sup>

**Elfriede Kammlerová** během okupace působila jako zaměstnankyně městského úřadu v Jablonci nad Jizerou a podle svědeckých protokolů projevovala odpor a povýšené chování vůči Čechům. Údajně jim zakazovala mluvit česky, vstupovat do jednacích místností bez tlumočníka, snižovala příděly potravin a odebírala potravinové lístky. Výše jmenovaná

---

<sup>367</sup> Narodil se 21. července 1890 v Rokytnici nad Jizerou. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 3.

<sup>368</sup> Tato obviněná se narodila 22. září 1902 v Hostinném. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 2

<sup>369</sup> Kobera pocházel z Vídně, kde se narodil 26. srpna 1886. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 8.

<sup>370</sup> Weiss se narodil 17. ledna 1890 v Janově Dole. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 21.

jednání popřela a rozhodně odmítla tvrzení, že chtěla prostřednictvím tohoto chování dosáhnout od starosty povýšení. TNK Jilemnice řízení 6. srpna 1946 zastavila.<sup>371</sup>

Podle svědectví Josefa Karpase se **Marie Kobrová, rozená Bönischová**, chovala jako horlivá nacistka, vítala německé vojsko a zdravila nacistickým pozdravem. Vdala se v roce 1934 za Čecha, ale všichni její čtyři bratři sloužili u wehrmachtu. Kobrová vypověděla, že sice zdravila nacistickým pozdravem, ale německé vojsko nevítala. Také přiznala, že ze čtyř bratrů byli tři nacisté. Členové komise neshledali provinění proti národní cti s ohledem k její národnosti a řízení 6. srpna 1946 zastavili.<sup>372</sup>

**Hedvika Jačná**, narozená 12. března 1893 v Kateřinkách v Liberci, se sice provdala za Čecha, nicméně prý pobírala stravovací listky pro Němce a vystupovala jako Němka, za což obdržela předvolání o zahájení trestního řízení. Její jméno bylo zařazeno do seznamu Němců určených k odsunu.<sup>373</sup>

Němka **Edita Weissová**, narozená 10. září 1924 v Jablonci nad Nisou, se údajně provinila stykem s Němci, nicméně řízení bylo 3. března 1947 zastaveno.<sup>374</sup>

30. července 1946 zastavila TNK v Turnově i řízení s **Emílií Kořínkovou**, rozenou Kočámíkovou, která se údajně dopustila styku s Němci a asociálního jednání.<sup>375</sup>

**Ida Krejčová**, narozená 15. června 1893, se prý stýkala s gestapem. Členové komise řízení zastavili 29. dubna 1946.<sup>376</sup>

6. března 1947 TNK Semily zpětně zastavila řízení **Josefa Jesenského**, obviněného ze styků s Němci, nicméně rozhodnutí komise bylo bezpředmětné, jelikož výše jmenovaný se od března 1946 nacházel za hranicemi Československé republiky. Jeho nevinu dosvědčil svědek Josef Füssel, podle kterého Jesenský zabránil v revolučních dnech krveprolití a násilnostem.<sup>377</sup>

V případě úspěšně vyřízené žádosti o německou státní příslušnost nemohly komise až do roku 1947 trestat osoby, které pozbyly československou státní příslušnost.

---

<sup>371</sup> Obviněná se narodila 2. června 1907 ve Vrchlabí. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 6.

<sup>372</sup> Tato dělnice se narodila 27. ledna 1909 v Horní Rokytnici. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 6.

<sup>373</sup> SOkA Semily, ONV Turnov, karton 7.

<sup>374</sup> Editu Weissovou 10. září 1924 v Jablonci nad Nisou. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 21.

<sup>375</sup> Obžalovaná se narodila 22. října 1904 v Lampaticích. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 9.

<sup>376</sup> SOkA Semily, ONV Turnov, karton 10.

<sup>377</sup> Okresní hejtman v Semilech se narodil 24. března 1908 v Budějovicích. SOkA Semily, ONV Semily, karton 1.

**Marie Endlerová** se údajně provinila tím, že se přihlásila o německou státní příslušnost. Provdala se za Rudolfa Endlera, Němce, který nabyl německou státní příslušnost automaticky. Žádost za ni a děti podepsal právě on pod nátlakem vedoucího NSDAP, který jim vyhrožoval nuceným přestěhováním. Dále vyvíjel nátlak na výše jmenovanou, aby se přihlásila k německé národnosti, a na jejího manžela, aby vstoupil do NSDAP. Její bratr byl zadržen kvůli ilegální činnosti. Komise přihlédla k daným okolnostem a řízení 18. dubna 1947 zastavila.<sup>378</sup>

**Helena Hamplová** jako bývalá československá příslušnice německé národnosti a manželka československého státního občana údajně podala žádost o přiznání německého státního občanství, které získala. Její rodiče byli Němci, navštěvovala školy s německým vyučovacím jazykem a němčinu běžně používala. V roce 1928 se provdala za Čecha. V době první republiky se hlásila jako československá příslušnice, po mnichovském diktátu se s manželem přestěhovali na půl roku do vnitrozemí a posléze do Košťálova. Podle výpovědi žádost podepsala pod nátlakem hejtmana Schiepeka, který požadoval podání žádosti i pro jejich tři děti. Výše jmenovaná podala žádost i pro svoji nejstarší dceru Editu a společně s ní pobírala německé potravinové lístky. TNK Semily její případ 16. února 1946 zastavila.<sup>379</sup>

V některých případech, kde existovala možnost potrestání údajného viníka bez ohledu na národnost, se jednalo o falešná udání s cílem pomsty nebo o výjimečné okolnosti.

Svědčce Gizela Hylmarová obvinila ženu německé národnosti **Hermínu Weissnerovou** z toho, že ji po dobu okupace sprostě nadávala a terorizovala. Odvolávala se na svého manžela Václava Hylmara, který ale výpověď své ženy nepotvrdil. Výše jmenovaná se prý také stala členkou Frauenschaftu. Pravděpodobně se jednalo o osobní spor a mstu ze strany Hylmarové. TNK Semily řízení zastavila 17. dubna 1946 a navrhla odsun.<sup>380</sup>

**Emila Veita** obvinili svědci z neuctivého vyjadřování o českých zaměstnancích a terorizování v podobě obvinění českého dělníka z krádeže. Pracoval jako tovární vrátný firmy Schmidt v Semilech a jeho hlavním úkolem byla kontrola odcházejících dělníků. Údajně pronesl výrok: „*Co Čech, to zloděj*“. Výše jmenovaný se hlásil k německé národnosti již za první republiky, jeho rodiče byli Němci a v roce 1940 si vzal za manželku Češku.

---

<sup>378</sup> Obviněná, rodným jménem Kostková, se narodila 26. dubna 1913 v Hořicích. SOKA Semily, ONV Semily, karton 71.

<sup>379</sup> Obviněná se narodila 22. ledna 1903 v Hohenbrucku. SOKA Semily, ONV Semily, karton 71.

<sup>380</sup> Narodila se 24. ledna 1886 v Německém Brodku na Moravě. SOKA Semily, ONV Semily, karton 9.

Podle svědků se nechoval jako Němec, jeho pět dětí sice navštěvovalo německé školy, ale tam je musel přeložit. 24. dubna 1947 shledala komise v Semilech obvinění jako falešná a řízení zastavila.<sup>381</sup>

**Josefa Schwammera** obvinil z provinění proti národní cti strojvedoucí ze Semil Adolf Hrušek. Obviněný údajně křivě svědčil před lidovým soudem a tím zavinil Hruškovo uvěznění od 25. října 1939 do roku 1945. Komise po zjištění, že výše jmenovaný byl již odsunut, řízení 6. března 1947 zastavila.<sup>382</sup>

**Pavla Ilnera** udal svědek Šír. Prý kvůli němu přišel o svoji živnost a byl jím terorizován po celou dobu okupace. Podle Šíra výše jmenovaný působil jako osobní důvěrník hejtmana a agent provokatér. Manželka obviněného Marie Ilnerová naopak zdiskreditovala důvěryhodnost Šíra tím, že ho obvinila ze styku s německými vojáky. TNK Semily 27. února 1947 jeho případ zastavila.<sup>383</sup>

10. dubna 1947 členové TNK Semily zastavili případ manželů **Bienových**, kteří byli zatčeni nikoliv z důvodu provinění proti národní cti, ale aby podali svědectví ve věci incidentu v obci Sytová-Háj, kde bydlely převážně osoby německé národnosti. Působil zde udavač a na základě jeho činnosti došlo k zatčení osmnácti Čechů, z nichž dvanáct bylo zastřeleno. K tomuto činu se nakonec přiznal Emil Zajíček, paradoxně Čech. Emil Bien ve sběrném táboře pro Němce vážně onemocněl a zemřel, jeho manželka opustila Československo v rámci transferu.<sup>384</sup>

TNK Jilemnice zastavila 11. dubna 1946 řízení s **Josefem Czechem** a doporučila jeho odsun. Obviněný uvedl, že konal prezenční vojenskou službu u protileteckého pluku v Praze-Petříně a tam začal pozorovat bolesti v levé noze. Po propuštění pracoval na stavbách a v roce 1938 mu lékař diagnostikoval kostní tuberkulózu. Uvedl, že s Čechy vycházel vždy dobře, s nacionálním socialismem nesouhlasil a není si vědom, proč je zadržen. Czech se měl dopustit telefonické stížnosti německé kriminální policii na nemocniční správu ve Vysoké

---

<sup>381</sup> Narodil se 1. srpna 1899 v Polomu. SOkA Semily, ONV Semily, karton 9.

<sup>382</sup> Odsunut do Německa 3. srpna 1945. SOkA Semily, ONV Semily, karton 6.

<sup>383</sup> Tento vojenský penzista se narodil 29. října 1891 v Libavě. SOkA Semily, ONV Semily, karton 1.

<sup>384</sup> Bien se narodil 16. prosince 1889 v Příchovicích a jeho manželka Selma 6. září 1896 tamtéž. SOkA Semily, ONV Semily, karton 69.

nad Jizerou. Výše jmenovaný to popřel, volal sice do Jičína, ale nikoliv kvůli udání, nýbrž žádal o radu, jak se zachovat během revolučních dnů.<sup>385</sup>

**Jindřich Donhof** na základě šetření udal své spoludělníky pod nátlakem gestapa, když prozradil, že poslouchají zahraniční rozhlas. Gestapo ho zatklo kvůli tomu, že se jako komunista odmítal přidat k Němcům. Členové komise 11. dubna 1946 řízení zastavili a obviněného navrhli pro odsun.<sup>386</sup>

**Leopold Pleyer** ve své výpovědi připustil, že když mu dělníci nechodili pro nemoc do práce, aby je postrašil, pronesl: „*Vy si budete tak dlouho zahrávat, až některý z vás přijde do koncentračního tábora a pak budete vyléčeni.*“ Nicméně nikoho neudal. V roce 1941 ho pracovní úřad v Tanvaldu přidělil na stavbu jako dělníka a později povýšil na předního dělníka. Narodil se jako nemanželský syn švadleny a vyučil se kupectví. Následně působil jako obchodní příručí na různých místech a od roku 1925 se zdržoval hlavně v Čechách jako obchodní zástupce firem. 25. dubna 1946 TNK Jilemnice řízení zastavila.<sup>387</sup>

**Josefa Durychová**, rodným jménem Krenerová, udala v roce 1941 Rudolfa Šolce kvůli zhotovení jednoho páru bot načerno a okresní úřad ho potrestal třítýdenním vězením a peněžitou pokutou 5 000 Kčs. Durychová rovněž údajně fyzicky napadla šestinedělku Vlastu Chudobovou a uváděla své okolí ve strach vyhrožováním a urážkami. Obžalovaná obdržela předvolání k zahájení řízení kvůli udavačství.<sup>388</sup>

Tovární dělník **Josef Ortelt** obdržel 23. května 1946 předvolání o zahájení řízení ve věci provinění proti národní cti ohledně údajného udavačství. Koncem prosince 1941 se strhla bitka v Hodkovicích nad Mohelkou mezi Němci a dělníkem Jaroslavem Linkou. Obviněný měl Němcům dát jméno a adresu Linky, kterého gestapo zatklo, tři měsíce internovalo v Mostě a nakonec deportovalo do Buchenwaldu, kde zůstal do 15. dubna 1945.<sup>389</sup>

---

<sup>385</sup> Technický pracovník tkalcovny se narodil 22. září 1912 v obci Heřmánkovice. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 2

<sup>386</sup> Brusič skla se narodil se 20. srpna 1895 v Malém Újezdě. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 3.

<sup>387</sup> Narodil se ve Vídni 12. listopadu 1890. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 9.

<sup>388</sup> Narodila se 5. března 1905. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 3.

<sup>389</sup> Narodil se 5. října 1886 v Rychnově u Jablonce. SOKA Semily, ONV Turnov, karton 13.



## 8. 2 Odsuzující rozsudky

Terorizování a týrání Čechů a Slováků patřilo k proviněním, u nichž nemusely trestní nalézací komise přihlížet k národnosti. Komise toto provinění trestaly poměrně přísně, vždy se jednalo minimálně o kombinaci dvou trestů, o čemž svědčí i následující případy.

**Helena Hrubá**, rozená Valentová, narozená 21. října 1904, byla uznána vinnou na základě odstavce 10, písmene ch) směrnic. Podle komise se provinila terorizováním Čechů, snižováním vážnosti zahraničního odboje a zneuctěním památky amerického prezidenta Roosevelta. Členové komise v Turnově jí vyměřili 23. dubna 1947 trest veřejného pokárání po dobu osmi dnů, peněžitou pokutu 10 000 Kčs a vězení v délce trvání dva měsíce, do kterého se započítala zajišťovací vazba trvající tři měsíce a devět dnů. Stíhaná byla také obviněna dle odstavce 10, písmene e) směrnic, ale jelikož pocházela ze smíšeného manželství (otec Čech a matka Němka), nemohla být obviněna a souzena ohledně žádosti o říšskoněmeckou státní příslušnost.<sup>390</sup>

Němka **Gertruda Legnerová-Altmanová** se údajně provinila proti národní cti terorizováním českých dělnic tím, že je nutila k většímu výkonu. Dělnice si na její chování stěžovaly u Emílie Hoření, která se jí snažila domluvit. Obviněná jí ale vyhrožovala gestapem a udala ji šéfovi firmy. To doložil i Vít Hoření, který potvrdil, že nebylo dne, kdy by nějaká dělnice neplakala. Terorizování ve výpovědích uvedli i další svědci, např. Našť'a Mastníková, Vlasta Kadlecová či Jindřich Hlubůček a Dobroslav Vošvrda. Trestní nalézací komise Semily 11. března 1946 potrestala obviněnou tříměsíčním vězením a veřejným pokáráním. Dva měsíce vězení mohla Legnerová-Altmanová splatit ve formě pokuty ve výši 20 000 Kčs.<sup>391</sup>

**Jan Schien**, podle svědectví Václava Marka, Štěpána Hartiga a Prokopa Soukupa v roce 1943 jako přední dělník fyzicky týral ruské zajatce, vyhrožoval českým dělníkům, nutil je ke zvýšenému výkonu a udával je starostovi s cílem zalíbení se Němcům. Výše jmenovaný pocházel z německé rodiny a za manželku si vzal Češku. 30. dubna 1947 obdržel od TNK Jilemnice odsuzující trestní výměr vězení v délce dvou měsíců a veřejného pokárání.<sup>392</sup>

Rovněž provinění proti národní cti v podobě urážení Čechů a Slováků bylo postihnutelné bez ohledu na národnost údajného viníka.

---

<sup>390</sup> SOKA Semily, ONV Turnov, karton 6.

<sup>391</sup> Tato sklářská dělnice se narodila 19. prosince 1908 ve Smržovce. SOKA Semily, ONV Semily, karton 3.

<sup>392</sup> Tento rolník se narodil 29. srpna 1888 ve Františkově. SOKA Semily, ONV Jilemnice, karton 10.

**Irma Kypťová**, narozená 29. srpna 1909 v okrese Karlovy Vary, údajně pronesla následující výroky: „*Všechny Čechy patří postřílet a poslat na Sibiř*“ a „*Českou pakáž vystěhovat na Sibiř*.“ Zajištěna byla 24. října 1945 v Turnově. Svědecká výpověď pouze potvrdila slovo pakáž, což stačilo komisi, aby Kypťové vyměřila 22. ledna 1947 na základě odstavce 10, písmene ch) směrnic trest veřejného pokárání po dobu dvou týdnů a peněžitou pokutu 12 000 Kčs, v případě nedobytnosti vězení pět a půl měsíce. Výroky klasifikovala jako urážku Čechů.<sup>393</sup>

Výrobce skleněného zboží **Emil Lukeš** v hostinci pronesl následující výrok: „*Vy krysy, když budu chtít, tak vás nechám zavřít za vaši protiněmeckou činnost*.“ Podle svědků se tímto chováním dopustil vyhrožování a udržování českých obyvatel ve strachu. Členové komise v Jilemnici ho potrestali 6. srpna 1946 šestitýdenním vězením, které si odpykal zajišťovací vazbou. Lze polemizovat, zda se v tomto případě jednalo o skutečný trest za spáchaný čin nebo snahu legitimizovat zajišťovací vazbu.<sup>394</sup>

**Lině Svárovské** členové TNK Semily vyměřili 16. dubna 1946 trest desetitýdenního vězení a veřejného pokárání. Svárovská prý napsala stížnost na své sousedy, rodinu Slavíkových, která se musela následně z domu po zásahu příslušníků gestapa vystěhovat. Svědci vypověděli, že výše jmenovaná údajně urážela představitele československého státu a terorizovala občany v Pelechově. Chovala se prý jako Němka a svůj byt vyzdobila německými symboly.<sup>395</sup>

**Václav Hobl** se měl provinit vyhrožováním, za což ho členové TNK v Turnově odsoudili k veřejnému pokárání po dobu sedmi dnů.<sup>396</sup>

Zneužívání postavení na vedoucím místě, dosaženém pomocí okupantů, k získání nebo zabezpečení osobního prospěchu a přísluhování okupantům na úkor podřízených se řadilo k proviněním, ve kterých národnost nehrála roli.

Trestní nalézací komise v Turnově tento typ provinění viděla v jednání **Josefa Marušky** a odsoudila ho 20. února 1947 k veřejnému pokárání a deseti měsícům vězení za údajnou žádost směřovanou na K. H. Franka o znovupřijetí do policejní služby a o funkci

---

<sup>393</sup> SOkA Semily, ONV Turnov, karton 11.

<sup>394</sup> Obviněný se narodil 3. května 1898 ve Vojtěšicích. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 8.

<sup>395</sup> Obviněná žena v domácnosti se narodila 26. března 1912 v Albrechticích. SOkA Semily, ONV Semily, karton 7.

<sup>396</sup> Tento železniční zaměstnanec se narodil 23. června 1897 v Ústí nad Labem. Rozsudek padl 23. dubna 1947. SOkA Semily, fond ONV Turnov, karton 5.

dozorci v německé věznici na Pankráci. Zbytek provinění, jako například navštěvování schůzí Vlajky, nacistické smýšlení a žádost o německou národnost, spadá pod odstavec 10, písmena a), c), e) a f), které neumožňují stíhání osob jiné než české národnosti.<sup>397</sup>

Třetí dodatek umožnil stíhat obvinění bez ohledu na národnost a státní příslušnost i v případě údajných žádostí o německou národnost.

Modistka **Anna Jägrová** se údajně hlásila k německé národnosti a zažádala o německé státní občanství. Vstoupila do NSV a pobírala příspěvky. Trestní nalézací komise v Turnově ji odsoudila 24. dubna 1947 k veřejnému pokárání po dobu dvou týdnů a peněžité pokutě 12 000 Kčs, v případě nedobytnosti k šesti měsícům ve vězení.<sup>398</sup>

**Emma Tauchmanová** se dle rozhodnutí TNK v Turnově provinila přihlášením k německé národnosti, členstvím ve spolku Frauenschaft a zdravením zdviženou pravicí. 25. dubna 1947 jí členové komise vyměřili trest veřejného pokárání a peněžité pokuty 1 500 Kčs, v případě nedobytnosti vězení v délce pěti dnů. Zatímco ona a její dcera Gerta byly německé národnosti, její manžel a druhá dcera Marie měli národnosti českou.<sup>399</sup>

Trestní nalézací komise Semily 16. prosince 1948 potrestala **Aloise Kratochvíla** peněžitou pokutou ve výši 50 000 Kčs, v případě nedobytnosti dvěma měsíci vězení, za údajné přihlášení se k německé národnosti, službu v německé armádě a německé vystupování. Pocházel z české rodiny, v roce 1930 se přihlásil k národnosti české a v roce 1940 k národnosti německé. Svědci ho označili za národnostně neuvědomělého, neboť se podle momentální situace přikláněl na obě strany.<sup>400</sup>

Dva následující případy dokládají, že ne vždy se členové komisí řídili směrnicemi a dodatky, týkajícími se tzv. malé retribuice. Vysvětlení lze nalézt v domněnce, že národnostní otázka patřila v průběhu retribuice opravdu ke sporným a komplikovaným bodům.

**Antonín Seml** údajně v roce 1940 podal žádost o německou státní příslušnost, kterou získal 6. června 1941. Jednal tak kvůli svému zaměstnání (provazník), jelikož mu v roce 1940 došly suroviny a materiál. Dále se měl přihlásit do NSDAP. V období první republiky

---

<sup>397</sup> Narodil se 24. ledna 1904 v Hodkovicích, pracoval jako soukromý úředník. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 12.

<sup>398</sup> Jägrová se narodila 24. září 1912. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 7.

<sup>399</sup> Obžalovaná se narodila 24. září 1896. SOkA Semily, ONV Turnov, karton 19.

<sup>400</sup> Malíř skla se narodil 12. června 1907 v obci Smržovka. SOkA Semily, ONV Semily, karton 2.

se hlásil k živnostenské straně. Trestní nalézací komise Jilemnice jej 11. listopadu 1946 odsoudila k peněžitě pokutě 5 000 Kčs, v případě nedobytnosti k jednomu měsíci vězení.<sup>401</sup>

Rodiče **Petra Hozdy** byli české národnosti. Absolvoval školy jak s českým, tak s německým vyučovacím jazykem. Během vojenské služby byl raněn a zůstal ochrnut na spodní část těla. Oženil se 1927 s Němkou Markétou Friedlovou, dcerou řídícího učitele. V roce 1942 byl totálně nasazen jako účetní a kontrolní úředník k vystěhovaleckému fondu pro Čechy a Moravu v Praze a od 1. března 1943 působil jako účetní ve správní kanceláři ghetta v Terezíně, kde setrval do 5. května 1945. Na podzim 1940 ho Oberlandrat vyzval, aby vzhledem k jeho domovské příslušnosti ve Velkých Hamrech a manželce přijal říšskou příslušnost. Pod výhrůžkou propuštění práce a rozvodu údajně žádost podal. Miloslav Kos, synovec, vypověděl, že mu strýc zařídil návrat do Čech z Německa, kde onemocněl tuberkulózou. Připustil, že se strýc stýkal v Terezíně s členy gestapa. 21. dubna 1946 ho členové TNK Semily potrestali tříměsíčním vězením nebo pokutou ve výši 10 000 Kčs. Petr Hozda se odvolal k Zemskému národnímu výboru v Praze, ale TNK trest zrušila a 28. června 1946 jej nahradila měsíčním vězením. Zemský národní výbor posléze zrušil platnost obou výměrů a obviněného potrestal měsíčním vězením nebo pokutou ve výši 4 000 Kčs a dále peněžitou pokutou 6 000 Kčs, v případě nedobytnosti měsícem vězení.<sup>402</sup>

Určit, kdo je či není Němec, bylo už samo o sobě problematické. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava odešlo mnoho českých rodin do vnitrozemí, ale některé zůstaly. V roce 1939 proběhlo sčítání obyvatel a každý jedinec musel určit, k jaké národnosti se hlásí. V dnešní době pro nás národnost nehraje rozhodující roli, často o ní ani neuvažujeme a neztotožňujeme se s ní. Pro tehdejší občany hrála důležitou roli, často se však rozhodovali nikoliv podle vnitřního přesvědčení, ale z praktických důvodů a s ohledem na situaci. Důvodů existovalo mnoho, ať už strach, snaha o vlastní prospěch, neznalost, touha po klidu a mnoho dalších.

Podle smlouvy uzavřené mezi Berlínem a Prahou 20. listopadu 1938, jež se týkala i státoobčanských otázek, mohly osoby české národnosti v Sudetech do 29. března 1939 podat opční prohlášení a ucházet se tak o československé státní občanství, resp. o jeho zachování. Ostatní, tedy neoptující Češi, získali německou státní příslušnost, ale nestali se říšskými občany.<sup>403</sup> V mnoha případech komise ztotožnily národnost s příslušností.

<sup>401</sup> Tento provazník se narodil 3. července 1905 v Náchodě. SOkA Semily, ONV Jilemnice, karton 10.

<sup>402</sup> Narodil se 14. května 1900 v Horské Kamenici. SOkA Semily, ONV Semily, karton 1.

<sup>403</sup> ARBURG, von Adrian – STANĚK, Tomáš, pozn. 50, s. 156–157.

S problematikou otázky německé národnosti přišly do kontaktu spíše komise působících v pohraničí, tedy v oblastech, které se staly součástí Říše. U komisí působících ve vnitrozemí se jejich členové s proviněním v podobě hlášení se k německé národnosti či žádosti o německou státní příslušnost setkávali minimálně. TNK Trutnov posuzovala vinu u 480 osob německé národnosti,<sup>404</sup> členové TNK v Liberci dokonce u 514 osob, což tvořilo celých 63 % všech obviněných z hlediska národnosti.<sup>405</sup> U TNK Jablonec si 49 lidí v roce 1939 zvolilo německou národnost. Ze 128 dochovaných trestních nálezů se ve třech případech jednalo o osoby hlásící se k německé národnosti.<sup>406</sup>

Celkově se komise na Semilsku zabývaly 111 případy osob německé národnosti, ale za údajná provinění potrestaly pouze šestnáct z nich. Nízké číslo nevypovídá o tom, že by udání byla falešná. Obvinění Němci se nejčastěji měli provinít členstvím v NSDAP nebo jiných německých organizacích, povýšeným chováním a styky s Němci, nicméně komise je podle směrnic nemohla za tato provinění potrestat. Od ledna 1947 přibýlo odsuzujících trestních výměrů, a to díky třetímu dodatku, který umožňoval trestat za přihlášení se k německé národnosti bez ohledu na státní příslušnost. Spisy se obecně osobám německé národnosti nevěnují, a tudíž nelze ani se jistotou určit jejich následující osud. Já osobně se domnívám, že po odpykání trestu či spíše splacení pokut byli Němci zařazeni do transportu.

---

<sup>404</sup> ČERVINKOVÁ, Zdeňka: *Trestní nalézací komise Trutnov*, Diplomová práce, Liberec 2012.

<sup>405</sup> RYBÁŘ, Václav: *Trestní nalézací komise v Liberci v letech 1945-1948*, Bakalářská práce, Liberec 2009.

<sup>406</sup> REMSOVÁ, Monika: *Trestní a nalézací komise v Jablonci nad Nisou 1945-1947*, Bakalářská práce, Liberec 2012.

## ZÁVĚR

Tzv. malá retribuce se stala nedílnou součástí poválečných událostí a obnovy Československé republiky. Dekret č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti doplnil retribuční dekrety a ustanovil trestní nalézací komise jako prostředek vykonávání retribuce. Zatímco mimořádné lidové soudy se vypořádávaly s kolaboranty, zrádci a jejich pomáhači a Národní soud posuzoval vinu protektorátní vlády a dalších významných osobností (např. novinářů, důstojníků atd.), pozornost TNK se zaměřila na prosté občany a měla posuzovat jejich údajná provinění proti národní cti. Zatímco první retribuční období se vyznačovalo snahou o vytvoření etnicky homogenního státu spolehlivých Čechů a Slováků, podpořenou probíhajícím odsunem německého obyvatelstva, tzv. druhá retribuce, značně zpolitizovaná, se stala nástrojem Komunistické strany Československa k upevnění moci a vyrovnání se s potenciálními nepřáteli.

V diplomové práci jsem se zaměřil na tzv. malou retribuční komisi na Semilsku s cílem nejenom analyzovat na základě archivního materiálu činnost jednotlivých komisí a nastínit typologii trestů a provinění, ale rovněž komparovat dílčí výsledky nejenom navzájem, nýbrž i s přesahy do celorepublikového kontextu, a to díky vznikajícím závěrečným pracím dalších studentů, převážně z kateder historie. Jelikož se v moderní historiografii do popředí postupně prosadila i sociální otázka, věnoval jsem pozornost i postavení žen a osob německé národnosti s cílem zjistit, zda pohlaví či národnost ovlivňovaly průběh řízení a rozhodnutí komisí na Semilsku.

Z hlediska celistvosti poskytuje nejvíce informací fond ONV Jilemnice, v němž se zachovaly i jmenovací dekrety členů vyšetřovací a trestní nalézací komise včetně jejich stranické příslušnosti, zatímco zbylé dva fondy kromě obecných vyhlášek a směrnic obsahují pouze jednotlivé případy.

Na Semilsku působily tři trestní nalézací komise, a to TNK Jilemnice, TNK Semily a TNK Turnov, které započaly svoji činnost na počátku roku 1946 a poslední případy za první retribuční období zastavily 4. května 1947. Všechny tři komise byly posléze obnoveny i během tzv. druhé retribuce a posuzovaly domnělou vinu obviněných v roce 1948.

Na základě detailní analýzy archivního materiálu lze konstatovat, že trestní nalézací komise působící na Semilsku vykazovaly jak shodné, tak i rozdílné znaky. Základním společným znakem nejen pro ně, ale pro všechny celorepublikové komise, je nízký počet odsouzených z poměrně vysokého počtu projednávaných případů. Jelikož se jedná o materiál, který reflektuje tehdejší dobu a její náladu, lze zároveň pochybovat o vině i u některých

potrestaných osob. TNK Turnov z celkového počtu 386 případů zastavila 318 kauz, TNK Semily rozhodla o nevině u 206 osob z celkových 312 projednávaných případů, a členové TNK Jilemnice posuzovali 274 provinění proti národní cti, ze kterých v 217 případech vynesli osvobozující rozsudek. Nejmírnější komisí byla TNK Jilemnice, pak TNK Turnov a nakonec TNK Semily. Od komisí působících ve vnitrozemí se komise na Semilsku liší vyšším počtem případů řešících provinění proti národní cti ve formě žádostí o německou národnost či o německou státní příslušnost. U TNK Turnov se hojně vyskytovala provinění v podobě členství ve fašistických organizacích, a to v souvislosti s místním Sdružením svazu válečníků – Kamarádství. Zajímavým faktem zůstává, že členové TNK Turnov a Jilemnice nepodlehli dobové náladě a v roce 1946 vynesli méně odsuzujících rozsudků, čímž se odlišili nejen od TNK Semily, ale i od dalších komisí v rámci republiky. Tuto situaci mohla ovlivnit i větší odbojová činnost v Semilech a vyšší požadavek potrestání domnělých a potenciálních viníků. Velký nepoměr mezi celkovým počtem projednaných případů a počtem odsouzených si vysvětlují hlavně tím, že za falešná udání nenásledoval žádný právní postih. Lidé ovlivnění válečnými událostmi se snažili využít trestní nalézací komise ke svému prospěchu (např. získání majetku), k řešení rodinných a sousedských sporů, k pomstě (např. bývalému zaměstnavateli), či prostě z pocitu rozčarování a potřeby vyrovnání se s válečnými událostmi. Lze konstatovat, že po počátečním „nadšení“ z tzv. malé retribuice se situace postupně uklidnila a obyvatelé Československa si přáli mít klid. To se projevilo i tím, že většina komisí v roce 1947 valnou většinu případů pro bezpředmětnost zastavila.

Z genderového hlediska sice převažovali muži, ale rozhodně nelze opomíjet postavení žen. Podle dochovaných spisů se ženy nejvíce dopouštěly provinění proti národní cti formou udavačství a styků s Němci, s čímž souvisí i tzv. horizontální kolaborace. Členové komisí často řešili sousedské a rodinné spory, které neměly s tzv. malým retribučním dekretem žádnou souvislost. V rodinných sporech se převážně jednalo o manžele, popřípadě bývalé manžele. Lze konstatovat, že nejenom ženy využívaly komise jako prostředek pomsty a vyrovnání dluhů. Z celkové analýzy vyplynulo, že nejmírněji postupovala TNK Jilemnice, následována TNK Turnov a nakonec TNK Semily. Obecně přistupovali členové jednotlivých komisí seriózněji ke stanovení „ženské viny“. Tzv. horizontální kolaborace zároveň potvrdila, že nadále přežíval dvojí pohled na sexuální chování mužů a žen. Muž svým počínáním vykonával „odbojovou činnost“, žena ohrožovala čistotu národa. Celkově komise na Semilsku rozhodovaly o vině či nevině 151 žen české nebo neznámé národnosti a 43 žen německé národnosti.

Signifikantní roli v rámci prvního retribučního období hrála národnost, která určovala, zda je vůbec možné zahájit samotné řízení před TNK. Národnost ani státní příslušnost nehrála roli při zneužívání postavení a ve schvalování, podpoře nebo obhajování nepřátelských projevů nebo činů nacistů, fašistů a českých nebo slovenských zrádců. Od ledna 1947 mohli členové komisí trestat za hlášení se k německé nebo maďarské národnosti a za žádosti o německou státní příslušnost všechny osoby české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti bez ohledu na státní příslušnost. Komise na Semilsku se zabývaly vinou či nevinou u 111 osob údajné německé národnosti, ale jen v 16 případech vynesly odsuzující rozsudek. Rozhodující však nebyla nevina pachatelů, ale typy provinění, které nemohli členové TNK trestat (např. členství v NSDAP, styk s Němci atd.).

V budoucnu se může tato diplomová práce stát důležitým podkladem pro hlubší celorepublikovou komparaci tzv. malé retribuční v Československu. V případě žijících členů komisí či souzených osob by další informace mohla poskytnout metoda orální historie. V neposlední řadě se s rostoucím počtem prací o této retribuční nabízí i možnost komparovat průběh obou retribučních, analyzovat jejich společné a odlišné znaky.



## 10 SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

### 10.1 Archivní prameny

Státní okresní archiv Semily, Okresní národní výbor Jilemnice, kartony 1–12.

Státní okresní archiv Semily, Okresní národní výbor Semily, kartony 69–9.

Státní okresní archiv Semily, Okresní národní výbor Turnov, kartony 1–24.

### 10.2 Publikované prameny

BAAROVÁ, Lída: *Útěky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 2009. ISBN 978-80-87391-21-1.

CIBULKA, Aleš: *Nataša Gollová: život tropí hlouposti*. 1. vyd. Lidice: Sláfka, 2002. ISBN 80-86631-00-1.

FUSEK, Jaroslav: *Provinění proti národní cti*, Praha 1946.

MANDLOVÁ, Adina: *Dneska se už tomu směju*. 1. vyd. Praha: Československý filmový ústav, 1990. ISBN 80-7004-058-0.

STACH, Jindřich: *Provinění proti národní cti a jejich trestání podle dekretu presidenta republiky ze dne 27. října 1945, čís. 138 Sb.*, Brno 1946.

ŠEBESTÍK, Josef – LUKEŠ, Josef: *Přehled předpisů o Němcích a osobách považovaných za Němce*, Praha 1946.

### 10.3 Literatura

ARBURG, Adrian – STANĚK, Tomáš. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Češi a Němci do roku 1945: úvod k edici*, 1. Vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2011. ISBN 978-80-86057-67-5.

ARBURG, Adrian – STANĚK, Tomáš. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Duben – srpen/září 1945: „Divoký odsun“ a počátky osídlování*, 1. Vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2011. ISBN 978-80-86057-67-5

ARBURG, Adrian – STANĚK, Tomáš. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951. Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování* 1. Vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2011. ISBN 978-80-86057-67-5

ARBURG, Adrian a kol.: *Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945*. 1. Vyd. Brno, Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, 2010. ISBN 978-80-86488-70-7.

BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny evropské civilizace II.*, 1. vyd. Praha, Paseka 1995, ISBN 80-7185-011-X.

BENEŠ, Zdeněk a kol.: *Rozumět dějinám*. 2. vyd. Praha: Gallery, 2002. ISBN 80-86010-60-0.

- BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*, 1. vyd. Šenov u Ostravy, Tilia 1998. ISBN 80-86101-07-X.
- BRANDES, Detlef: *Cesta k vyhnání 1938-1945*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-070-2.
- CABADA, Ladislav – KUBÁT, Michal a kol: *Úvod do studia politické vědy*, 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: eurolex Bohemia 2004, 80-86432-63-7.
- CRHOVÁ, Marie: Židovská problematika a antisemitismus ve spisech podle tzv. malého dekretu v oblasti Krajského soudu Olomouc 1945 – 1948, in: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu: židovská problematika a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945-1948*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-35-X, s. 121-126.
- ČERVINKOVÁ, Zdeňka: *Trestní nalézací komise Trutnov*, Diplomová práce, Liberec 2012.
- FOUSTKA, Radim: Národní očista v letech 1945 až 1946, in: *Československý časopis historický*, roč. 3, 1955, č. 1, s. 626-642, ISSN neuvedeno.
- FROMMER, Benjamin: *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*, 1. vyd. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0
- HAMPLOVÁ, Zuzana: *Trestní nalézací komise Nymburk*, Bakalářská práce, Liberec, 2011.
- HAVLÍK, Vratislav: *Ostravský novinář Jan Hloužek před Národním soudem*, Diplomová práce, Brno, 2010.
- HONZÍK, Miroslav: *Povstaňte, soud přichází*, 1. vyd. Praha, Panorama 1986, ISBN 11-114-86.
- HULVA, Radek: *Provinění proti národní cti podle tzv. malého dekretu v okrese Opava-Venkov v letech 1945-1948*, Diplomová práce, Opava 2002.
- CHATEAU, Ladislava. Francie 1944: nadšení a lynčování. *Listy* [online]. 2005, č. 5. [vid. 27. 10. 2012]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=055&clanek=050509>.
- JANÁK, Dušan (ed.): *Vězeňské systémy v Československu a ve střední Evropě 1945 až 1955*, Opava, Slezské zemské muzeum 2001, ISBN 80-86224-28-7.
- JANSA, Luděk: *Malý retribuční dekret v Brně 1945-1948*, Diplomová práce, Brno 2011.
- JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. 1. vyd. Praha, Prostor 2008, ISBN 978-80-7260-206-3.
- JECH, Karel (ed.): *Stránkami soudobých dějin*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1993, ISBN 80-85270-16-1.

JIRÍK, Václav: *Nedaleko od Norimberku. Z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948*, 1. vyd. Cheb, Svět křídel 2000, ISBN 80-85280-68-X.

JUDT, Tony: *Poválečná Evropa: Dějiny od roku 1945*, 1. vyd. Praha, Slovart 2008, ISBN 978-80-7391-025-9

HRACHOVÁ, Ivana: *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945 – 1948*, Rigorózní práce, Hradec Králové, 2007.

JUST, Vladimír: *Věc: Vlasta Burian*, 1. vyd. Praha, Rozmluvy 1991, ISBN 80-85336-04-9.

KASAN, Daniel: *Trestní nalézací komise Dvůr Králové nad Labem*, Bakalářská práce, Liberec, 2012

KLIMEŠ, Lumír: *Slovník cizích slov*, 3. upr. vyd. Praha, SPN 1986, ISBN 14-575-86, s. 611.

KMOCH, Pavel: *"Malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*, Diplomová práce, Liberec, 2012.

KMOCH, Pavel: „Malá retribuce“ 1945-1948. Trestní a nalézací komise v Benešově, in: *Historica Olomucensia, Sborník prací historických*, roč. XXIX, 2012, č. 41 s. 259–283, ISSN 1803-9561.

KMOCH, Pavel: KSČ a „malá retribuce“, in: VÁCHOVÁ, Jana (ed.): *Zpravodaj grantového projektu Komunistická strana Československa a bolševismus*, 4/2011, s. 7–64, Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky 2012.

KMOCH, Pavel – LOZOVIUKOVÁ, Kateřina: Pomsta nebo spravedlnost? Trestní nalézací komise v českých zemích, in: *Fontes Nissae*, roč. XII, 2011, s. 185–206.

KOČOVÁ, Kateřina: Druhá retribuce. Činnost Mimořádných lidových soudů v roce 1948, in: *Soudobé dějiny*, roč. 12, 2005, č. III.-IV, s. 586-619, ISSN 1210-7050.

KOČOVÁ, Kateřina: *Činnost mimořádných lidových soudů. MLS Česká Lípa, Liberec a Litoměřice*, Disertační práce, Hradec Králové 2006.

KOČOVÁ-LOZOVIUKOVÁ, Kateřina: Mimořádný lidový soud v Liberci a pobočné koncentrační tábory KT Gross-Rosen, in: *Fontes Nissae*, Liberec, Technická univerzita 2006, s. 124-145.

KOUTEK, Ondřej: *Prokop Drtina. Osud československého demokrata*, 1. vyd. Praha, Ústav pro studium totalitních režimů a Vyšehrad 2011, ISBN 978-80-7429-069-5.

KOVAŘÍK, David: *Malý“ retribuční dekret v Ostravě 1945-1948*, Disertační práce, Brno, 2011.

KRUTÍK, Miroslav: Spisy tzv. malého dekretu v bývalých okresech Nové město na Moravě a Velké Meziříčí, in: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu: židovská problematika*

*a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945-1948*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-35-X, s.127-136.

KRYNDLEROVÁ, Tereza: *Ženy před trestní nalézací komisí v Hradci Králové v letech 1945-1948*, Diplomová práce, Hradec Králové, 2011.

KUKLÍK, Jan: *Mýty a realita takzvaných Benešových dekretů: Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945*, 1. vyd. Praha, Linde 2002, ISBN 80-7201-352-1.

KŮRKOVÁ, Vendula: *Novinář A. J. Kožíšek před Národním soudem*, Diplomová práce, Brno, 2011.

LNĚNIČKOVÁ, Andrea: Činnost retribučních komisí v Ostravě v letech 1945 – 1948, in: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu: židovská problematika a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945-1948*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-35-X, s. 137-142

LNĚNIČKOVÁ, Andrea: Postavení a povaha přečinů s židovskou tematikou u trestní nalézací komise v Ostravě v letech 1946 – 1947, in: *Poválečná justice a národní podoby antisemitismu: postih a provinění vůči Židům před soudy a komisemi ONV v českých zemích a v některých zemích střední Evropy* BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-39-2, s. 127-135.

LNĚNIČKOVÁ, Andrea: *Provinění proti národní cti podle tzv. malého dekretu, projednáváná v Ostravě v letech 1945-1948*, Diplomová práce, Ostrava, 2000.

LOUDA, Jiří: *Trestní nalézací komise Turnov*, Bakalářská práce, Liberec, 2011.

LOZOVIUK, Petr: *Evropská etnologie ve střeoevropské perspektivě*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. ISBN 80-7194-752-0.

LOZOVIUKOVÁ, Kateřina – KMOCH, Pavel. *Zakázaná láska. Trestní postih milostných vztahů v letech 1935–1948*, in: MÄRC, Josef a kol.: *Žena jako subjekt a objekt*, 1. vyd. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem 2010, ISBN 978-80-7414-367-0.

MACHALA, Jan: *Projevy antisemitismu v případech projednáváných Trestní nalézací komisí v Holešově*, in: *Židé a Morava. Sborník z konference konané v Muzeu Kroměřížska dne 9. listopadu 2005*, Kroměříž, Muzeum Kroměřížska 2006, ISBN 80-85945-46-0, s. 238-250.

MANDLER, Emanuel: *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*, 1. vyd. Praha, Libri 2002, ISBN 80-7277-139-6.

- MÁTLOVÁ, Tereza: *Trestní nalézací komise ve Velkém Meziříčí (1945-1948)*, Diplomová práce, Hradec Králové, 2010.
- MIKŠOVSKÁ, Barbora: *Trestní nalézací komise v Poděbradech*, Bakalářská práce, Liberec, 2012.
- NAKONEČNÝ, Milan: *Vlajka: K historii a ideologii českého nacionalismu* 1. vyd., Praha, Chvojko nakladatelství 2001, ISBN 80-86183-24-6.
- NEČAS, Jaroslav: *Mimořádný lidový soud v Hradci Králové 1945-1948 a jeho ohlas v dobovém tisku*, Bakalářská diplomová práce, Brno 2011.
- NĚMEČEK, Jan: *Cesta k dekretům a odsunu Němců*, 1. vyd. Praha, Littera 2002, ISBN 80-83916-21-5.
- NOHEL, Tomáš: *Mimořádný lidový soud ve Znojmě v letech 1945 – 1948*, Bakalářská diplomová práce, Brno, 2009.
- PÁNEK, Jaroslav - TŮMA, Oldřich a kol.: *Dějiny českých zemí*, 1. vyd. Praha, Karolinum. 2008, ISBN 978-80-246-1544-8
- PASÁK, Tomáš: *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*, 1. vyd. Praha, Práh 1999, ISBN 80-7252-017-2.
- PASÁK, Tomáš: *JUDr. Emil Hácha (1938-1945)*, 1. vyd. Praha, Horizont 1997, ISBN 80-7012-088-6.
- PEJČOCH, Ivo: *Fašismus v českých zemích: Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, 1. vyd. Praha, Academia 2011, ISBN: 978-80-200-1919-6
- PEJČOCH, Ivo – PLACHÝ, Jiří a kol.: *Okupace, kolaborace, retribuční*, 1. vyd. Praha, Ministerstvo obrany České republiky – Prezentační a informační centrum MO 2010, ISBN 978-80-7278-529-2.
- PERNES, Jiří – POSPÍŠIL, Jaroslav – LUKÁŠ, Antonín: *Alexej Čepička: Šedá eminence rudého režimu*, 1. vyd. Praha, Brána 2008, ISBN 978-80-7243-382-7.
- PEŠKOVÁ, Barbora: *Trestní nalézací komise Broumov 1945 – 1947*, Bakalářská práce, Liberec 2012.
- REMSOVÁ, Monika: *Trestní a nalézací komise v Jablonci nad Nisou 1945-1947*, Bakalářská práce, Liberec 2012.
- RYBA, Jan: Antisemitské delikty ve spisech trestních komisí nalézacích Ústředního národního výboru hlavního města Prahy (typologie, metodické problémy, otevřené otázky), in: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu: židovská problematika a antisemitismus*

ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945-1948, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-35-X, s. 111-120.

RYBA, Jan: Antisemitské delikty ve spisech trestních komisí nalézacích Ústředního národního výboru hlavního města Prahy (výsledky výzkumu), in: *Poválečná justice a národní podoby antisemitismu: postih a provinění vůči Židům před soudy a komisemi ONV v českých zemích a v některých zemích střední Evropy*, BORÁK, Mečislav, Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea 2002, ISBN 80-86224-39-2, s. 136-179.

RYBÁŘ, Václav: *Trestní nalézací komise v Liberci v letech 1945-1948*, Bakalářská práce, Liberec 2009.

SCHEINOST, Jan: *Prominentní katolický novinář před národním soudem*, Diplomová práce, Brno 2007.

STANĚK, Tomáš: *Perzekuce 1945*, 1. vyd. Praha, Ise 1996, ISBN 80-85241-99-4.

STANĚK, Tomáš: *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2005, ISBN 80-7285-062-8.

STANĚK, Tomáš: *Retribuční vězni v českých zemích: 1945-1955*, 1. vyd. Opava, Zemské slezské muzeum, 2003, ISBN 80-86224-33-3.

STANĚK, Tomáš: *Tábory v Českých zemích 1945-1948*, 1. vyd. Šenov u Ostravy, Tilia 1996, ISBN 80-902075-3-7.

SÝKOROVÁ, Veronika: *Mimořádný lidový soud Mladá Boleslav 1945-1947*, Bakalářská práce, Liberec, 2005.

TOMÁŠEK, Dušan - KVAČEK, Robert: *Obžalovaná je vláda*, 1. Vyd. Praha, Themis 1999, ISBN 80-85821-68-0.

TOMÁŠEK, Dušan - KVAČEK, Robert: *Causa Emil Hácha*, 1. vyd. Praha, Themis 1995, ISBN 80-85821-30-3.

VODIČKA, Karel – CABADA, Ladislav: *Politický systém České republiky: Historie a současnost*, 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha, Portál 2007, ISBN 978-80-7367-337-

## **11 SEZNAM PŘÍLOH**

**Příloha č. 1:** Dekret prezidenta republiky č. 138/1945 Sb.

**Příloha č. 2:** Směrnice ministerstva vnitra k provedení dekretu č. 138/1945 Sb.

**Příloha č. 3:** Příloha směrnic ministra vnitra k provedení dekretu č. 138/1945 Sb. – seznam fašistických organizací.

**Příloha č. 4:** Dodatek ke směrnicím ministra vnitra k provedení dekretu č. 138/1945 Sb.

**Příloha č. 5:** Druhý dodatek ke směrnicím ministra vnitra k provedení dekretu č. 138/1945 Sb.

**Příloha č. 6:** Třetí dodatek ke směrnicím ministra vnitra k provedení dekretu č. 138/1945 Sb.

**Příloha č. 7:** Přehled obviněných u TNK Jilemnice

**Příloha č. 8:** Přehled obviněných u TNK Semily

**Příloha č. 1:**

**Dekret presidenta republiky č. 138 ze dne 27. října 1945  
o trestání některých provinění proti národní cti.**

K návrhu vlády ustanovují:

§ 1.

1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18 dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech) nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění českého nebo slovenského lidu, vzbudil veřejné pohoršení, bude potrestán – nejde-li o čin soudně trestný – okresním národním výborem vězením do jednoho roku nebo pokutou do 1,000.000 Kčs nebo veřejným pokáráním nebo dvěma nebo všemi těmito tresty.

(2) Byla-li uložena pokuta, buď pro případ její nedobytnosti zároveň vyměřen náhradní trest vězení podle míry zavinění do jednoho roku. Byl-li vedle pokuty uložen i trest na svobodě, nesmí trest na svobodě spolu s náhradním trestem vězení přesahovati jeden rok.

(3) Směrnice, které v této věci vydá ministr vnitra, jsou pro národní výbor závazné.

§ 2.

Do trestu na svobodě se započítá doba, po kterou byl pachatel zajištěn (ústavní dekret presidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 137 Sb., o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční).

§ 3.

Činy trestné podle § 1 se promlčují v šesti měsících. Promlčecí lhůta počíná se dnem, kdy čin byl spáchán; u činů spáchaných před účinností tohoto dekretu pak dnem počátku jeho účinnosti.

§ 4.

Tento dekret nabývá účinnosti dnem vyhlášení a platí jen v zemích České a Moravskoslezské; provede jej ministr vnitra.



## **Příloha č. 2:**

### **Směrnice ministra vnitra ze dne 26. listopadu 1945 ku provedení dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti.**

Podle § 1. odst. 3 dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti a podle § 1, odst. 2 vládního nařízení ze dne 5. května 1945, č. 4 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů, ve znění vládního nařízení ze dne 7. srpna 1945, č. 44 Sb., vydávám tyto směrnice:

- 1) Za účelem konečného provedení očisty veřejného života pověřují se bezpečnostní komise, zřízené u místních národních výborů, aby u sebe soustředily všechna udání, jež se v obci vyskytnou a obsahují podezření z činů trestných
  - a/ podle dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, případně podle dekretu prezidenta republiky č. 17/1945 Sb., o Národním soudu, nebo
  - b/ podle dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti.
- 2) Došlá udání (trestní oznámení) předloží místní národní výbor (bezpečnostní komise) – pokud se tak již dříve nestalo- okresnímu národnímu výboru (bezpečnostní komisi).
- 3) Zjistí-li okresní národní výbor (bezpečnostní komise) z trestního oznámení nebo během řízení, že jde o čin trestný soudem, odstoupí spis příslušnému soudu.
- 4) Vyplývá-li z trestního oznámení, že je dána skutková podstata činu trestného podle dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, provede bezpečnostní komise okresního národního výboru potřebné šetření, po případě zvláštní vyšetřující komisí. Vyšetřené případy předloží pak trestní komisi (odstavec 9).
- 5) Trestní řízení podle tohoto dekretu lze zavést jen proti československému státnímu občanu české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti, který se provinil způsobem uvedeným v § 1, odst. 1 dekretu, a pokud jde o delikty uvedené v odst. 11, písm. g) a ch) těchto směrnic a jim podobné i proti občanu kterékoli národnosti a státní příslušnosti.
- 6) Dobou zvýšeného ohrožení republiky (§ 1 dekretu) se rozumí doba od 21. května 1938 do dne, který bude určen vládním nařízením.
- 7) Pro podezření z činů trestných podle dekretu prezidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti není podle platných předpisů zajišťovací vazba přípustná.

8) K provedení trestního řízení je příslušný okresní národní výbor podle místa spáchaného činu a, nezavede-li řízení, je příslušným okresní národní výbor, který nejprve nabyl vědomosti o spáchaném činu.

9) Trestní pravomoc příslušející okresnímu národnímu výboru vykonává jeho jménem čtyřčlenná trestní komise nalézací, kterou volí okresní národní výbor přihlížeje k tomu, aby alespoň jeden z členů komise byl znalý práva (dosáhl doktorátu práva nebo složil všechny předepsané státní zkoušky). Jest dbáti toho, aby dodržáním formálních náležitostí řízení bylo obviněnému znemožněno napadati nález po této stránce.

10) Nepřístojné chování, urážející cítění českého nebo slovenského lidu (§ 1, odst. 1 dekretu) je zejména:

a) hlášení se k německé nebo maďarské národnosti, nemělo-li již za následek ztrátu československého občanství podle § 1, odst. 4 ústavního dekretu prezidenta republiky ze dne 2. srpna 1945, č. 33 Sb., nebo vědomé podporování odnárodňovacích snah Němců nebo Maďarů,

b) politická spolupráce s Němci nebo Maďary, jakož i členství ve fašistických organizacích, jednal-li pachatel s obzvláštní horlivostí, překračuje tak ve značné míře normální rámec svých členských povinností. Seznam fašistických organizací je uveden v příloze těchto směrnic;

c) propagování (*řečníci, pisatelé článků atd.-rukopisná poznámka*), obhajování, vychvalování nebo podpora nacismu, fašismu nebo antisemitismu,

d) schvalování, podpora nebo obhajování nepřátelských projevů nebo činů nacistů, fašistů a českých nebo slovenských zrádců,

e) odborná spolupráce s Němci, Maďary a s českými nebo slovenskými zrádci, přesahující meze průměrného nařízeného výkonu (initiativní a mimoslužební návrhy, příkazy na zvýšení pracovní výkonnosti a pod.),

f) ucházení se o povýšení, vyznamenání, odměny, služby a jiné výhody u německých nebo maďarských úřadů nebo funkcionářů, nebo poskytování úplat a různých jiných výhod okupantům,

g) zneužívání postavení na vedoucím místě, dosaženého pomocí okupantů, k získání nebo zabezpečení osobního prospěchu přísluhováním okupantům na úkor podřízených,

h) společenský styk s Němci nebo Maďary v rozsahu přesahujícím míru nezbytné nutnosti, jakož i hospodářský styk s Němci nebo Maďary přesahující tuto míru za účelem dosažení nadprůměrného obohacení a směřující k vědomému podporování okupantů,

ch) týrání, urážení nebo terorizování Čechů a Slováků, spáchané ve službách nebo v zájmu okupantů nebo ve snaze zalíbiti se jim.

11) Předpokladem trestnosti je, že činem bylo vzbuzeno veřejné pohoršení. Pokud toto veřejné pohoršení nemusilo být vzbuzeno již povahou činu samého, jak je tomu u deliktů uvedených v odstavci 10 pod písm. a) -d), f), g) a ch), dlužno je zjistiti (a to pokud možno v souvislosti se zjišťováním podstaty trestného činu)) objektivními důkazními prostředky, např. výslechem osob z prostředí, v němž obviněný žil nebo pracoval.

12) Od trestního stíhání buď upuštěno, byl-li čin spáchán pod nátlakem nebo lze-li bez průtahů prokázati, že pachatel jednal s úmyslem prospěti českému nebo slovenskému národu nebo Československé republice či jejím spojencům nebo jinému obecnému zájmu, nebo s úmyslem zabrániti národní, rasové nebo politické persekuci jednotlivce, nebo že se pachatel svou pozdější činností zasloužil o osvobození republiky z nepřátelské moci, nebo o nápravu, nebo o zmenšení zla nepřitelem způsobeného a že po svém obrácení na cestě povinnosti už vytrval. Tohoto ustanovení však nelze použít, převyšuje-li škoda pachatelem zaviněná neúměrně účel jím sledovaný.

13) Trestní řízení nutno prováděti urychleně se zřetelem k tomu, že činy spáchané před účinností tohoto dekretu se promlčují v šesti měsících ode dne, kdy tento dekret nabyl účinnosti. Zemský národní výbor jest v rámci své dozorčí pravomoci oprávněn přidržovati okresní národní výbory k plnění této povinnosti, popřípadě dá podnět k použití ustanovení § 1, odst. 4 nebo § 5 vládního nařízení ze dne 5. května 1945, č. 4 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů, ve znění vládního nařízení ze dne 7. srpna 1945, č. 44 Sb.

14) Pachatele lze potrestati podle míry zavinění

- a) veřejným pokáráním,
- b) pokutou,
- c) pokutou a veřejným pokáráním,
- d) vězením,
- e) vězením a veřejným pokáráním,
- f) pokutou a vězením,
- g) pokutou, vězením a veřejným pokáráním.

15) Trest veřejného pokárání se provede tím způsobem, že se pravoplatný nález, kterým byl uložen trest veřejného pokárání, veřejně vyvěsí nebo jinak veřejně vyhlásí v obci, v níž potrestaný bydlí a po případě i v obci, v níž byl čin spáchán.

16) Byl-li vedle pokuty uložen i trest na svobodě, nesmí trest na svobodě spolu s náhradním trestem vězení přesahovati jeden rok. Do trestu na svobodě se započítává doba, po kterou byl pachatel zajištěn (ústavní dekret prezidenta republiky č. 137/1945 Sb., o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční).

17) Trestní nález musí býti vydán písemně, býti řádně odůvodněn a opatřen poučením o opravném prostředku. O odvolání rozhoduje zemský národní výbor. Trest může býti vykonán až po té, kdy trestní nález nabyl moci práva. To platí i o trestu veřejného pokárání.

18) Tyto směrnice jsou pro národní výbory závazné (§ 1, odst. 3 dekretu č. 138/1945 Sb.).

**Příloha č. 3:**

**Příloha ke Směrnícím ministerstva vnitra ze dne 26. listopadu 1945,**

**odst. 10, písm. b). Seznam fašistických organizací.**

Kromě fašistických organizací, uvedených v retribučním dekretu č. 16/1945 Sb., tj. **Vlajky, Hlinkovy gardy a Svatoplukovy gardy**, nutno za fašistické organizace považovati zejména:

**Akci národní obnovy,**

**Akci „Národopisná Morava“** (organisátor Jan Úprka),

**Arijskou pracovní frontu** (organisátor Opletal),

**Arijskou stráž,**

**Českou arijskou frontu** (organisátor ing. Roček z Brna),

**Českou pracovní frontu přidruženou k ČNST – Vlajce,**

**Česko-německou společnost** (sdružující skutečné přátele říšské orientace, naproti tomu

**Český svaz pro spolupráci s Němci**, zřízený Dr. Háchou, byl rázu officiosního),

**Český svaz válečníků,**

**Exekutivu býv. vojáků,**

**Fašistickou skupinu při Nár. souručenství na Moravě** (organisátor Rob. Mišurec),

**Hlavní vedení protektorátních fašistů** (organisátor Jos. Rambousek v Brně),

**Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě** (pokud jde o osoby, které nemají očistné listy, vydané ministerstvem vnitra),

**Moravské národní socialisty** (organisátor E. Pitlík v Brně), přezvané později na **Moravskou nac. soc. stranu a její Fašistické gardy** (přezvané později na „Ochranné sbory“),

**Nacionální hnutí spolu s jeho gardami**, přezvanými na **Černé šiky**,

**Nár. akční komitét** (organisátor bar. Procházka),

**Nár. obec fašistickou – dělnický syndikát při Nár. souručenství** (organisátor Jan Trojovský z Brna),

**Nár.-soc. českou dělnicko-rolnickou stranu** (NSČDRS, známější pod označením „**Strana zeleného hákového kříže**“, organisátor Mlčoch v Kroměříži),

**Nár. soc. gardu státních aktivistů Velkoněmecké říše** (NSGSA, zvanou též nac. soc. garda slovanských aktivistů osy Berlín-Řím, organisátor Fr. Löffler v Jihlavě),

**Nár. soc. hnutí pracujícího lidu** (organisátor Blažek),

**Nár. soc. stranu dělnickou** (organisátor Grasblum),

**Nár. tábor fašistický** (NTF, organisátoři Kasandra a Břetenář),

**Nár. tábor fašistický-moravské křídlo** (organisátor Jar. Vala),

**Nár. arijskou kulturní jednotu,**  
**Národní obec fašistickou (N.O.F., organisátor Rud. Gajda),**  
**Protižidovskou ligu,**  
**Stranu českých fašistů (SČF, organisátor Janík),**  
**Svaz arijských mlynářů,**  
**Svaz českých vojáků ze světové války, kteří bojovali po boku německé armády (při nár. obci fašistické),**  
**Svaz vojáků z fronty,**  
**Ústřední sekretariát Nár. tábora fašistického, velitelství fašistických gard (později z něho vzniklo „České arijské hnutí“- organisátor O. Peřina v Brně),**  
**Zemské vedení moravských fašistů (organisátor J. M. Tichý),**  
**Železnou gardu (organisátor Jos. Dostál v Brně).**  
Dále pak tyto organisace:  
**Českou ligu proti bolševismu,**  
**Český svaz pro spolupráci s Němci (ČSSN),**  
**Národní odborovou ústřednu zaměstnaneckou,**  
**Svaz zemědělství a lesnictví,**  
**Veřejnou osvětovou službu**  
(u těchto pěti posléze jmenovaných organisací jen pokud jde o činovníky, kteří měli politický vliv v těchto organisacích).

#### **Příloha č. 4:**

##### **Dodatek ke směrnicím ministra vnitra ze dne 26. listopadu 1945 ku provedení dekretu presidenta republiky č. 138/45 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti.**

Směrnice ministra vnitra ze dne 26. listopadu 1945 ku provedení dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti (výnos minist. vnitra č. B-2220-23/11-45-I/2/ doplňují se na podkladě § 1, odst. 3, takto:

#### **I.**

##### **Odstavec 10 směrnic.**

Do odstavce 10 směrnic ministerstva vnitra ze dne 26. listopadu 1945 ku provedení dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, se za písmeno ch) zařazuje toto další ustanovení:

„i) vědomě nebo z hrubé nedbalosti učiněné nesprávné prohlášení o státní a národní spolehlivosti osoby, která se provinila proti Československé republice nebo národu českému nebo slovenskému, mohl-li ten, kdo prohlášení učinil, důvodně předpokládati, že prohlášení může býti předmětem úředního jednání“.

#### **II.**

##### **Příloha ke směrnicím.**

Příloha k odst. 10, písm. b) směrnic se doplňuje tak, že se za Národní obec fašistickou (N.O.F., organisátor Rud. Gajda) ještě uvede:

„Obóz Zjednoczenia Narodowego (tj. Tábor národního sjednocení), pokud jde o činovníky pracovavší ilegálně před odtržením Těšínska od Československé republiky“.

#### **III.**

##### **Řízení proti veřejným zaměstnancům.**

(poměr dekretu č. 138/1945 Sb. k dekretu č. 105/1945 Sb.):

Při konkurenci činů trestných podle dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, a podle dekretu presidenta republiky č. 105/1945 Sb., o očistných komisích pro přezkoumání činnosti veřejných zaměstnanců, jest postupovati takto:

1/ Okresní národní výbory, u nichž bylo podáno proti veřejnému zaměstnanci trestní oznámení podle dekretu 138/1945 Sb., učiní po zahájení řízení oznámení služebnímu úřadu a vyčkají výsledku řízení podle dekretu č. 105/1945 Sb.

2/ Služební úřad (:úřad příslušný podle § 15 dekretu č. 105/1945 Sb.) uvědomí o svém rozhodnutí okresní národní výbor a to tím, že mu buď zašle opis kárného oznámení, nebo oznámí, proč kárné oznámení nečiní.

3/ Koná-li služební úřad šetření podle dekretu č. 105/1945 Sb. z vlastního podnětu, uváží v každém případě, zda jsou u něho dány též předpoklady pro stíhání podle dekretu č. 138/1945 Sb., t.j. bylo-li nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění českého nebo slovenského lidu vzbuzeno veřejné pohoršení. Dojde-li k tomuto závěru, zašle opis kárného oznámení zároveň příslušnému okresnímu národnímu výboru, který po zahájení řízení podle dekretu č. 138/1945 Sb. vyčká výsledku očištného řízení.

4/ O výsledku provedeného očištného řízení vyrozumí služební úřad okresní národní výbor, u něhož bylo proti zaměstnanci zahájeno řízení podle dekretu č. 138/1945 Sb.

5/ Okresní národní výbor přihlédně při svém rozhodování k výsledku řízení podle dekretu č. 105/45 Sb., pokud se týče ke sdělení služebnímu úřadu podle odstavce 2.

6/ Provinění veřejných zaměstnanců proti národní cti, spáchaná v době od 29. září 1938 a v době po 4. květnu 1945 nutno posuzovati podle dekretu č. 138/45 Sb. bez újmy stíhání podle disciplinárních předpisů platných pro veřejné zaměstnance. Podle dekretu č. 138/45 Sb. trestají se totiž provinění proti národní cti spáchaná v době zvýšeného ohrožení republiky, kterážto doba od 21. května 1938 dosud trvá, (vládní vyhláškou č. 162/1945 Sb., o ukončení stavu branné pohotovosti státu, nebyla prohlášena za skončenou) kdežto řízení proti veřejným zaměstnancům podle dekretu č. 105/45 Sb. vztahuje se jen na dobu nesvobody, tj. na dobu od 30. září 1938 do 4. května 1945 včetně. V těchto případech je postupovati podle obdoby předpisů uvedených pod body 1 až 5.

#### IV.

##### Řízení proti vojenským gážistům.

Pro řízení proti vojenským gážistům platí ustanovení vojenského kárného zákona ve znění vyhlášky č. 65/1935 Sb. Nutno proto příslušné trestní spisy okresního národního výboru předložiti ministerstvu národní obrany k dalšímu opatření.

U osob, které nejsou vojenskými osobami z povolání, buď řízení formálně zahájeno, leč s vydáním trestního nálezu buď posečkáno až do doby, kdy tyto osoby budou z vojenské služby propuštěny.

#### V.

##### Opatření proti promlčení deliktu.

Okresní národní výbory, které dosud z jakýchkoli důvodů nemohly zahájit trestní řízení proti



osobám, na něž bylo učiněno trestní oznámení, zejména je vyslechnouti, zahájí neprodleně toto řízení alespoň tak, že jim zašlou výměr tohoto znění:

„Okresní národní výbor v.....zahajuje proti Vám trestní řízení pro přestupek § 1 dekretu presidenta republiky ze dne 27. října 1945 č. 138 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti. O tom se uvědomujete s tím, že obsílka k výsledku bude Vám doručena zvlášť.“

(datum, razítko, podpis).

Koncept tohoto vyřízení buď spolu s průkazem o doručení (návratkou) uložen u spisu.

#### VI.

Tento dodatek ke Směrnícím jest podle § 1, odst. 3 dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb. pro národní výbory závazný.

Ministr vnitra

Nosek v.r.

**Příloha č. 5:**

**Druhý dodatek ze dne 28. listopadu 1946 ke směrnicím ministra vnitra ze dne 26. listopadu 1945 k provedení dekretu presidenta republiky č. 138/45 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti.**

Směrnice ministerstva vnitra ze dne 26. listopadu 1945 k provedení dekretu presidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti (výnos ministerstva vnitra č. B-2220-23/11-45-I/2/ ve znění prvního dodatku ze dne 7. května 1946 č. B-2220-12/4-46-I/2/ se na podkladě § 1, odst. 3 dekretu č. 138/1945 Sb. doplňují a pozměňují takto:

**I.**

(1) Věta první odstavce 9 směrnic se pozměňuje a zní takto:

„Trestní pravomoc, příslušející okresnímu národnímu výboru, vykonává jeho jménem jedna nebo několik pětičlenných trestních komisí nalézacích (dále jen komisí), které volí ve své plenární schůzi okresní národní výbor přihlížeje k tomu, aby v nich byly zastoupeny všechny politické strany, vyvíjející činnost na území okresního národního výboru (dále jen strany).“

(2) Do odstavce 9 směrnic vkládají se za první větu tato další ustanovení:

a) Při přiřazování mandátů v trestní komisi nalézací jednotlivým stranám se nejprve přidělí každé straně po jednom členu komise a zbývající mandáty, které zůstaly takto ještě neobsazeny, přidělí se postupně těm stranám, kterým by připadl podle zásady poměrného zastoupení největší počet členů komise.

b) Při volbě členů komisí přihlíží okresní národní výbor k tomu, aby alespoň jeden z členů každé komise byl znalý práva (dosáhl doktorátu práv) nebo složil všechny předepsané státní zkoušky (a aby mezi členy komise byly pokud možno osoby, které se osvědčily v boji proti nacismu (např. osvobození političtí vězňové).

c) Za každého člena komise zvolí okresní národní výbor náhradníka podle týchž zásad, podle nichž se volí členové. Náhradník nastupuje na uprázdněné místo člena komise. Je-li člen komise zaneprázdněn, zastupuje ho při projednávání celého případu náhradník.

d) Komise je způsobilá k usnášení za přítomnosti všech svých členů (náhradníků), nedostavili se všichni členové komise (náhradníci), odročí se jednání na nejbližší příští pracovní den, kdy je komise způsobilá jednati i za přítomnosti nadpoloviční většiny svých členů. Rozhoduje nadpoloviční většina všech hlasů přítomných, předseda komise hlasuje.

## II.

Okresní národní výbory jsou povinny učiniti v rámci své působnosti všechna opatření k tomu, aby trestní řízení bylo co nejvíce urychleno. Tohoto výsledku nutno dosáhnouti zásadně bez zvláštních finančních výdajů a to zejména zvýšením výkonnosti trestních komisí nalézacích, které jsou již zřízeny, přidělením většího počtu pomocných sil k přípravným úkonům a to sil z těch oborů, kde mohou býti přechodně postrádány apod., kdyby se to ukázalo nutným buďte zřízeny další komise na dobu nezbytné potřeby.

## III.

Tento dodatek ke Směrnicím jest pro národní výbory závazný.

Ministr vnitra

Nosek v.r.

## **Příloha č. 6:**

### **Třetí dodatek ze dne 7. ledna 1947 ke směrnicím ministra vnitra ze dne 26. listopadu 1945 k provedení dekretu presidenta republiky č. 138/45 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti.**

Směrnice ministerstva vnitra ze dne 26. listopadu 1945 k provedení dekretu presidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti (výnos ministerstva vnitra č. B-2220-23/11-45-I/2/ ve znění prvního dodatku ze dne 7. května 1946 č. B-2220-12/4-46-I/2/ a druhého dodatku ze dne 28. listopadu 1946, č. B-2220-28/11-46-I/2/ se na podkladě § 1, odst. 3 dekretu č. 138/1945 Sb. doplňují a pozměňují takto:

#### **I.**

##### **Odstavec 5 směrnic.**

Odstavec 5 směrnic ministra vnitra se doplňuje a zní takto:

„(5) Trestní řízení podle tohoto dekretu lze zásadně zavést jen proti československému státnímu občanu české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti, který se provinil způsobem, uvedeným v § 1. odst. 1 dekretu; pokud jde o trestný čin podle odst. 10, písm. a) těchto směrnic, lze trestní řízení zavést proti osobám českého, slovenského nebo jiného slovanského původu bez ohledu na jejich státní příslušnost, pokud pak jde o trestné činy podle odst. 10, písm. g) a ch) a jim podobné i proti osobám, kterékoli národnosti a státní příslušnosti“.

#### **II.**

##### **Odstavec 10 směrnic.**

Odstavec 10, písm. a) směrnic se pozměňuje a zní takto:

„a) ucházení se o německou nebo maďarskou státní příslušnost, hlášení se k německé nebo maďarské národnosti nebo vědomé podporování odnárodňovacích snah Němců a Maďarů,“

Poznámka ad I. a II.:

Osoby českého, slovenského nebo jiného slovanského původu lze bez ohledu na jejich státní příslušnost stíhati, jestliže se ucházely o německou nebo maďarskou státní příslušnost, hlásily se k německé nebo maďarské národnosti nebo vědomě podporovaly odnárodňovací snahy Němců a Maďarů, bylo-li trestní řízení zahájeno před uplynutím zákonné promlčecí lhůty.

#### **III.**

##### **Odstavec 9. směrnic.**

Ustanovení odstavce 9, písm. d) směrnice znění druhého dodatku se pozměňuje a zní takto:

„d) Komise je způsobilá k usnášení za přítomnosti všech svých členů (náhradníků); nedostavili

se všichni členové (náhradníci), pozve předseda komise ihned náhradníka nedostavivšího se člena komise, aby se k jednání bez průtahů dostavil v přiměřené době, již předseda zároveň určí. Nedostaví-li se tento náhradník v určené době, může komise jednat, je-li přítomna nadpoloviční většina členů. Nebylo-li možno náhradníka pozvati, nutno jednání odročit na nejbližší pracovní den, kdy je komise způsobilá jednat i za přítomnosti nadpoloviční většiny členů.

Komise rozhoduje nadpoloviční většinou hlasů přítomných; předseda komise hlasuje.

#### IV.

Řízení proti veřejným zaměstnancům.

Odstavec 1 prvního dodatku Směrnice věci shora uvedené se doplňuje a zní takto:

„(1) Okresní národní výbory, u nichž bylo podáno proti veřejnému zaměstnanci trestní oznámení podle dekretu č. 138/1945 Sb., učiní po zahájeném řízení oznámení služebnímu úřadu a vyčkají zpravidla výsledku řízení podle dekretu č. 105/1945 Sb. Nedostanou-li však vyrozumění o výsledku tohoto řízení do 30 dnů ode dne učiněného oznámení, nejpozději do 31. března 1947, provedou řízení podle dekretu č. 138/1945 Sb. Tato lhůta počítá se u oznámení učiněných před vydáním těchto směrnic od 10. ledna 1947.“

#### V.

Tento dodatek ke směrnicím je pro národní výbory závazný.